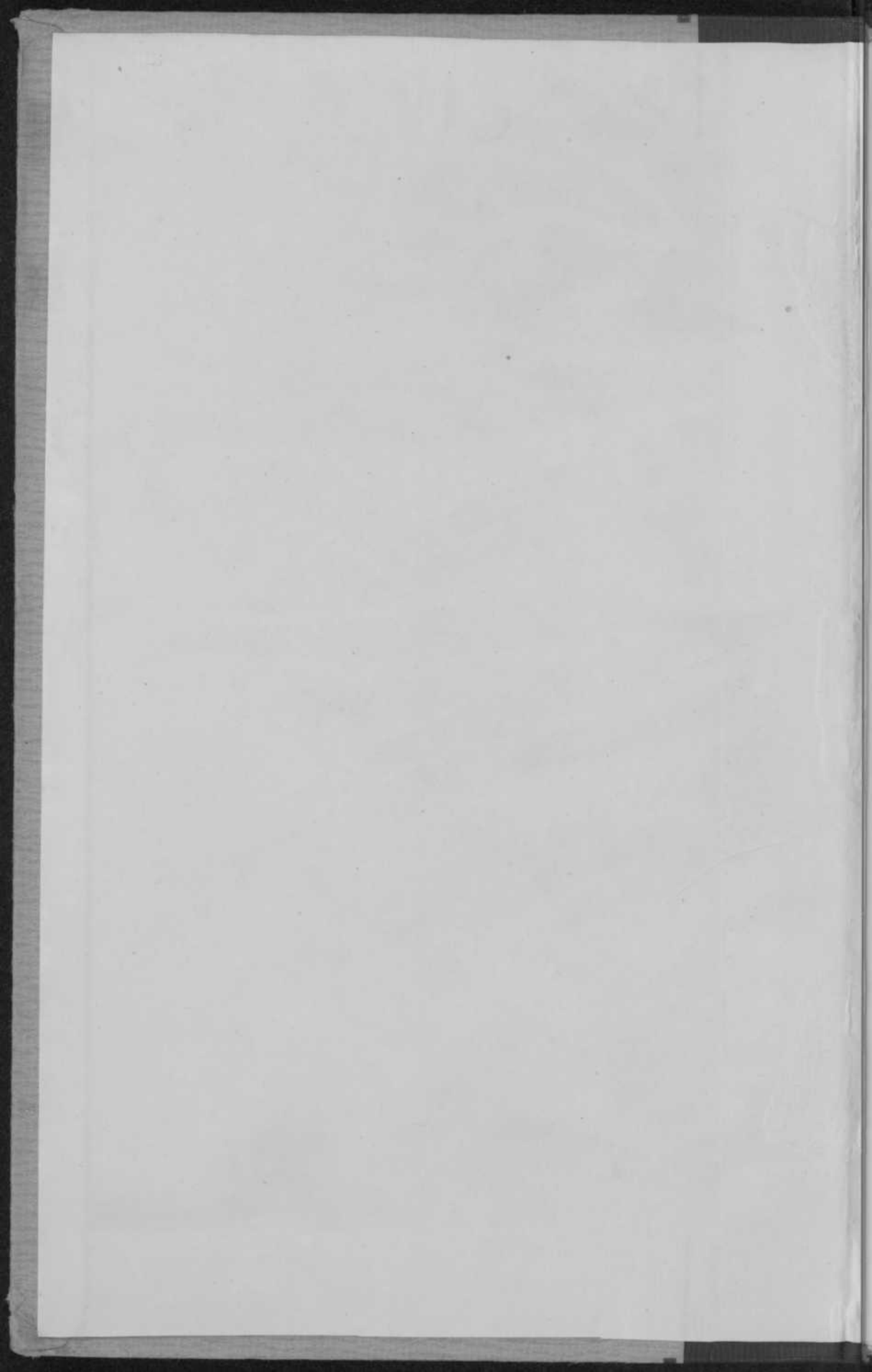

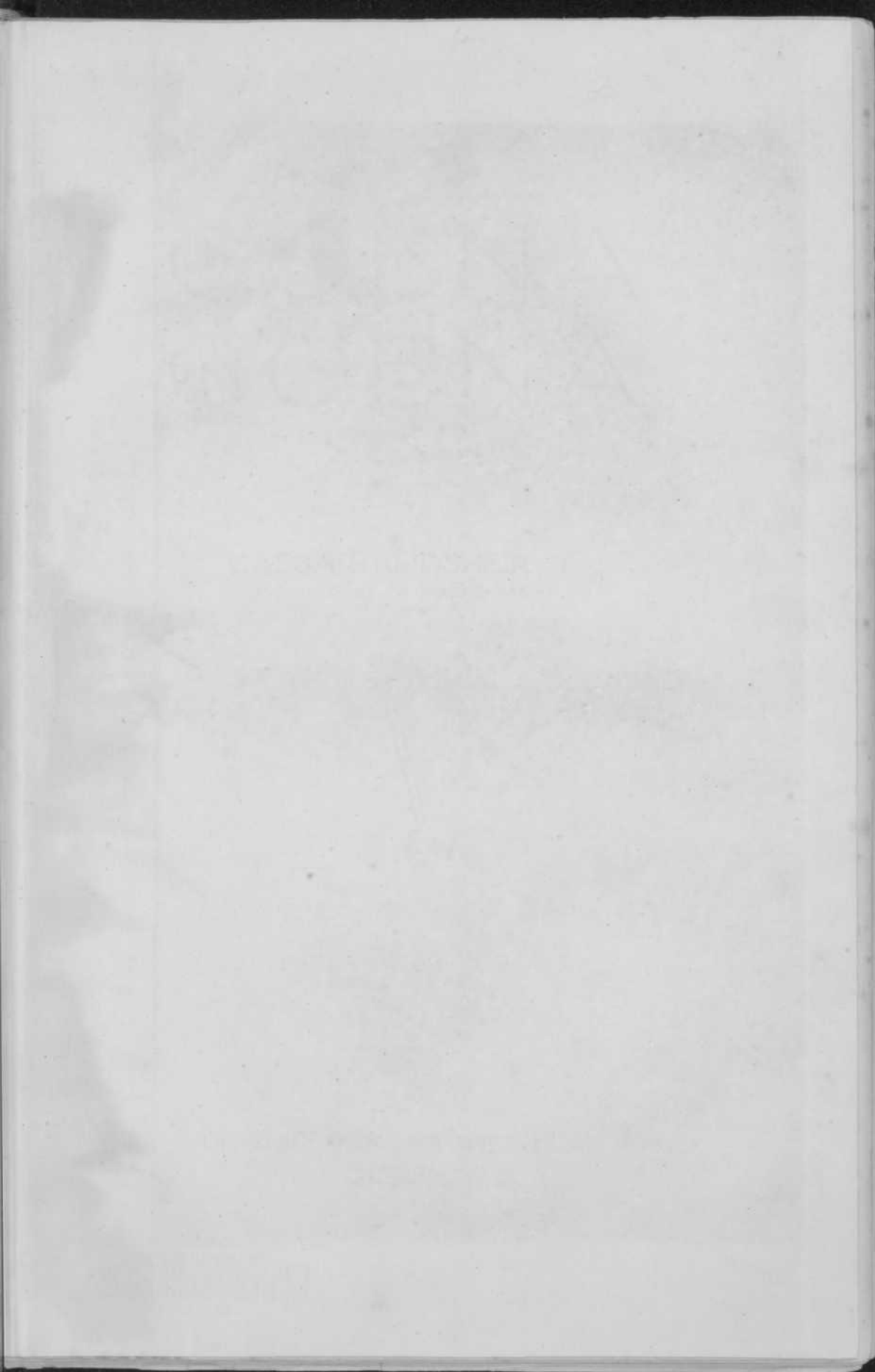
Caesar Kijdsmeir Jr.

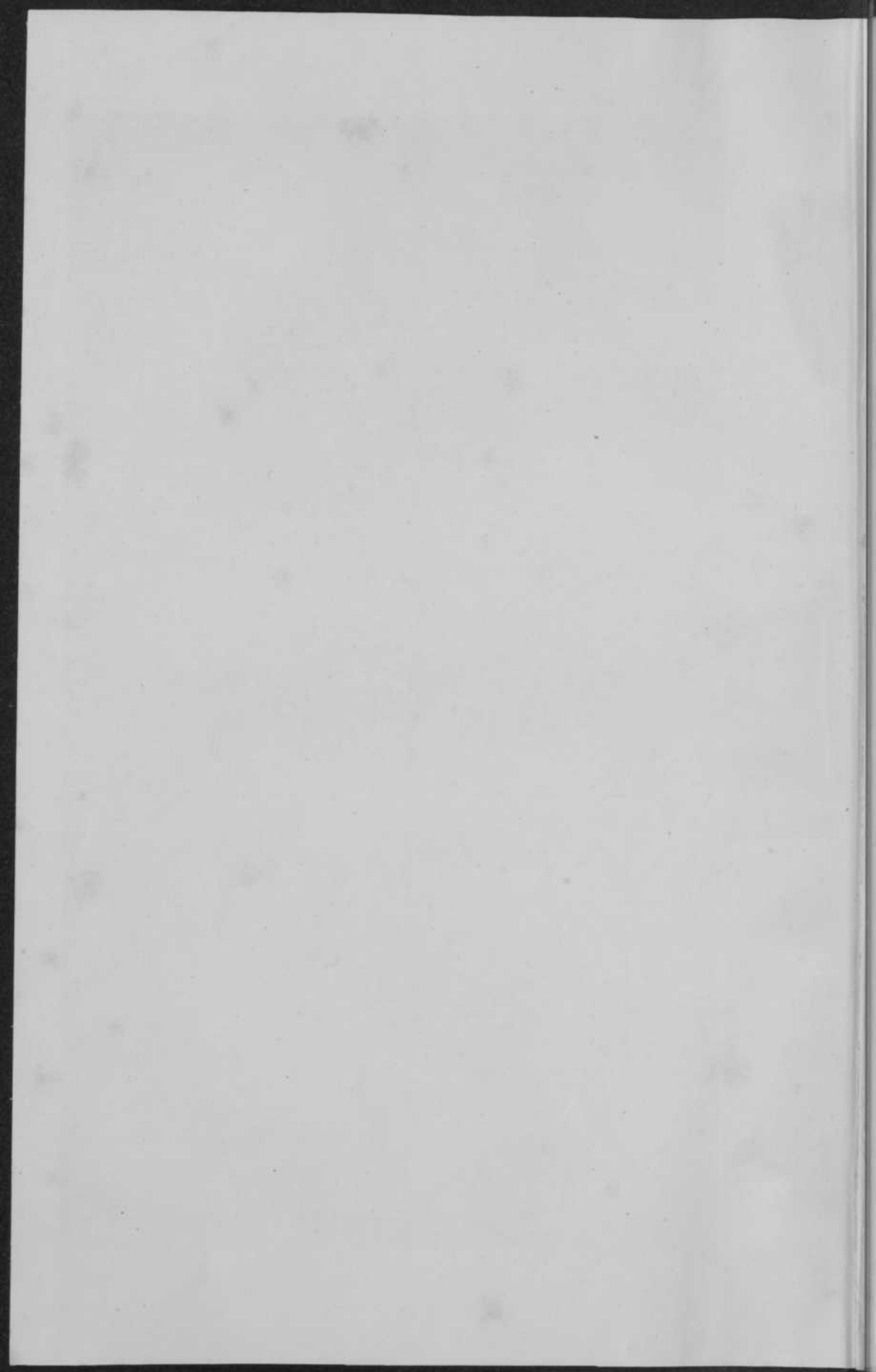
GOENA GOENA

**UITGAVE VAN HET WEEKBLAD
d'Oriënt**

GOENA
GOENA

DOOR

CAESAR KIJDSMEIR Jr.

(Schrijver van „De Groote Débâcle“)

UITGAVE VAN HET WEEKBLAD
D'ORIËNT

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0716 5944

„Aber grundsätzlich kann man wohl sagen:
Es gibt tatsächlich wunderbare vorkommnisse,
die sich mit den modernen Naturwissenschaften
nicht vereinen oder erklären lassen.

.... Wer die Geschichte nicht glauben
will, mag es bleiben lassen; ich nehme es ihm
nicht übel. Mir, als Unterhaltungs-Schrift-
steller, liegt ja nicht ob, zu beweisen, sondern
zu erzählen—zu unterhalten“.

H. Possendorf.

EERSTE HOOFDSTUK.

Het was zoo een typisch Indisch huis... in een ruimen tuin, die grootendeels was bedekt met kiezelsteentjes — uit een kali gevischt — en waar langs de randjes wat armelijk gras de illusie van 'n tuin trachtte te helpen ophouden. Dat gras, dat armoeëige Indische stadstuinjes-gras... waar wat erg veel verdord bruin zodenbegroeijsel tusschen zat... en waar een enkelen keer een armzalig bloemetje probeerde zoo'n beetje z'n hoofdje op te houden.

En dan in dien tuin 't huis...

Links was de voorgalerij, met drie pilaartjes, waartegen bloempotjes hingen in den vorm van goudvisschen. Ze hingen met hun bek naar boven en „sjeveluurtjes” groeiden er uit die opengeperde bekken, die gaapten, of de visschies op 't droge lagen.

En in de voorgalerij stonden wat meubeltjes. Vier groote ouwerwetsche Palembangsche wipstoelen, die — wanneer men er in zat — met geen mogelijkheid stil konden staan en op en neer wipten, als maar op en neer wipten... op... en... neer.

In 't midden een ronde tafel met een marmeren blad er op. Dat marmeren blad kon niet spreken... anders zou 't heel wat kunnen vertellen.

De tafel zelf was zwart en had wonderlijk gedraaide pooten. Je wist niet waar ze ergens heen zouden draaien, tot ze tenslotte toch tot den grond reikten.

Een kleed lag er niet op den grond... dat doe je niet in de voorgalerij, vooral niet wanneer-ie voorzien is van mooie, vierkante, wit-marmeren tegels, groot en glanzend. Wel lag er een voetenmatje voor den ingang.

Langs de muren prijken ook gapende goudvisschen met „sjeveluurtjes”, terwijl er hier en daar portretjes hingen. Eentje van Papa Lambert, toen-ie nog kolonel was. Een deftige, groote foto, waarop-ie met al zijn onderscheidingen behangen was; de Militaire Willemsorde en de jeneverplak en zijn officier Oranje-Nassau. Ja, ja, Papa Lambert was een goed officier geweest... en een goed mensch ook.

En dan was er nog een portretje van het afscheid van Papa Lambert, toen-ie als overste wegging van Moeara Tebo... dat was

ook nog in den goeien ouwen tijd, met een keurig-zwart pakje aan, ook met vele bintangs er op... ja, ja, Papa Lambert was vast en zeker nog wel generaal geworden, wanneer-ie niet voor dien tijd was overleden... „die goeie papa”.

Dan was er naast de voorgalerij 't kleine zitkamertje. Of — zitkamertje... het was meer zoo'n kamertje van voor alles en iedereen. Toen kleine Paul, „de zoon van me zuster, die vaart”, op den stuurmanscursus was, logeerde die daar... En verder... nou ja, verder was het huis als alle Indische huizen... zoo, U weet wel... met sarongs langs de muren en Japansche poppetjes van twaalf voor een ringgit... een paar wajangpoppen en veel portretten van Papa.

Ma woonde er nu met Lucie. Die goeie Lucie. En die goeie Ma. Ach ja, Ma was al oud... al zoo oud. Al vier-en-tachtig... en toch was ze nog kras. O, zoo kras. Ze stond 's morgens nog op om zes uur... en dan dronk ze een kopje slappe koffie en dan scharrelde ze door het huis. Dan voerde ze het kanarievogeltje en dan ging ze naar de kippen kijken...

En Lucie deed het huishouden. Papa was altijd zuinig geweest en had ze niet onbemiddeld achtergelaten.

Of — niet onbemiddeld. Nou, rijk hadden ze het niet, hè? Dit huis was nu van hen en 't had nog een mooien lap grond er bij ook, en het huis hiernaast, waar dokter Ginnes woonde. En ze hielden op die manier nog wel een beetje over ook. Och, twee mensen, wat hebben die nu voor uitgaven. En 't paviljoentje was toch ook nog verhuurd en de garage ook weer apart... en dan had Ma nog dat pensioentje. Ja, ja... zoo kwamen ze er wel.

Van tijd tot tijd zegde de bewoner van het paviljoentje dat op. Dan verscheen er voor aan de straat een bordje. Dat werd door den kebon op een bamboepaal gespijkerd en er stond met rooie menieletters op dat er een Paviljoen Te Huur was. En dat de huur f 80.— in de maand was met vrij licht en water. En dat bordje hing dan drie, vier dagen, nevens het naambordje dat Tante Lucie met vergeefflijken trots altijd nog liet zitten:

J. L. F. G. T. Lambert,

Kolonel Inf.

Want al was Papa nou al twee-en-twintig jaren dood... dat gaf altijd nog standing... nietwaar?

Dat paviljoen, dat gaf nog wel eens zorgen zoo. Want al was het zijn tachtig gulden wel waard... het scheen de menschen toch

niet heelemaal te bevallen. Gewoonlijk woonden zij er zes, zeven maanden in en iedere maand kregen ze dan de kwitantie, die geschreven was op een uit een oud cahier gescheurd velletje papier:

Ontvangen van den heer Zoo en Zoo de somma van tachtig gulden en vijftien centen voor de huur van een paviljoen met vrij licht en water.

En over het plakzegel heen schreef Lucie dan met een even beverig pootje, als waarmede de heele kwitantie was geschreven, haar handteekening: Lucie Lambert. Met den voornaam voluit.

Wat of dat nou was, dat de menschen niet in dat paviljoen wilden blijven wonen? Dat begreep je maar niet, hè? Want 't was toch mooi: met een voorgalerijtje, dat aan een kant heelemaal was afgeschut met glas, net als een serre... en dan een mooie ruime kamer, die wel een tikje vochtig was, maar nou ja, voor tachtig gulden kan je ook niet de heele wereld hebben. En daarachter was de slaapkamer, die met een speciaal deurtje weer uitgang gaf op een klein hoekje, waar een aardig keukentje van was te maken. En van dat keukentje dan kwam je weer met een deurtje in de badkamer en de W. C.

En die laatste twee, die waren ook wel een beetje oud en niet zoo heel modern, maar wat wil een mensch nou ook voor tachtig gulden hebben met vrij licht en water...

Maar verder: toen mijnheer Van Gelderen er nog in woonde, toen zag het er zoo keurig uit, dat tante Lucie op een goeien dag maar besloot om de huur met zeven-en-een-halve-gulden in de maand op te slaan, omdat het er zoo aardig uitzag.

En toen was mijnheer Van Gelderen kwaad weggegaan en had booze woorden gezegd en het paviljoen had een maand leeg gestaan en nou moesten ze maar weer trachten een nieuwen huurder te vinden.

Nou was 't aan den anderen kant toch ook wel goed, dat ze dat paviljoen hadden en dat konden verhuren, want dat bracht nog een beetje afwisseling er in. Mama vond het altijd wel aardig om met den paviljoenbewoner te babbelen... zoo'n gezellig poosje, waarbij ze eerst altijd bleef staan bij het trapje, met de magere ouwe handjes over den vooruitstekenden buik gevouwen, tot de paviljoenbewoner uitnoodigend vroeg of ze niet wilde gaan zitten...

Tja, dat was nog eens een verzetje voor Ma.

Met 'r ouwe, echte batik-sarong zwierf ze door den tuin en door

het huis, de beenen en voeten gestoken in witte, grof-gebreide kousen, die veel te lang waren aan de teenen... en dan de voeten in 'r ouwe matten sloffen met rubberzooltjes. Ma was oud. Haar gezicht was zoo gerimpeld als een uitgedroogde appel, die twee seizoenen overgelegen had en er was, toen ze de zeventig voorbij raakte, een heele groote wrat op d'r neus komen groeien. Een wrat, grooter dan een erwt en waarin een paar dikke, stugge haren waren gegroeid, die vooruit staken. Maar Ma was te oud, om die wrat te laten wegnemen. En ze had een ingevallen borst en haar ouwe buik stak vooruit... erg vooruit. Dat werd nog erger omdat ze op oud-Indische wijze haar sarong vast bond met een langen witten band, welke er wel zes keer omheen werd gewikkeld. Die perste haar maag een end in.

Toch wel makkelijk die dracht!

Tante Lucie liep 's morgens ook nog altijd in sarong, maar wanneer je nog betrekkelijk jong bent, zooals ze zelf zei, dan moest je toch een beetje met je tijd mee weten te gaan en daarom liep ze 's middags dan ook met bruine schoenen met lage hakken en katoenen kousen en een lange jurk aan...

Maar nou zaten ze leelijk in de perikelen. Mijnheer Van Gelderen was in het paviljoen opgevolgd door een jongen man, die bij een van de kranten werkte... een lastigen jongeman, die altijd wat aan te merken had en die niet eens zelf zijn lampen wou betalen en die 's nachts tot twee uur in bed lag te lezen en daardoor veel meer licht gebruikte, dan waarop ze rekenden... en die dikwijls vergat om het licht uit te draaien... en die al zijn witte pakken thuis liet wasschen door zijn huisjongen en daardoor dure waterrekeningen maakte... en toen ma aan mijnheer Van Heusen — want zoo heette hij — had gezegd, dat-ie dan maar zijn water en licht zelf moest betalen en dat ze hem daarvoor dan wel een rijksdaalder korting op de huur zou geven... toen had-ie tegelijk de huur opgezegd en was weggegaan... naar een hotel... en toen kwamen er een paar dagen achter elkaar veel rekeningloopers en ze hadden 't bordje maar weer buiten gehangen:

Paviljoen Te Huur
f 80.— in de maand.
Bevr. Hoofdgebouw.

En dat hing nou al twee maanden en ze konden het maar niet weer verhuren... Wat-e-soesah, wat-e-soesah...

TWEEDE HOOFDSTUK.

Voor den vijftienden of zestienden keer dien middag ging de telefoon.

Henk Daemen lichtte den hoorn van den haak.

— Ja hallo — zeide hij, korzelig een beetje, omdat iederen keer die rinkelende bel je uit je werk haalde voor alle mogelijke en onmogelijke kletspraatjes. 't Was een Chineesche relatie die zich beklagde over de laatste zending Rinda-kousen. Dat waren geen kousen. Dat waren verschrikkelijke dingen. Iedere maal dat-ie er een paar van verkocht, kon-ie wel wedden, dat de dame nog geen vierentwintig uur later terug kwam, nijdig, dat er al laddertjes in zaten. Dat 't bovendien geen echte zij was.

— Telaloe ini, toewan, — zeurde de Chinees, — telaloe ini kaoes, saja tida bisa djoewal...

Letterlijk en figuurlijk luisterde Henk Daemen met één oor, zat ondertusschen poppetjes te teekenen op den rand van zijn vloeimap. Daar waren ze leelijk mee ingelooopen... met die Rinda-kousen. De monsters waren goed geweest. Best... en nou al die last er mee. Dat kon niet anders of die firma zat ze te bedriegen, daar in Amerika. Dat was nou de derde klacht dien middag. Enfin, dan maar terugnemen.

— Boleh kirim kombali — zei-ie en de Chinees snapte-n-em, pruttelde nog even door, dat-ie zoo'n behandeling niet gewoon was van Van Helden & Co. en dat-ie ze direct terug zou zenden en dan moesten ze er voor in de plaats een kist jam sturen.

— Wat zeg je, — zei Henk, terwijl-ie twee kisten jam noteerde, de tjek zou ze wel accepteren...

— Accoord — zei-ie toen, legde zijn pen neer en gooide den hoorn op den haak. Afgelooopen.

Toen drukte hij op 't knopje, dat den goedangmandoer bij hem riep, gaf hem een bonnetje voor de bullen en liet juffrouw Hinse de zaak uitschrijven. Toen ging-ie weer door met zijn brief aan die zaklantaarnfabrikanten in Engeland, wier laatste zending ook niet was geweest, zooals was afgesproken.

Druk leventje dat... van handelsmannetje in de benedenstad. Telefoontjes, brieven, advertentie-colporteurs, mail, de kamp... en dan buiten dat alles nog dat gezanik met dat huis. Je moest toch

ergens wonen... en om nou weer, alweer in een hotel te gaan, nee, daar had-ie absoluut geen lust in.

't Was vervelend. Daar woonde hij nou negen maanden in dat paviljoen van die lui en daar komen ze op een goeien dag vertellen, dat ze het zelf noodig hebben... dat ze het niet langer kunnen missen, dat het ze erg spijt, maar dat ze een logeergelegenheid noodig hebben, omdat binnenkort mijnheer zijn broer, die in Holland ingenieur is geworden, getrouwd uit zal komen en dat die voorloopig bij hen komt logeeren... dat-ie bij een particuliere architectenfirma in dienst is getreden.

En dan vliegt zoo'n maand om, voordat je gelegenheid hebt gehad wat anders te zoeken... nou nog vijf dagen en dan kan-ie oprassen. Altijd 't zelfde gezeur in Indië... altijd 't zelfde.

En nu was hij al twee dagen bezig... iederen avond rondrijdend op zijn zacht-snorrende motorfiets... kijkend, waar de bordjes uithingen, dat er wat te huur was... maar „lauw loenen", zouden ze in Rotterdam zeggen... vooral tegenwoordig met dien huizen nood hier in Batavia... vindt dan maar zoo gauw iets.

Weer die telefoon, die nijdig-trillende, rinkelende telefoon, die je steeds uit je werk haalde.

Dezelfde Chinees van daarnet... toko Sjauw Ha Tjong... wou nog een kistje vermicelli hebben... goed... Juffrouw Hinse... zorgt U daar even voor?

Goddank... 't sloeg half vijf. Nog even dien brief aan de Mason-Electric-Works afmaken... dan gauw naar huis. Naar huis? Nou ja, naar een huis zoeken...

— Hier, juffrouw Hinse — zei-ie weer — tik dit vast... en dan krijgt U dadelijk het tweede velletje wel.

De juffrouw keek op. Mooie nonna was 't, met zwart kroeshaar zooals de Papoeas dat hebben... groote, donker-bruine oogen... met goudglansjes er in... net alsof het chrysoliet was... net trouwens als die andere non, die bij den baas op kantoor zat en waar de baas zoo geregeld mee uitging... al wou-ie dat niet weten voor zijn menschen... mooi kindje met een dubbelen naam... Van Waveren de Groot... Die scheen trouwens al twee keer getrouwd te zijn geweest, dat mevrouw tje. Laat de baas maar oppassen... daar vloog je zoo in, met vlag en wimpel. Moest je-es vrage aan juffrouw Hinse. Kwaadspreken, dat konden ze goed. Reuze vriendinnen, hè... zoo 's morgens vóór het werk begon. Dan zat mevrouw Van Waveren bij juffrouw Hinse op tafel met 'r mooie

slanke beenen te slingeren en dan gingen die twee koppen bij mekaar en die oogen werkten... en er werden reputaties gemaakt. En nauwelijks had mevrouw Van Waveren 'r hielen gelicht of hij kon van juffrouw Hinse te weten komen wat-ie maar wilde over mevrouw Van Waveren... van d'r eerste huwelijk... met een make-laar... en d'r tweede met een knaap uit den handel... hij kende hem wel terloops: de mooie Luuk van Th. Zoomers & Co., die 'm nou weer uit kassian teruggenomen hadden, nadat dat huwelijk een groote débâcle was geworden... ¹⁾

Toch een aardige meid. Best geschikt om er een avond mee naar de bioscope te gaan. Maar dat moest je maar niet probeeren. Dan werd de baas immers zoo nijdig als een spin. Die reserveerde haar zoo'n beetje...

Zie zoo, 't tweede velletje was ook klaar.

— Als U 't nou een beetje gauw afmaakt, juffrouw Hinse, dan kunnen we naar huis... hè? Beetje vroeg... 'k moet een huis zoeken.

Juffrouw Hinse keek hem aan.

— Een huis? Een huis? U heeft toch een huis.

Ze zei niet 'n huis... zooals we dat in Holland zeggen, maar ze telde het: één huis... U heeft toch één huis. Gek, dat kind was toch wel bij. Correspondeerde niet slecht in d'r Engelsch, kende Fransch en Duitsch, drie jaar H. B. S. met een apart diploma voor steno... honderdveertig lettergrepen of zoo iets... gek, dat je toch nog altijd die Indische intonatie bleef hooren.

— Neen — zei-ie — niet meer. Die tijd is lang voorbij. Ze hebben me de huur opgezegd, omdat er een broer van de bewoners van 't hoofdgebouw uitkwam. Getrouwd, hè... een ingenieur die hier bij de Kanters komt... en die moest er in. Ja, dat kan je er dan op aan laten komen en zeggen dat je 't verlamt om 't huis uit te gaan... maar tenslotte kunnen ze je toch zoo negeeren, dat je maar liever goedschiks opkrast. Maar als U een huisje weet voor me... dan hou ik me aanbevolen.

— Ja — zei ze in gedachten, druk tikkend den brief aan Mason-Electric — ja, als ik er een weet...

Ze had den brief klaar, legde hem op z'n tafel. Haastig las hij hem door. Je kon er bij juffrouw Hinse zeker van zijn, dat ze geen

1) Zie: „De Groote Débâcle”, door Caesar Kijdsmeir Jr. Uitgave weekblad „d'Oriënt” 1929.

fouten maakte... bestond niet... en daarom teekende hij maar vlot-weg.

Ze ruimde haar tafel op. Dat had-ie ingevoerd hier op kantoor: Amerikaansche methode: clean desk. ... iederen avond voordat de menschen naar huis gingen de tafel schoon-leeg... en dan zorgen dat betoel-betoel ook alles er af was. Wat niet afgewerkt was? Wel, dat stopte je in een laadje... kwam later wel. Maar dat moest je er niet bij zeggen, dat verzonnen ze zelf gauw genoeg. Toen gingen ze de trap af, met zijn tweeën, juffrouw Hinse en hij, tot-ie beneden naar den goedang ging, waar zijn motor stond en zij even knikte... dag, menheer Daemen... en naar de tramhalte wandelde. Als alle dagen.

De mandoer wachtte al. De baas reed net weg in zijn nieuwe Oakland coupé... met mevrouw Van Waveren naast hem. Ze knikten allebei even. Sjonge, sjonge... 't was aan hoor, van den baas met haar...

Bedachtzaam trapte Henk zijn motor aan, draaide dan om en stapte op, het holletje voorzichtig en langzaam afrijdend, dan wat meer gas gevend en wegsnorrend langs de Binnen Nieuwpoortstraat waar de drukte roesde van de ontelbare leegvloeiende kantoren.

Nee, hij zou maar niet eerst naar huis gaan... eerst wat rondrijden. 't Was zóó donker... en je moest bij daglicht toch zoeken. En dan kon hij straks nog even het huizenlijstje van Van Genderen nakijken of daar niet wat bij was...

De motor zoemde zacht en gezellig, toen-ie den knalpot met zijn voet had opengeduwde. Hij liet de gashandle los. Dit gangetje van een kilometer of twintig, vijftientwintig was wel het beste om alles goed op te nemen. 't Was eigenlijk onbegonnen werk... dat rondrijden maar om te zoeken in het wilde weg...

En nou wist-ie precies hoe dat zou gaan, straks... dan zou de bewoner van het hoofdgebouw komen binnenwandelen, een cigaret in zijn vette hoofd... en die zou zeggen: en... menir Daemen, al wat gevonden? No-niet? Jammer, ja... lastig, zeh, wij kunnen U ook niet meer hebben, ja, na afloop van deze maand, want mijn broer... die komt al den vijfden... en wij moeten toch nog opknappen en wat meubeltjes d'rin, ja...

En dan zou-ie vertellen, dat-ie al gezocht had, maar dat het niet meeviel om zoo gauw iets te vinden... want dat er zoo weinig huizen waren en de weinige menschen die nog paviljoens wilden

verhuren vroegen, ook al omdat er zoo'n huizennoed was, zulke schandalige prijzen, dat je bijna goedkoop een heel huis kon nemen en dan het paviljoen te duur verhuren, want dan woonde je zoowat zelf voor niks.

En dan slikte zijn hoofdgebouw-bewoner de hatelijkheid en lanceerde er ook eentje: dat het voor de kleine beurzen ook niet meeviel tegenwoordig, want iedereen wilde tegenwoordig maar zoowat voor niks wonen en dan dachten de menschen nog dat je voor je plezier de paviljoens verhuurde... en juist die menschen die zoo weinig betaalden, hadden zoo veel te beweren... Ja... en dan knikte je en dan trachtte je weer een nieuwe hatelijkheid te verzinnen om hem terug te geven, en dat viel heelemaal niet mee... dat je toch maar een heel huis zou huren en een mess opzetten... met je vriend samen, den kapitein van de marechaussee... omdat je wist dat de bewoner van het hoofdgebouw vroeger sergeant was geweest... en dan dreef-ie wel weer af, alsmaar zijn gemeene shag rookende, die prikkelde in je keel.

Aye...daar zat-ie bijna onder een sado. Dat kwam van dat gepieker. Nijdig kletterde de verkeersstaf van den politie-agent tegen het eternieten afdakje, dat zijn edele Inlandsche kruin moest beschermen tegen de zonnestralen... stond-ie te foeteren. Ziezoo, fijn pesten... vlak voor 'm langs rijden, dat-ie opzij zou moeten springen en je toch niks kon maken.

Enfin... geen gepieker over den bewoner van het hoofdgebouw, liever zoeken naar een paviljoen.

Dan stuurde hij weer een hoekje om, door breede straten rijdend en smaller wegen kiezend. Och, je wist wel, dat je niet zoeken moest op de Entree... of op de Van Heutszboulevard... of daaromtrent. Neen... een paviljoen voor een jongeman zooals hij, dat was het waarschijnlijkst te vinden in de Julianalaan of de Djamboelaan misschien... de Palmenlaan, de Javastraat... maar meevalen zou 't niet.

Hij had al gedacht over een Magneetje... of een Roeper of hoe zoo een kleine advertentie heeten mag. Maar gewoonlijk bleek dat toch ook weggegooid geld, want van de dertien aanbiedingen, die er op binnen kwamen, waren er gewoonlijk veertien niet aanvaardbaar.

Zoo snorde hij dan op zijn motor de rustige zelfkanten van de nieuwe wijken af, zoekend naar een klein huis of een paviljoen.

In strakke witte lijnen, omboord met levend groen en hier en daar

het paars gevlam van bougainvilles stonden de huizen in den laten middag. Hier en daar plekte voor 't knus vierkant van voorgalerij-opening een groote, ronde, groene pajong, waaronder 't gelukkig gezin vereend gemoedelijk thee dronk, Papa in hemdsmouwen of pyama, mama in teagown of kimono, doezelig nog van den zwaren slaap in den tropenmiddag.

Hier en daar schetterde luid 't gegil van een foxtrott of wals op gramofoon, of een enkelen keer 't nasaal geluid van een goedkoope zangplaat...

't Gevoel, dat alle vrijgezellen in de tropen kennen, kwam langzaam in 'm op. Die ontzaglijke verlatenheid, die er dan zoovelen trachten weg te drinken met arsenicvergiftigd buitenlandsch bier, dankbaar artikel van den import... of 't gevoel dat ze vermoorden... voor een avond of een paar uren met een vrouw, de een of andere vrouw, die ze ergens opscharrelen... blank of bruin, om 't even, liefst blank.

En daarom zocht-ie niet verder, reed-ie rustig terug in een wat verlegen stemming, waarin kassian met hemzelf langzaam opbloeide. Omdat Indië geen land is voor vrijgezellen.

De schemering donsde neer, toen-ie den tuin inreed, voorzichtig voor 't slippen op 't grind terwijl-ie den hoek nam.

De bewoner van 't hoofdgebouw liep rond te scharrelen in den tuin, een vieze witte kabaja aan en een slaapbroek, waarop een compleet kaartspel was gebatikt. Hij haalde uit de uitbollende witte zak van zijn kabaja een klein doosje, oranje-achtig gekleurd waarop een mooi prentje stond met een Inlander, die vol bewondering was voor Van Nelle's shagtabak... hij ploos er een plukje shag uit, haalde een Zig-Zag-papiertje te voorschijn en rolde een sigaret. Toen pakte-n-ie met z'n bloote teenen een steen op, die hem niet naar zijn zin lag en wierp hem met een grooten boog weg door den tuin.

— Al geslaagd menir? — vroeg hij met een fikschen Oost-Indischen nadruk op de laatste lettergreep van „menir”, die-ie uitsprak gelijk met de eerste...

Henk Daemen schudde 't hoofd.

Er kriebelde een klein duiveltje met een scherp vingertje ergens in zijn brein om in het Maleisch te antwoorden.

— Belon — zeide hij dan ook, met een typisch Bataviaasche intonatie.

't Hoofdgebouw verstomde... dat was 'm nondeju nog nooit

overkomen... dat men hem als een Inlander in 't Maleisch antwoordde. Hij ging naar binnen, zijn gore bruine voeten strompelend over de kalisteentjes in den tuin en even later hoorde Henk hem uitvaren over: te érg, ja... die totok, hij spreek maleisch met mij...

Maar rustigjes zat Henk Daemen in zijn voorgalerij en zoog gemoedelijk een fijn rookertje aan en 't speet hem alleen, dat-ie niet al eerder op deze manier d'n knaap had afgesnauwd.

Toen ging opeens de telefoonschel.

't Geluid sneed door de stilte met 't geluid van een stalen lepel, die een steenen trap afrolt. Kletterdekletter.

Hij nam den hoorn van den haak.

Dat ging altijd heel makkelijk, als-ie in de voorgalerij zat, dan leunde hij achterover met de voorpooten van zijn stoel van den grond, zijn beenen over de leuning en dan praatte hij, rustig achterover liggend... met zijn beenen slingerend.

— Hallo — zei-ie traag.

Er was een vrouwenstem... hallo... hallo.

— Hallo — nijdaste hij, zijn hand nerveus tikkend op 't nikkelen opstal van 't tafeltoestel, — hallo... verwenscht, juffrouw, zit dan niet te donderja... o, neemt U me niet kwalijk. — Dat was altijd zoo... net als je de telefoonjuffrouw eens flink uitfoeterde marcheerden de zaken weer, werd de trilling uit den draad gehaald en hoorde je als glas zoo helder.

— Met wie? — zei-ie, — ik ben Daemen.

— Toos Hinse — antwoordde de stem aan 't andere eind — ik heb misschien een paviljoen voor U... als U eens wilt gaan kijken... 't is bij een nicht van Mama. Mama was er juist vanmorgen en toen vertelde ze, dat ze d'r paviljoen leeg had... en misschien is 't wel wat voor U... voorgalerij, kamer, slaapkamer en keuken, ja... en ook badkamer en W. C. De prijs is tachtig gulden per maand met vrij licht en water... 't Staat aan Laan Raden Saleh, ja... nummer... haastig noteerde hij op den witten muur, waartegen schurend de rugleuning van zijn rottanstoel wrikte... bij de dames Lambert... o, heele nette dames... mijn oud-tante was getrouwd met een kolonel... haar dochter al drie-en-veertig... misschien iets voor U, ja?

— Dank U wel, juffrouw Hinse — murmelde hij — dank U wel hoor... ik zal direct gaan kijken, ja.

Even zwamden ze door... over 't toeval dat je in deze dagen een huis kon vinden, wat toch bijna nooit voorkwam... en dat dat toch

wel een bof was zoo... toen legde-n-ie de telefoon neer. Zoo, zoo, heette 't kind Toos... Toosje Hinse... zou dat nog familie zijn van dien bekenden moordenaar Hinse in Soerabaja, die toen levenslang had gekregen? Nou, maar dat kon je nooit zeggen in Indië, daar kwamen bepaalde namen zooveel voor. Je kon iemand, die Macaré heette, toch niet negeeren, omdat er toevallig eens een moordenaar was geweest, die Macaré heette... of iemand, die Hinse heette, omdat er eens een moordenaar Hinse was geweest? Dwaas, dat dat kind d'r voornaam noemde aan de telefoon. Had-ie nou waarschijnlijk nooit over gepiekerd, hoe ze eigenlijk heette... interesseerde hem trouwens bitter weinig...

Hij was intusschen al buiten. Zoo'n kans op een huis kon je toch met goed fatsoen niet laten lopen en deswege reed hij naar Laan Raden Saleh, naar het aangegeven nummer.

Er stond een klein naambordje ingemetseld in een der scheefgezakte steenen pilaren nevens den ingang.

J. L. F. G. T. Lambert.

Kolonel Inf.

De pilaar rechts helde in de richting van zonsopgang, de ander toonde een toomeloos verlangen om de zon te zien nederdalen. Dat ze niet omvielen was waarschijnlijk te danken aan het feit dat ze in zeer labiel onderling verband waren geklonken met twee andere pilaren aan weerskanten. De verbinding werd gevormd door een mengsel van ijzerdraad en prikkeldraad.

Op z'n gemak reed Henk langs op zijn motor, de handles beide terugdraaiend, zoodat de motor zacht en gemoedelijk snorde als een spinnende poes.

't Zag er nu niet zoo heel aantrekkelijk uit. 't Paviljoen leek een kindje van 't groote huis, dat niet geheel op eigen beenen kon staan en nochtans de wijde wereld was ingestuurd. 't Stond er een zeven of acht meter vandaan, 'n tikje scheef-gegroeid als een bedelaar met ruggegraatsverkromming.

't Spits toeloozend dak was van dakpannen voorzien, die eenmaal rood waren, 't afdak boven de voorgalerij leek er later aangepoot door een loslopenden Chineeschen aannemer, die de affaire had beschouwd als een klein goudmijntje en het voorbousel er aan had vastgeplakt, als een scheefzittende klep aan een pet.

Toch reed Henk Daemen naar binnen.

In de kleine voorgalerij brandde een lamp van de vijfarmige

kroon, een mager, week licht in de voorgalerij strooiend, waarin menschengelaten als lijkenmaskers glansden.

Er zat in een wipstoeltje een oud vrouwtje, krom en in elkander gekrompen, als iemand, die een acute darmcatarrh koestert.

't Vrouwke bleek niet meer dan één meter vijftig hoog, toen ze even later opstond.

Om 't zielig magere lijf spande een witte kabaja, waarop groote gouden spelden met glanzend-sprankelende simili-steenen flonkerden. Op den vooruitstekenden buik van vrouw-die-vele-kinderen-had, weken de slippen van 't kabajaatje wat uit elkaar, zoodat de witte buikband te zien kwam, die de donkere, bruine sarong om 't smalle middel vastsnoerde.

De dunne beenen waren omkleed met grove, witte gebreide kousen, die staken in zwart-leeren, afgesleten muilen, welker zwart met grijs was dooraderd van ouderdom. Oude menschen geven dikwijls hun eigen waarde aan kleding.

In 't zwaar doorrimpeld gelaat stonden de oogen als gedooftde lampen. De vrouw had die oogen van heel oude menschen, waarin de lenzen al te verstrakken beginnen en grijs maken de vroeger glinsterend-zwarte pupillen. De oude vrouw had de schoonheid welke een nooit-betreden interieur uit een vorige eeuw kan hebben: de resten, de zielige, verschrompelde, stof-bedekte resten van wat eens schoon was.

Zonder iets te zeggen stond ze op met een aarzelend, als bevreesd gebaar. Een magere hand, waarop als blauwe koorden pezen lagen en aderen waarin 't bloed hevig klopte, greep naar een der stoelleuning, toen — alsof ze, eenmaal op gang, niet meer stil staan kon, slofte ze weg. Bij iedere schrede was 't of ze voorover viel en nog net een val in die richting te voorkomen wist door den achter-zijnden voet voor te zetten.

Verbaasd bleef Henk Daemen staan in de vaagverlichte voorgalerij. Er gebeurde niets. Hij wachtte.

In den tuin was 't donker. Er liep iemand voorbij in den tuin, zwarte schim tegen lichter nacht. Grind kraakte. In de verte klonk de lang-aangehouden schreeuw van een Chineeschen loempiah-verkooper, die even later den tuin inkwam met zijn helper die, achter hem aan trippelde, de zware pikolan over den schouder, waaraan aan de eene zijde 't wandelend fornuisje, gecomponeerd uit twee leege petroleumblikken, hing... aan den anderen kant een

soort snoeptafel met alle mogelijke ingredienten voor een behoorlijke loempiah-goleèèèèng.

Halverwege den tuin begon de Chinees, zijn stem hel-hoog schetterend, met een frisschen uithaal aan 't slot... loempiaaaa golèèèèèèèèng...

De toestand was wat zonderling en aarzelend riep Henk dan ook naar binnen: Spada... kort en krachtig.

Er kwam slif-slifferend geluid van aanglijdende sloffen door de gang... een schaduw schoof langs de deuren, waarvoor geel-achtig witte tulen gordijntjes hingen.

— Da-menir, — kwam een stem met typisch Indisch accent.

— O even, ja — ze wendde zich tot den Chinees, die wachtend daar stond als een soort bizarre spookverschijning met den rooden gloed van 't vuurtje in 't wandelend fornuis op zijn glimmende gele tronie, waarin drie gouden tanden blonken. Hooge, zwarte schaduwen, die angstig op en neer dansten en heen en weer gleden langs den muur, teekende 't vuur.

— Pigi blakang adja, loe — zei de vrouw tot den Chinees, Verbaasd nam Henk haar op. Als dat z'n nieuwe huisbazin was... nou...

't Donkere, breede gezicht was nog half in de schaduw van de deur. Maar scherper, daardoor, teekende de lichtschijn van de lamp 't stompe profiel met den wat ingezonken neus, de dikke, vooruitstekende lippen. Onder de oogen walden diepe kringen, die ook al schaduw gaven en de oogen donkerder lijken deden. Er was wat licht dat reflecteerde in de starre lenzen van de slimme oogen. De neus was stomp, ingedeukt bij 't voorhoofd, dat week als bij de apen. De lippen waren blauw-achtig rood, met wat zwart in de hoeken, van sirih-kauwen wellicht. De ooren, dwaas-groot, bij 't al grijzende haar, staken bezijden uit den warrigen haardos, die op werk leek, zooals loodgieters dat gebruiken.

— U is menir Daemèn, ja — zeide ze — mijn nichtje Toos heeft verteld dat U wel komen zou voor mijn paviljoèn, ja. Gaat U zitten, ja. Gaat U even zitten en U excuseert wel, hè? Even maar.

Ze boog een tikje stuntelig en zoo, dat je niet wist of ze al dan niet boog, draaide zich toen om en liep weg, de machtige heupen wiegelend in sarong, lichter van toon, dan die der moeder, met gele bloemen op donker fond.

Alsof er een groot geheim te verbergen was, werd de deur ge-

sloten, zacht en antipathiek, met het weeke, bijna geluidlooze om-draaien van den knop, dat velen Indischen eigen is.

Hij hoorde de sloffen weer wegsluipen door de gang, hoorde even later de schelle stem der vrouw terzijde van het huis, bij den Chinees twee porties loempiah bestellend. Dan hoorde hij haar redekavelen, waarschijnlijk tegen de moeder... dat hier de twee kwartjes waren en of zij dan dadelijk even betalen wou.

Toen kwamen de sloffen weer aan door de gang, langzaam en met trage pasjes, waarbij de voeten niet heelemaal los kwamen van den grond en de hakken der sloffen slif-gleden over 't marmer van de gang.

Toch schrok-ie even, toen opeens de deur openging en ze weer binnenkwam met den heupwiegenden gang, die hem zoeven ook was opgevallen.

— U kom voor mijn paviljoen, ja? — zeide ze, — ik ben juffrouw Lambert... Och kijk, ziet U, ik wil graag nette menschen in mijn paviljoen. Ik hoef het niet te verhuren, ziet U wel, omdat ik wel andere inkomsten heb, een klein beetje, maar toch zonde, als het renteloos staat, ja? Ik wil graag nette heeren er in, maar zoo echt verhuren, niet leuk. Och, als U weet: mijn papa was kolonel, dus niet onze gewoonte paviljoens te verhuren. En zòò veel soesah, U weet niet half...

— Ja, ja — zeide Henk — och ja, dat is zoo, hè... Hij zocht naar zinnen die de mate van zijn netheid zouden kunnen aanduiden doch vond niets anders dan 't bête: ja, ja, ochche ja...

— Ja — ging de bezige vrouw voort, de handen nerveus beweeg-lijk strijkend over de vette knieën in de sarong, — U vindt mij nu niet gekleed, ja... al laat. Maar geeft niet, hè? —

— Nee, nee — zei-ie — och nee...

— Nou — antwoordde ze, op zijn niet-uitgesproken verzoek, — ik zal U laten zien, ja? Het is een mooi paviljoen, veel menschen willen hebben maar ik kijk goed uit wie d'r in komt, ja. Als ge-trouwde menschen vind ik niet leuk en zoo erg vrijgezellen ook niet, die veel drinken en laat thuiskomen en met... de platte neus trok in rimpeltjes en zware krassen van den neus naar de mond-hoeken lieten merken dat des neus bezitster niet zoo heel jong meer van jaren was — en met meisjes en zoo... jasses, ja.

Henk beaamde. Beaamde voortdurend.

Toen ging ze hem voor, 't breede, gedrongen lichaam wiegend.

Ze knipte het licht aan in de voorgalerij, kaal en leeg nu ze niet bewoond was en geen stoel of tafel 't holle vulde.

De vloer was van kleine grijze tegeltjes waarin roode ter afwisseling een band vormden, welke ongeveer een voet van den muur af in 't geheele voorgalerijtje rondliep.

Achter de voorgalerij lag wat juffrouw Lambert een „zitkamèr” noemde. Ondertusschen vertelde ze de geschiedenis van de vele bewoners van 't paviljoen: van de diverse belevenissen die ze ermede gehad had en dat 't geen feest was om als alleenstaande vrouw, die bovendien voor een eenigszins doove moeder moest zorgen, die „al zò oud... al vierentachtig” was, een paviljoen te moeten verhuren aan jongelui, die zonder uitzondering vloekten en baboe's 's nachts binnenhaalden en jenever dronken en verschrikkelijk veel rookten en dikwijls nog grammofoons hadden en die kortom een complete combinatie vormden van alle jonkmannelijke gebreken welke in Indië en buitenland te vergaderen zijn. De een na den ander had ze moeten opzeggen... en wanneer ze het nu nog verhuurde, zou het zijn uitsluitend aan jongemannen, die van netten huize waren en die niet zoo veel rookten en die minder dronken en die minder vloekten... ach, heelemaal niet vloekten en die geen harde gramfoonplaten hadden en die geen baboe's 's nachts bij zich namen en zoo...

De „zitkamèr” was niet kwaad. Weliswaar was 't plafond van met wit vliegerpapier overplakt bilik en was de vloer van roode plavuizen... doch dat was minder. De zijwanden waren wit en leken wat vochtig. Hier en daar liepen er strepen groenige uitslag langs.

De slaapkamer, daarachter, was wat klein en verder was de bouw van 't geheele geval wat zonderling... maar nood breekt wetten en Henk eindigde met te huren.

Of-ie 't even op een briefje wilde geven. Klaarblijkelijk maakte hij geen overdreven „nette en betrouwbare en zoo” indruk... maar neen, dat was de bedoeling niet, maar juffrouw Lambert, wier Papa kolonel was geweest, hield van zaken doen en die dan te behandelen als zaken... en deswege werd er een opschrijfboekje gehaald, waaruit een velletje werd gescheurd en waarop Henk netjes opschreef dat-ie met ingang van den eersten van de volgende maand van mejuffrouw Lambert bovengenoemd had gehuurd het paviljoen, Laan Raden Saleh nummer zoo en zooveel, met vrij licht en water voor de luttele somma van tachtig gulden in de maand.

Toen kwam er een nieuwe moeilijkheid: waar-ie zijn motorfiets wou stallen. En of-ie dan vooral 's avonds niet met dat knallende monster den tuin in wou rijden omdat Mama dan zoo schrok. Ja, daar kon Mama niet meer tegen. Ze was wel een beetje doof, maar dat hoorde ze toch nog wel en dan schrikte ze weer wakker... trouwens hij ging 's avonds zeker niet veel uit. Nette en betrouwbare en degelijke jongelui, die geen harde gramfoonplaten spelen en niet vloeken en niet veel rooken en geen baboe's 's nachts in hun kamers halen, gaan gewoonlijk 's avonds niet zoo laat uit en dat vond ze toch wel een beetje een gerust idee en ze zou dat wel op prijs stellen... 't was toch wel makkelijk als er een man... een heer op 't erf was.

Tja... er was een garage achter en die was... nee, die was aan andere menschen verhuurd. Die betaalden tien gulden... maar als hij dan wilde dan kon hij zijn motor wel in den goedang zetten. Er was uit den tijd, dat Papa, die kolonel was, nog leefde, nog een opritje voor den paardenstal en dan kon daar de motorfiets tegen op. De paardenstal? Maar die werd gebruikt door de bedienden om daar te koken en die kon ze daar niet weggagen...

Maar dan moest hij voor den goedang toch een rijksdaalder in de maand betalen... och, een alleen-wonende vrouw, nietwaar, die dan ook nog moest zorgen voor haar Mama, die een beetje doovig was en al vierentachtig...

Zoo geviel het, dat Henk Daemen het paviljoen van de dames Lambert huurde voor den civielen prijs van tachtig gulden in de maand en tweevijftig voor den goedang waar-ie zijn motor moest stallen.

En door den nacht... 't was kwart over achten geworden en dan is het in Batavia nacht... reed Henk Daemen op zijn suizende motorfiets naar huis met een afschriftje van 't overeenkomstje in zijn zak.

Ja, nee... had ze gezegd... U moet een afschrift meenemen, ja want zaken zijn zaken, ja?

En hij had geknikt en reed het erf af gelijk met den Chinees, die nog in den tuin weer zijn kreet aanhief:

... Loempiaaaaaaaah... golèèèèèèèng...

DERDE HOOFDSTUK.

Het huis van Lucie Lambert — eigenlijk noemde iedereen die haar kende, haar tante Lucie, om haar te onderscheiden van haar moeder, die algemeen Opoe Lambert werd genoemd — lag aan Laan Raden Saleh, op 't hoekje van een smal weggetje dat naar een er achter gelegen kampong voerde.

Dat was wel wat bezwaarlijk, vond Lucie, maar wat eenmaal zoo was, was niet te veranderen... en met deze eenvoudige levensfilosofie deed ze het eenige, wat haar mogelijk was: zich neerleggen bij de feiten.

't Huishouden ging altijd een heel, heel gewoon rustig gangetje.

Henk Daemen werd 's morgens gewekt door het gebabbel der patiënten in de spreek- en wachtkamer van Dr. Ginnes en door het voorrijden der auto's van de wel-gesitueerde patiënten van den toenmaals zoo hevig in de mode zijnden dokter.

Dan stond-ie op, schoot zijn pyama aan en liep naar zijn voor-galerijtje, dat net even van den zonkant af lag, zoodat het er 's morgens niet warm was.

Den tweeden dag had-ie aan tante Lucie gevraagd, of ze niet bereid was om hem op bepaalde voorwaarden iederen morgen een kop koffie te laten brengen door haar baboe en daarmede had zich tante Lucie zeer ingenomen betoond. Natuurlijk kon dat en ze zou er den anderen morgen direct werk van maken en ze kon wel even uitrekenen hoeveel dat kosten zou... in een flesch melk van vijfendertig centen zaten vier kopjes, zeide ze — en wanneer je nu de maand op dertig dagen stelde, had ze dus voor zoo'n heelen maand, omgerekend, noodig voor een zes gulden melk. En wanneer ze nou nog de koffie rekende en het gas voor het warmen van de melk, 't koken, dan kwam zoo'n kopje koffie 's morgens toch wel te staan op ongeveer tien gulden in de maand... Ja, ja, had Henk geknikt, al goed... en deswege kreeg-ie 's morgens, zoodra hij was opgestaan, bezoek van de dienstbare van juffrouw Lambert, die een kopje slappe koffie bracht met de kleur van een regenachtigen zonsondergang.

Om half negen verdween Henk naar kantoor.

Maar dan was het leven in het groote huis al heel lang aan den gang.

Al 's morgens om vier uur, half vijf, wanneer de groote stad nog sliep, was het leven en beweging op 't achtererf. Door den kleinen zij-ingang in Gang Boentoe slopen bevreesd en schuifelend Inlandsche vrouwen naar binnen, geluidloos de breede voeten neerzettend op 't gras en grind... mand onder den arm, en zonder spreken slopen zij naar binnen in de achtergalerij. Een kleine, ouderwetsche petroleumlamp stond op tafel en teekende een wijden cirkel rondom, waarin zwart vierkantte 't dekkleed van de tafel, dat Papa, die kolonel was bij de infanterie, indertijd uit Holland had meegebracht, toen-ie op de Krijgsschool was geweest en Mama maar in Indië had achtergelaten, omdat die niet tegen de kou kon... In dien lichtschijn zat Lucie Lambert bij de tafel, een vreemde, schimmige figuur, met niets levends dan de rusteloosbewegende, magere handen en de schitterende apenoogjes, waarin het licht van de petroleumlamp reflecteerde. Ook boven 'r op de zolder reflecteerde dat licht. Dwars door de kap heen werd een groote, zuivere cirkel op de zoldering geprojecteerd waarin zwart glommen de retsen van de neven elkander gelegde planken. Want 't huis was oud...

Soms tjoek-tjoekte 't snerpnd keelgeluid van een verliefde tijtjak door de stilte en een enkele maal, zoo, dat je er van schrok, knoerde de dreunende stem van de tokkèh door de achtergalerij... zwaar aangierend, ergens vandaan, tot je even later 't dier kon zien zitten met zijn groote bol-oogen dof in de schemering tusschen licht en donker, waar de lamp haar gele schijnsel wierp.

Lucie Lambert zat bij de tafel, rustig en onbewogen. Rechts van haar stond een ijzeren kistje... vlak voor haar lag een eenvoudig, blauw-omkaft schoolcahier.

Een voor een slopen de vrouwen naar binnen. Lucie schrok er al niet meer van, wanneer ze binnen kwamen schuifelen, mand onder den arm, de andere hand ruim zwaaiend, schommelend loopend met den eigenaardigen slingerenden gang van zware lasten torsende Inlandsche vrouwen, die zich aanwennen, altijd rechts of altijd links te dragen.

Deemoedig stond dan de vrouw naast Lucie Lambert, legde even de handen tegen elkaar en zakte door in de knieën, neerhurkend.

— Brapa ini hari — informeerde Lucie Lambert, in 't cahier, waarin de pagina's alfabetisch waren verdeeld, den naam zoekend der vrouw, die ze gewoonlijk wel kende.

— Seroepia — was dan 't antwoord en Lucie's hand ging naar

de geldkist, in 't zwaar-geoliede slot draaide geluideloos de sleutel en even later verdween de heupwiegende Inlandsche vrouw met een gulden in de hand geklemd... alles stil en rustig en bijna zonder geluid, zooals dikwijls 's nachts in de tropen de boomen kunnen heen en weder wuiven... zonder geluid... zonder geluid.

Dat geld was bedrijfskapitaal voor de vrouwen... bedrijfskapitaal voor één dag, waarvoor ze kramas, kwee-kwee en zulk soort zaken kochten, koffie en petjel en alle mogelijke en onmogelijke koopwaren, die ze dan weer verkochten met winst. Iederen morgen opnieuw gebeurde dat... iederen morgen. De vrouwen wachtten op elkander. Zelden of nooit kwamen er twee tegelijk de achtergalerij in... zelden of nooit. Langs den kant van Gang Boentoe bleven ze staan, stil en zwijgend, de zware lasten op de heup en daar wachtten ze op elkander.

Later op den dag... dan was Henk wakker geworden en die kreeg z'n koffie, waar flink wat gebrande katjang doorheen werd gegooid, want anders werd op dat schimmetje geld, die tien gulden, niets verdiend. En dan ging-ie naar kantoor.

Gewoonlijk verdwaalde juffrouw Lucie dan in 't paviljoen om even toezicht te houden op 't opruimen door den huisjongen en te kijken of er misschien nieuwe brieven waren gekomen uit Holland of van andere kennissen van menir Daemen ergens in Indië.

Ze hield zijn correspondentie bijzonder goed bij.

Ook hield ze urenlange gesprekken door zijn telefoon... urenlang... die gezapig gingen over vrienden en kennissen van de vriendin aan 't andere eind van de lijn, die wel wist wanneer ze kon opbellen en wanneer niet. Want 't was nergens voor noodig, dat menir Daemen wist, dat ze zijn telefoon exploiteerde.

Er werden reputaties besproken... er werd nijdig kwaad gesproken van een vriendin, die 't goed was gegaan in de wereld... er werd geïnformeerd naar de laatste schandaaltjes en de vriendin won inlichtingen in naar menir Daemen... waar die vroeger gewoond had en wat-ie verdiende en wat voor vooruitzichten hij had en of-ie schulden had en zoo... en heerlijk, heerlijk kon tante Lucie een half uur, driekwartier aan de telefoon hangen... kwaadspreken, kletsen... omong-omong... goddank, dat ooit de telefoon werd uitgevonden... en dat menir Daemen een telefoon had.

Om één uur werd er gegeten.

Och, veel werk werd er niet van gemaakt. Moeder hurkte neer, als tante Lucie op de rottanmat, in de achtergalerij, waar ze mak-

kelijker zaten dan aan de tafel... en samen aten ze, rustig en met de eenige bedoeling om honger te voorkomen en niet om te genieten... rijst uit pisangblad.

Toch konden ze wel eens lekker eten... een enkelen keer. Dan moest de kokkie, die te weinig verdiende voor 't weinige dat ze te doen had, naar den passar. En dan van alles koopen. En dan werd de tafel gedekt... en kwam keur van brandend-heete spijzen op tafel, die kleur naast kleur op 't bord gerangschikt, rijsttafel vormden van ongemeene kwaliteiten.

's Middags sliepen ze. Moeder in haar eigen kamer en tante Lucie in haar eigen kamer.

Moeder was nog kras. Die kon zichzelf nog uitkleeden... had geen hulp noodig... en tante Lucie — hoewel dikker — was jong, nietwaar?

Dan lag tante Lucie op haar rug in 't breede bed, de sarong om 't middel losgemaakt, de beenen wijd-uit en daartusschen de goeling, die ze niet missen kon. En op haar borst legde ze een der hoofdkussens, dat omklemmend met de armen. Dan viel ze al heel gauw in slaap, 't hoofd achterover, de mond wijd-open en slurperig de lucht inzuigend... want ze had een lichten last van adenoïde vegetatie...

Drie uur moest ze dan weer op. Dan was de passar-beweging zoowat afgeloopen en kwamen de vrouwen, die 's morgens een gulden hadden geleend, weer angstig binnen, voorzichtig, dat niemand hen zou zien. Want après tout, behoefde toch niemand te weten, vond tante Lucie, dat zij geld uitleende... daar had niemand wat mee te maken dan zij en haar moeder...

In de achtergalerij, die ook 's middags koel was omdat de zon dan terzijde van 't huis scheen en omdat de groote krees neer waren en slechts wat week licht lieten doorschemeren, kwamen de vrouwen en telden ernstig neer een gulden en een kwartje, gewoonlijk in vieze, aangeslagen centen en gobangs... zelden in wat grooter geld.

Toch rendeerde dat op die manier. Inlanders zijn niet oneerlijk en door een gulden uit te leenen voor een dag en er één vijf-entwintig voor terug te laten betalen, maakte ze negentig gulden per gulden winst per jaar...

Niet dat tante Lucie 't noodig had... maar — och — wie kan zonder iets te doen leven... en dit was de eenige wijze, waarop ze geld kon verdienen...

Tja... haar zuster... Deetje... daar moest je niet over spreken. Die was 't verkeerde pad op. Alhoewel ze ook een huis van Papa had geërfd... in Soerabaja, dat Papa op zijn beurt eerst had geërfd van zijn vader... die — al wist tante Lucie dat niet — een groote toko had gehad in victualiën en dranken... daar woonde ze in... maar liever sprak tante Lucie er niet over...

Foei, foei... gelukkig dat ze geen Lambert meer heette en voor de derde maal nu was getrouwd. Nu weer met een sergeant... en dat, terwijl Papa kolonel was geweest bij de infanterie.

Om vier uur, half vijf, was gewoonlijk de parade afgelopen van de geld-terugbrengende Inlandsche vrouwen. Een enkelen keer was er eens een, die vergat geld terug te brengen... een heel enkelen keer, maar daar wogen vijf andere, eerlijker gemoederen, tegen op en tante Lucie kon zoo'n klein verliesje wel dragen.

* * *

— Hallo...

't Was even stil in de kleine kamer. Achter klonk 't slaan op een kleed. Zeker was de huisjongen een der kleeden aan 't uitkloppen.

Wat vogels spraken met druk gekwetter en vertelden elkander honderd verhalen. Als kwebbelende buurvrouwen in een kampong. Een djamboe viel van den grooten djamboeboom achter het huis, rinktikkelde over een zinken afdak bij den vroegeren paardenstal en plofte in 't gras.

— Hallo, juffrouw...

— Weltevreden...

— O, eindelijk, ja... waarom zoo lang, juffrouw... Ik wil Menteng. —

Tante Lucie zat breed-uit in Henk Daemens bureaustoel, 't breede achterwerk stevig in de doorbuigende rottanzitting. Ze leunde haar armen in de kabaja met korte mouwen, waardoor haar benedenarmen en polsen bloot waren, op de schrijftafel en lurkte bedachtzaam aan de shagsigaret die tusschen haar lippen hing. Ze prefereerde den laatsten tijd een sigaret boven de sirih... maar Mama moest 't niet zien... want zoo oud als ze was kon ze daar nog erg kwaad over worden en uitpakken alsof Non — want zoo werd natuurlijk tante Lucie door Mama genoemd — nog een bakvisch was...

— Hallo...

Weer viel even de Indische rustige-morgen-stilte, waarin alleen

de stem van een koopman klonk... suurrappel... peernja... boeaaaaaaaaanjjaaaaaaaa...

Er zwiepte buiten een pikolanstok, duidelijk te hooren.

— Hier Menteng — schalde dan de vroolijke, hooge stem van de telefoonjuffrouw.

Ze noemde 't nummer, eerst in krom-Hollandsch, dan in Ma-leisch herhalend. De telefoonjuffrouw herhaalde in 't Hollandsch.

Even stilte... dan 't geknor van de verbinding, trillend in de microfoon en een stem...

— Hallo... mevrouw Lambert... met wie...

Tante Lucie grinnikte... eindelijk. Had ze toch al drie dagen geprobeerd mevrouw Lambert te pakken te krijgen... Vervelend toch ook, dat je het telefoonnummer niet kon opgeven, want je kon moeilijk riskeeren dat er de een of ander zou opbellen, terwijl menir Daemen thuis was...

— O — zei ze — Ties, ben jij daar. Ik ben tante Lucie... Hoe gaat 't met jou?

— O, heel goed — zeide Tiesje, die eigenlijk Prentice heette, een naam, die haar Engelsche moeder voor haar had uitgezocht... — o, heel goed, beetje eenzaam, ja... ach, je weet, niet veel te doen als je al gescheiden bent...

Lucie lachte, zachtjes, een beetje grommend in haar keel, ongeveer zooals een poes gromt, die men haar jongen wil afnemen.

— Als jij tijd heb, kom eens langs vandaag, ja? Ik wil wat met jou spreken. —

— Hë-ë... zeide Tiesje met dien vreemden Indischen keelkland, die een bevestiging beteekent en welke met veel andere dingen door de meeste Indisch-menschen van de Inlanders werd overgenomen.

— Nou, wanneer kom jij? zeide Lucie.

— Ach, 'k weet nie... heb vanmorgen niks te doen. Misschien om een uur of tien...

Tante Lucie knikte. — Ja, ja, zeide ze, — ik heb ook niet druk vanmorgen, kom maar, ja?

— Hë-ë — zeide Tiesje weer — tot straks dan, ja? Ze legde den hoorn neer.

Tante Lucie legde ook den hoorn neer.

Ze vond 't wel aardig, als Ties langs kwam. Tiesje was een ver-nichtje, dat eigenlijk wel een beetje een trots van de familie uitmaakte. Ze was geboren uit 't huwelijk van een veel jongeren broer van Papa, die een tijdlang in Zuid-Afrika had gezeten en daar

was gesneuveld tijdens den Boerenoorlog van '01. Hij was getrouwd geweest met een Engelsche, die tenslotte, omdat Oom Sjaak niets had nagelaten, teneinde raad naar Indië kwam en daar leefde op kosten van Papa, met haar kind, de toen pas geboren Mildred Prentice Lambert.

Tiesje was naar een Hollandsche school gegaan en toen Mama was gestorven, was ze zonder geld achtergebleven. Maar als kind van negentien trouwde ze met een rijken planter, die haar bedroog en van wien ze toen separeerde. Ze sloeg er een halve ton uit en leefde nu rustigjes in een klein huisje ergens in een der nieuwere straten van Menteng.

Er werden wel eens wat rare dingen verteld over Tiesjes Mama... en ook over Tiesje zelf, maar toch was Tiesje een der liefste „verwantschappen” van tante Lucie, omdat ze Engelsch was... al had ze dan ook een licht tintje geërfd van Papa Sjaak, die eigenlijk ook nooit erg had willen deugen.

Bovendien... van wie wordt er nooit wat gepraat... niet waar, vooral in Indië...

Ze zat rustigjes in de voorgalerij te wachten. Wanneer nou straks Mama zich maar gewillig liet afschepen... dan zou ze rustig kunnen praten met Tiesje... heel kalmpjes.

Mama zat naast haar. Ach, ja, Mama was wel oud, maar toch nogal kras... tamelijk kras. Ze begon wat doof te worden en ook haar oogen gingen een beetje achteruit, maar een eenvoudig hand-wérkje kon ze nog wel maken... dat ging wèl, ja.

Lucie zelf werkte haar administratie zoo'n beetje bij. Dat gebeurde allemaal in gewone blauwe schoolcahiers, waarin ze met potlood lijnen trok en waarin ze dan de cijfertjes invulde. Tenslotte was 't niet zoo heel moeilijk om aan de belasting niet precies op te geven wat ze verdiende. Verdiende? Verdiende? Voor de belasting had ze tenslotte alleen 't kapitaaltje, dat ze van Papa had geërfd en dat eigenlijk van Mama was. Maar 't was gemakkelijker als zij 't maar opgaf, want dan werd dat gescheiden, 't pensioentje van Ma en haar inkomen uit haar kapitaaltje. Bovendien, als Ma doodging, dan zou ze 't geld toch krijgen. Deetje had met 't huis al haar versterf gekregen...

Er draaide een sado 't erf op. Een stuntelig paard liep er voor, zoo een van het slag dat het bestaan van vereenigingen tot bescherming van dieren wettigt, met een rauwe wond aan den buik, waar de boom had geschuurd... de koetsier lag er lui in, de bloote

voeten met de groote, ruwe eeltplekken bezijden het karretje. Een Inlandsche sadokoetsier merkt altijd dadelijk aan zijn vrachtje, hoe hij zelf kan gaan zitten...

Tiesje zat achterin.

Tiesje was een mooi kindje.

Ze was nou vijftientwintig... vijftientwintig en al gescheiden en al een halve ton op de bank, als 't niet méér was... dat was handig... dekselshandig... maar 't kind moest hertrouwen. Dat alleen leven... met zoo nu en dan eens een vriendje op bezoek was heelemaal niet goed... daardoor vergooide ze haar naam maar en wanneer ze wat ouwer werd, dan had ze geen kans meer om te trouwen.

— Dah Ties... riep ze, wuivend en vriendelijk — dah Ties, leuk dat jij komt, ja, kunnen gezellig praten, ja? —

Mama heesch zich overeind. Val-stapte dan ook naar den ingang van de voorgalerij, waar ze Ties opving en zoende met zacht snuffen van den neus langs haar wang.

Lucie zoende ook snuivend. Een snuifzoen was wat anders dan zooals Tiesje het deed: op de Europeesche manier met haar lippen... viezig veegde Lucie met haar zakdoek langs haar droge wang.

Zoo... en nou even gewoon praten... rustig praten met z'n drieën... over koetjes en kalfjes... en dan straks probeeren om Ma weg te krijgen... die naar achter te werken.

— O, Ma —, zeide Lucie, — wij eten Europeesch vandaag, ja. Als jij nou even helpen wil met afhalen... ja, de boontjies... dan ken Tiesje blijven eten. —

Mama heesch zich al overeind, val-stappend in de richting van de deur.

— Hë-ë... zeide ze... ik wil wel. Jij wil 'tuurlijk praten met Ties, ja... ik wil niet hooren. Kan mij niet schelen. —

Toen de deur was dichtgezogen achter de oude, strompelende vrouw boog Lucie zich voorover. Ze moest de materie met voorzichtigheid en omzichtigheid behandelen.

— Ties — zeide ze — ik hoor spreken over jou, ja?

De jonge vrouw bleef rustig zitten. Ze had de slanke beenen over elkaar geslagen, zoodat de te korte rok opwipte en een glinsterende jarretelle te zien kwam.

— Zoo — zeide ze en lachte. Ze trok de fijne lippen, waarvan de zachte ronding nog werd geaccentueerd door de fijne lijn, welke

er met de lipstick op was geteekend, wat op, zoodat de glanzende parelen tanden bloot kwamen.

— Ja — zeide de oudere vrouw, — je moet voorzichtig zijn, ja. Nu gaat alles goed, maar later... als jij al ouder... hoe dan? —

— Bah — zeide Tiesje, — ik wil niet. Ik word niet oud. Ik ben nu nog jong, ja en ik kan net zooveel van 't leven genieten als ik wil. En ik ben wel voorzichtig, ja. —

— Nou — zeide tante Lucie, — jij moet zelf maar weten, ja. Ik ben jouw moeder niet. Kan mij niet schelen. Maar ik zou zeggen jij moet trouwen. —

Ties dacht. Tusschen de donkere oogen kwam een fijn denkers-rimpeltje en ze fronste de fijne, zwarte wenkbrauwen. Ze was mooi, kleine Ties. En dat wist ze. Dat wist ze drommels goed. Ze wist zichzelf precies te zitten nu daar, in haar jonge bloeiende schoonheid, tegenover de verlepte oudere vrouw, daar tegenover haar.

Ze kleepte zich goed. Ze leefde niet duur en kon er ruim komen van 't geld, dat haar bij de echtscheiding was toebedeeld. Haar slanke, goed-gelijnde beenen werden ragfijn omsponnen door de glanzige zijden kousen en ze zorgde wel dat tot boven de knie de beenen zichtbaar waren, tot boven de zachte ronding van de knieën, die soepel van lijn waren. En dan was daar een kantje van een rose zijden onderjurk. Haar jurkje, eenvoudig, wit met roode randing van zijde, deed de slanke, tengere lijn van haar goede figuur, de smalle, ronde heupen en de lichte welving der borst op 't voordeelst uitkomen.

Ties dacht.

Trouwen? Weer trouwen? Och... eventueel. Maar dan toch wis en waarachtig niet met zoo'n sinjo-planter. Daar had ze genoeg van, al betaalde 't.

Och... en dat vertelde ze ook. Ze wilde wel weer trouwen. En 't hoefde niet eens zoo heel rijk een man te zijn... wanneer-ie maar een behoorlijke toekomst had en een totok was...

— Mijn paviljoen is weer bewoond — vertelde tante Lucie, de groen-omkorste tanden, uitgevreten door brandende kostjes en sirih, zichtbaar, — en door 'n aardigen jongen, een gezelligen jongen, ja, een totok...

Tiesje lachte. Ze lachte met al de uitgelaten vroolijkheid, waarover een gescheiden vrouwtje van vijftientig jaren kan beschikken. Ze gooide haar hoofd met 't zwarte haar achterover en lachte.

— Dus U denkt... — zeide ze tusschen twee lach-uithalen door, — dus U denkt dat ik nu maar ineens zal zeggen: ja, dat is goed. Daar zal ik mee trouwen... Wat is die jongen? Is het wat voor mij? —

Tante Lucie boog het hoofd voorover. De zoete, weeë lucht van shagcigaretten rook Tiesje uit haar adem.

— Ja, waarachtig — zei Tante Lucie, — hij is wat voor jou, ja, wanneer jij vanmiddag blijft zal jij hem zien... ik wed dat jij hem wil, ja? —

VIERDE HOOFDSTUK.

In 't druk gesprek der gasten bleef Luuk Wassink eenzaam. Hij had den laatsten tijd niet het vermogen zich vlot aan te sluiten bij zijn gezelschap, was dikwijls wat afzijdig en herhaaldelijk gebeurde 't, dat iemand wat tot hem zeide en dat-ie schrok, plotseling, alsof iemand de hand op zijn schouder legde, midden in een menigte, waarin hij geen bekenden vermoedde.

Hij keek rond door de zaal.

't Was hem eenmaal gebeurd, dat zijn gewezen vrouw hier binnenstapte, aan den arm van een ander.

Wonderlijk was dat gegaan...

Dat je na zoo'n scheiding en wanneer je door alle diepten van nooit-verwacht-leed bent gegaan, je eigen gewezen vrouw... die dan toch een kind heeft, dat je naam draagt... die dan toch met je geleeft heeft, met je in één huis heeft gewoond, die naast je heeft geslapen... daar kon zien binnenkomen en dat je dan je hoofd omdraaide, om te voorkomen dat je elkander zoudt aanzien.

Sindsdien was 't altijd even in 'm, wanneer-ie ergens zat 's avonds... dat hij even bang was... opkeek als menschen binnenkwamen, om te zien of zij er niet bij was...

't Gebeurde niet dikwijls... of: 't was één keer gebeurd en toen hadden ze elkander niet gegroet... hadden elkander niet gelijktijdig aangezien. Ze was uit met iemand, dien hij wel kende, met den tegenwoordiger van Van Helden & Co... dat was wel een bekend type, een knaap die nu eens met die en dan weer met een ander een tijdlang gezien werd, maar die ze niet gauw zouden vangen voor een huwelijk.

— Hè — vroeg-ie bête, toen er iemand iets tegen 'm zeide. 't Was Brinkman, een vrind, die 'm had meegenomen dezen avond. Gezegd, dat-ie er eens uitmoest, niet zoo moest thuis zitten alijd en eeuwig.

Gezellige troep was 't wel: vier verstokte vrijgezellen. Hij en Brinkman en Van Dorssen en dan die... ja, juist, Daemen, die werkte bij Van Helden, was er p.p. Jonge vent nog, om nou al p.p. te hebben.

— Wat je drinken wilt... — herhaalde Brinkman.

— 'n Splitje maar. —

Ze hadden het over 't leven in de tropen.

— 't Was niks — had Brinkman gezegd. Brinkman was wat ze in den handel een gare Jood noemden. Zat bij een groote firma van technische artikelen en maakte geld als water.

— Niks voor mijn hoor, — zei Brinkman, — trouwen en tropen, dat gaat niet samen. Je ken hier het beste een huishoudster nemen, da's 't beste wat je ken doen... dan hoef je niet te trouwen, je zegt dat ze geen kinderen mag krijgen en dan doet ze 't niet, ze zorgt voor je bullen... ze maakt dat je eten en drinken bijtijds klaar zijn en nergens heb je last mee... nee, geef mij maar een kleine bruine vrouw... en dan heb ik verder niks noodig. Later... ja, later, als je al centen heb gemaakt, dan ga je naar Europa en daar trouw je. Daar zoek je een geschikte vrouw uit, eentje die je bevalt en waar je dan een beetje mee gaat reizen. Nog beter is 't om dan ook niet te trouwen. —

Van Dorssen grinnikte. Hij woonde samen met Brinkman en kende diens theorieën... wist dat Brinkman er om den drommel geen huishoudster op na hield en dat het zuiver pose was, als-ie oreerde over huishoudsters... afgeloopen.

— Nou — zei van Dorssen dan ook — schep maar niet zoo op, maak je niet dik. Heb jij soms een huishoudster? —

Brinkman kneep even zijn oogen dicht achter de dikke glazen van zijn bril...

'n Typisch Jodengezicht had hij. Zichzelf noemde hij een smaas en hij aarzelde nooit, uit te leggen, dat de wereld juist aan de Joden ontzaglijk veel heeft te danken.

Achter de dikke brilleglazen — want hij had de bij Joden bijna traditioneel geworden zwakke oogen — glansden een paar donkere, levendige oogen, die geen oogenblik rustten. Onder de oogleden bolden weeke, dikke kringen, donker van tint. Zijn neus had een zuiver Semitische kromming met breede vleugels, die iets onbeschaafds aan het gezicht gaven. Dikke, sensueele lippen, die bloedeloos schenen, omgeven door de grijzige korst van een nooit genoeg te scheren donkeren baard boven een zware nochtans willooze kin voltooiden dit Jodengezicht.

— Zal ik een huishoudster hebben, zal ik gheen huishoudster hebben — zei-ie, opzettelijk Jiddisch sprekend... zal jullie een zorg zijn, God laat je gezond...

Van Dorssen glimlachte. Hij kende Brinkman, hij had Brinkman in zijn zak... den garen Jood, die hier dik geld verdiende, te

skagger was om 't royaal uit te geven en die een onoverwinnelijken afkeer had van getinte vrouwen.

— Wil ik je eens zeggen, wat de pest is van 't Indische leven — zei Daemen. — Wil ik je dat eens zeggen? Dat zijn de avonden... die lange, grijze avonden hier. In Holland kan je dat ook wel hebben, dat je dan die weemoed van alle kanten op je toe voelt komen en dat je weet dat je wat moet doen om er aan te ontkomen... maar hier vermoordt het je. Hier werkt het op je zenuwen. Je moet eens opletten, dat je in Holland gemakkelijk alleen kunt wonen... o, gemakkelijk. Bosjes menschen wonen alleen in Holland... studenten wonen alleen op kamers, ze zoeken geen huiselijk verkeer, kantoorjochies... nette kantoorjochies met gummi-boordjes wonen alleen op kamers en ze trekken d'r zich niks van aan. Ze verdienen niet genoeg om te boemelen... bekijk alsjeblieft de wereld niet als een roman van boemelende zoontjes van rijke ouwers... 't is armoe in Holland over het algemeen... al die menschen kunnen alleen wonen. En hoeveel vind-je dat hier. Mot je eens rondkijken in Weltevreden en Soerabaja en Bandoeng en Semarang en waar je maar wilt. D'r wordt hier meer geld verdiend dan in Europa en makkelijker geld verdiend en je hoeft hier gewoonlijk, als je een klein beetje een baantje hebt, niet te kijken op een vijftig pop in de maand... maar hoeveel menschen wonen d'r hier alleen?

Jullie tweeën nou... woon jullie alleen? Neen immers, jullie woont samen. En dan ken je zeggen, dat dat goedkoop uitkomt en dat dat je een honderdvijftig pop misschien in de maand scheelt... toch is dat de reden niet. Ik kén dat. Ik woon zelf ook alleen... maar die avonden hier, die pest-avonden. Als 't dan donker begint te worden... je bent net thuis uit kantoor... en nou ken je zeggen wat je wilt, maar dit land werkt op je zenuwen...

Ze spraken er over. Den heelen avond, kijkend met 't rustig air van vrijgezellen naar den vollen dansvloer, waarop de dansende paren elkander verdrongen. Ze spraken er ook over toen ze gevieren over Molenvliet liepen in de richting van de Harmonie.

't Leek een stokpaardje van Daemen te zijn en hij nam Luuk Wassink bij zijn elleboog in de drukte van zijn betoog, de woorden aan mekaar rijgend, sommige half afmakend... een ander idee bij den kop nemend, toch helder en overtuigend.

— Dat is het — zei-ie — zoo waarachtig als ik het je zeg dat je in Indië niet alleen kunt zijn. Met geen gsmogelijkheid kun-je hier alleen zijn. Je komt thuis. Je vindt je krant. Je leest je krant en

je kijkt in den tuin. Dan zie je een tjitjak langs den muur trippelen en die tjek-tjekt lekker hard wanneer hij een muskiet heeft gevangen... en dan hoor je wat in je tuin, je hoort voetstappen en je hoort menschen half hardop praten in een taal, die je niet kunt verstaan... en je hoort kerels schreeuwen langs de straten en je hoort den wind in de toppen van de palmen kletsen...

Brinkman grinnikte.

— Ja, kletsen — herhaalde Daemen — ken je een ander woord zeggen d'r voor..... voor dien wind, hier 's avonds..... die dan langzamerhand overgaat in dat gejengel van de muskieten... of weet ik hoe die beesten heeten, djangkrieks of zoo iets...

En daardoor krijg je hier die rôt-huwelijken... en die echtscheidingen... de eene na de andere. En al die gescheiden lui worden dan verstokte vrijgezellen.—

Hij greep Luuk Wassink weer bij den arm, keek hem aan.

— Zeg jij nou eens: is dat waar of niet — roffelde hij... jij bent toch getrouwd geweest, is 't niet.

Luuk had zijn handen in zijn zakken gestoken en knikte, kort en ruw.

— Ja — zei-ie — ik ben er een keer in geloopen ... maar dat overkomt me geen tweede maal... ben je nou heelemaal... Eenzaamheid... eenzaamheid... nou ja, dat is de tropen, hè? Wat zal je d'r an doen? Je ken d'r niet tegen. Het maakt je kapot. Je hebt lui, die er de pest door krijgen aan Inlanders. Dat noemen ze dan tropenkolder. Ik heb laatst van dichtbij zoo'n geval meegemaakt, van een knaap, die volkomen normaal van een kantoor in Holland naar de Indische vertegenwoordiging was overgeplaatst en die 't op een goeien dag naar zijn hoofd slaat. Geen Inlander kon-ie meer zien.

't Begon bij hem op kantoor. De oppasser had de gewoonte om 's morgens als 't zoo tegen negenen liep een glaasje water op zijn tafel te komen zetten. Gewoon, zooals 't op zoowat alle kantoren is, een glas ijswater. Mèt staat-ie op, buigt over de tafel heen en geeft den kerel een klap in zijn gezicht en vlak daarover heen een por in zijn maag, dat-ie hem vloerde.

Enfin, ze denken aan een acute hersenkronkeling om 't nou maar-es zoo te noemen en sturen hem met een taxi naar huis. Hij deed een beetje gek, had schuim op zijn mond en wou met alle geweld den chauffeur te lijf. Hij komt thuis en de vrind die hem had weggebracht gaat weg, nadat-ie 'm in zijn bed heeft gestopt. Even later komt zijn huisjongen terug, die ijs is wezen halen, hij vliegt

uit bed... en vloert den Inlander. Nou: Leiden in last, hè... Ze sturen hem naar een hotel ergens in de bergen en die psychiater die ze er bij hadden gehaald, geeft order om te zorgen, dat-ie geen Inlanders te zien krijgt. Daar wordt werkelijk behoorlijk voor gezorgd en van stonde af aan is-t-ie normaal.

Die dokter schijnt dat al meer bij de hand te hebben gehad en schrijft voor: terug naar Europa en onmiddellijk. En als 't kon met een buitenlandsche boot, waarop geen Inlanders bedienen. En nergens meer last van, hè? Direct volkomen normaal.

Van Dorssen had een dergelijk geval meegemaakt... vertelde 't in geuren en kleuren en toen had natuurlijk Brinkman iets dergelijks beleefd en vertelde dat ook.

—Waar woon jij nou tegenwoordig?—informeerde Daemen. Luuk vertelde: dat-ie na zijn scheiding een tijdje in Bandoeng had gezeten bij een technische firma en dat daarna Zoomers, zijn vroegere chef, had aangeboden hem weer terug te nemen. Daar was-ie, wat vanzelf sprak, direct op ingegaan en toen was hij hier gekomen. Hij woonde nou in hotel Pasoeroean op Krekot. Dooie boel, slecht eten... hoop luizen... ja, wandluizen overal... in de plooiën van de klamboe en in de rottanstoelen in 't voorgalerijtje.

Daemen voelde even wat een misère d'r school achter dat bleeke gezicht.

— Als je zin hebt... zeide hij... ik wil wel eens informeeren of er in 't hoofdgebouw niet een kamer vrij is. Juffrouw Lambert zeide me een poosje geleden, dat ze een kamer had aan den voorkant van 't huis... als je die nou eens inrichtte als slaapkamer wanneer zij hem tenminste verhuren wil... en je bracht dan je verderen tijd eens bij mij door. Ik zelf heb geen ruimte meer over in m'n paviljoentje... maar 't kan best, denk ik. Zij gebruikt die kamer nooit en je kunt hem zoo inrichten dat je met de rest van 't huis niks te maken hebt.

Luuk Wassink knikte. 't Was hem om 't even, of-ie zat in een hotelletje... in een derde-rangs-hotelletje van honderdvijftien gulden in de maand of in een kamer ergens in een hoofdgebouw. Hooge eischen stelde hij niet. Veel geld te missen had hij ook niet. Daar was die uitkeering aan zijn gewezen vrouw... en daar was dat stelletje beeren, dat-ie te betalen had nog steeds en waar hij regelmatig iedere maand voor bloedde.

— Kijk — zeide Henk Daemen... ze waren wat achter gebleven en de beide anderen, Brinkman en Van Dorssen, liepen voor hen

zwaar te filosofeeren over het vraagstuk van het huwelijk in de tropen, — ik voel wel, dat jij de zaken net eender ziet, als ik.

Misschien was 't niet slecht, als wij wat meer bij elkaar kwamen, samen gingen wonen.

Luuk Wassink lachte bitter.

— Wellicht houdt 't ons allebei terug van een huwelijk — zei hij, zijn schouders ophalend.

— Met wie ben je eigenlijk getrouwd geweest — informeerde Daemen — was dat niet met de tegenwoordige mevrouw Van Waveren de Groot?

Wassink knikte. — Ja — zei-ie — een blauwen Maandag, maar net een blauwen Maandag te lang. Dat zijn dingen, die langs je heen gaan... maar die litteekens laten, al denk je dat eerst niet. Een huwelijk is een... is een... je kent toch wel dat verhaal van de strandjutters, vroeger, langs de Hollandsche stranden. 'k Heb als jongen-es een boek gelezen dat daarover ging: een huwelijk dat is precies als die lampen die die lui ophingen. Dan kwamen er in stormnachten schepen naar 't strand en die zagen die slingerende lampen en ze koersten daarop, in de meening dat er een veilige haven aan werd geduid door die lamp. En even later zaten ze dan in de donkerte van den nacht onherroepelijk op 't strand en de golven die beukten zoo'n schuit in mekaar en de goederen, die-ie in had, spoelden wat later aan op het strand... en dan stonden daar de jutters, die de goederen ophaalden. En geloof niet dat ze aan den strandvonder werden gebracht om ze aan den wettigen eigenaar terug te bezorgen.

Daemen grinnikte zacht.

— Je bent duidelijk genoeg — zei hij... o, duidelijk genoeg, maar-e... je wilt toch niet beweren dat alle huwelijken van die valsche lichten zijn. Jij vergeet dat je vader en moeder ook getrouwd waren... was jouw moeder dan ook een strandjutter, toen ze met je vader trouwde... een huwelijk, waar jij toch uit geboren bent.

Luuk haalde zijn schouders op.

— 'k Weet 't niet — antwoordde hij — zoo'n huwelijk als ik achter den rug heb, maakt je bitter, bitterder eigenlijk, dan 't moest. Je gaat er door generaliseeren...

Maar dit weet ik wel, dat 't mij genezen heeft... voorgoed genezen heeft... dat ik niet hertrouw. Toch... ik voel voor je redeneering... wat betreft dat paviljoen van je: Informeer eens bij je

huisbazin of ze die kamer verhuren wil. Wil ze dat, dan kom ik even kijken. Dat hotel-leven is ook niets. Niet te harden, nog erger dan alleen wonen ergens in een paviljoen zooals jij dat doet...

Daemen sjokte door, langzaam, de handen in de zakken, wat in elkaar geschurkt tegen de kilte van den Indischen nacht.

Brinkman keerde zich om.

— Waar sjouwen we eigenlijk heen? — vroeg-ie, met een kluchtig gebaar zijn schouders ophalend en z'n handen zijwaarts uitslaand, zooals een Joodsche marktkoopman op den Goudschen Singel in Rotterdam zijn handen omhoog zwaait en zijn schouders ophaalt en zegt: — Deis je nou... deis je nou, dink je dan det ik het goedkoopster ken geive? Bij me gezond dat ken niet... aggeniebes... vooruit dan, een beissie der af...

Niemand zei wat.

Brinkman grinnikte weer.

— Mot je naar Gang Chassé soms, jullie tegenstanders van het huwelijk?

Ze sloegen 't hoekje al om, de lange donkere gang in, waar je halverwege die stiekeme huisjes hebt... waar meisjes voor staan met d'r gezichten lijkwit gepoeierd en goedkoope Chineesche kimono's aan.

Wassink bleef staan. Hij vloekte, zacht en binnensmonds.

— Ik verdom je — zei-ie hard en scherp... ik verdom je. 'k Ga naar huis... 'k mot het niet.

Daemen lachte. — Wat jij? verweerde hij... wat jij? Wou jij beweren dat je een heilig boontje bent? Dat je niet wil? Of heb je geen centen?

Weer gromde Wassink een vloek.

— En 'k zeg je dat ik het niet doe... bah...

Hij dacht even na.

— Bah... zei-ie dan... die lucht... in die huizen. Dat mengsel van slechte sigaretten en menjan... en de lucht van die vrouwen, die allemaal Inlandsch blijven al hebben ze zijden kousen onder hun kimono aan en al binden ze die kousen dan ook vast met touwtjes... ze vrete sirih als je niet in de buurt ben... mot je-es overdag gaan kijken... zie je ze sirih kauwen... jullie liever dan ik. — Hij wenkte een langsrijdende taxi.

— Gaan jullie door?

Daemen bleef weer staan.

— Je hebt gelijk — zei-ie toen... zeg, Brinkman... Van Dorssen, wat doen jullie? Ik ga ook maar naar huis.

— Niks hoor — schreeuwde Brinkman luidruchtig... wij gaan bij Loesje kijken... kom Van Dorssen.

Ze liepen door... twee figuren in 't wit, scherp afstekend tegen 't donkere van Gang Chassé waarin wat weinige lantaarns een trillend licht wierpen.

Daemen en Luuk Wassink stapten in de auto, welke zacht grommend te wachten stond.

— Beter zoo — zei Luuk... bah... dat geknoei daar in die smerige kamertjes met die meiden... bah... 'k heb er een dégoût van. En achteraf heb je d'r altijd spijt van... altijd weer. Dan heb je die paar guldens weer bespaard... en dat geeft je toch wel voldoening.

Ze zeiden even niets. Keken naar voorbijwiegelende sado's waarin meisjes vriendelijk: Dag... riepen.

Van ver zag je ze aankomen op Noordwijk, dansende lampen achter elkaar, de langzaam gaande sado's, waarin een koetsier lui lag en z'n paard aanzette met klokkende geluiden van z'n tong. Dan waggelde 't kavalje voorbij. Een vrouw zat achterin, Inlandsche, in goedkoop, modern lijkend jurkje, den rand van den rok ongegeneerd hoog opgetrokken, dat je de donker-getinte beenen scherp zag afsteken tegen 't wit van de kousen... dat je wat hooger zag de grove, gaterige kant van een witte onderjurk.

Ze kenden dat allebei wel... dat blijven staan, bij zoo'n sado, je kop ver voorover, zoodat er niet de een of andere kennis, die voorbij kon komen, je zag staan onderhandelen met een Inlandsche prostituée, zooveel mogelijk je gezicht verbergend achter de kap van 't hellende sadoetje.

— Heb je een eigen huis? — begon je dan in 't Hollandsch... omdat ze nu eenmaal in 't Hollandsch je aanriepen... en je iederen keer weer de illusie had, dat 't een Indisch meisje zou kunnen zijn, dat 't breede pad, dat naar 't verderf voert, was opgegaan.

— Ister... mnir... zeiden ze dan... ajo dan, gaat U maarrrr mè.

Dan keek je zoo'n vrouw even aan, zocht toch nog altijd d'r een die een zoo Europeesch mogelijken indruk maakte... zoo een, die wat witter was gepoeierd dan een ander en die niet zoo sterk de Inlandsche trekken had... en dan stapte je in de sado en reed mee,

achteruit zittend, zoodat de sado zoo ver mogelijk overhing... dat ze je gezicht niet zouden zien... schijn ophoudend.

En dan zat je daar naast mekaar... 't Oosten en 't Westen, elkander niet kennend, verder van elkaar dan twee onbekende Europeanen ooit zijn, gescheiden door opvoeding en traditie... gescheiden door huidskleur en geest.

Tot de sado den grooten weg afdraaide, ergens een kampong-weggetje op, waar 't vehikel vervaarlijk schommelde en piepte, tot 't stilstond ergens en je onveranderlijk den koetsier moest betalen: een gulden.

En dan achter de vrouw aan, vernederd en ademloos, achter de vrouw aan, achter de Inlandsche, die wellicht overdag in sarong en kabaja ergens baboe was... of die een baantje had in een hotel voor 't koken van de rijsttafel... of thuis zat, samenleefde met een of anderen verlopen Europeaan. Wist je veel wat ze waren en wie ze waren, al die dwalende vrouwen in den avond op 't donkere Noordwijk? Op 't drukker Molenvliet?

Bah... Luuk haalde z'n schouders op, keek Daemen aan, die ook bezig was met zijn gedachten.

Ze waren even ver gekomen.

— Dan kom je daar ergens in een rot-gammel-huisje... zei Luuk peinzend... en dan kijk je rond, angstig altijd nog een beetje voor een berooving of zooiets... en dan die vrouwen, die die jurk uit-trokken... en oud, smerig ondergoed aan hadden en touwtjes om hun kousen. Die zich niet in het minst geneerden voor den Europeaan en zich stuk voor stuk uitkleedden. Dan eerst betaling vroegen...

't Waren zaken... 't was zuiver zaken doen. Je kocht... afgelopen...

Luuk dacht terug aan die dagen in Bandoeng... toen-ie eigenlijk heelemaal aan lager wal was... toen-ie daar dien eersten avond met een vrouw den kampong in was gedwaald, voor 't eerst in zijn leven... en hoe-ie moe en lam-lendig dien kampong weer was uitgekomen, gedegradieerd door eigen gevoel en eigen geweten.

— Nog even bij 't Capitool zitten, stelde Daemen voor.

— Welja, zei hij traag, niet wetend of hij daarvoor voelde of niet.

Ze vielen er neer in een paar rottanstoelen, ver bij de muziek vandaan, keken rond en bestelden wat.

't Was vol en er heerschte stemming.

't Strijkje speelde sappig en gezellig 't al oud-geworden liedje van de hand, die gekust werd.

De jongen liep weer naar 't tafeltje toe en zette twee glazen bier neer, waarvan ze behagelijk en genietend dronken.

Voortdurend bleven nog menschen komen, statig binnenstappend met de rust en de gemakkelijkerheid van Oost Indische élite, de „mefrauwe” met veel briljanten en edelsteenen, met zware gouden armbanden, met dikke enkels en zware décolleté's, die meer on-schoons bloot lieten, dan de aesthetiek verlangt.

Ze gingen dan zitten, ergens op een plaatsje, waarvoor mevrouw onveranderlijk d'r neus optrok en zei dat 't nergens naar leek, terwijl meneer bleef kauwen op zijn groote sigaar, die-ie precieus uit zijn mond nam en er weer in stak, met een pink omhoog. Omdat dat bij élite hoort.

Dan dronk meneer een potje vatbier en mevrouw tipte aan haar Manhattan-sweet, even precieuselijk als mijnheer zijn sigaar hanteerde.

Ze praatten weer over 't vrijgezellenleven in den Oost moeizaam en ernstig, alsof er niets beters was om over te praten, tot Luuk definitief besloot, dat Daemen 't dan maar eens moest probeeren, ...of die kamer vrij was. Konden ze samen eten en zoo.

't Was plezierig bij 't Capitoel. Van tot tijd groetten ze beiden den een of ander met rustige neiging van 't hoofd, dronken weer eens van hun bier en staarden naar buiten.

Dan opeens... stond Luuk Wassink op.

Hij keek naar den uitgang, welke vlak bij het Moortje was.

Dan liet hij zich weer in zijn stoel vallen, keerde zijn rug naar dien kant, haastig zijn glas aan den mond brengend.

Henk Daemen zag hem verbaasd aan.

— Wat is er? — vroeg hij.

— Daar komt ze binnen — antwoordde Wassink.

Daemen wendde zich half om en keek. 't Was mevrouw Van Waveren, die binnenkwam, op den voet gevolgd door den chef van zijn firma, den baas van Van Helden & Co.. Sjonge ja... dat was Luuks gewezen vrouw. Lastige perkara. Kon je je moeilijk indenken als vrijgezel.

Enfin... voorstellen maar om weg te gaan.

En zoo deden ze. De taxi bracht hen in korten tijd thuis en voor de deur van zijn hotel beloofde Henk Daemen nog even aan

Wassink hoe hij zou trachten dat in orde te krijgen... dat van die kamer.

Toen reed hij naar zijn paviljoen aan Laan Raden Saleh... napiekerend over Wassink.

Tja... raar geval... zooals je er meer ziet... die van een echtscheiding een groote debâcle maken... en dan zweren dat ze niet meer trouwen... nooit meer trouwen... en dan weer als een mot in de lamp fladderen. Hij zou wel wijzer zijn... stel je voor... trouwen!

VIJFDE HOOFDSTUK.

— Ik zeg je, dat ik het een zonderling huis vind — zeide Luuk, terwijl hij een nieuwe sigaret aanstak — jij hebt daar zoo geen last van, daar in je paviljoen... maar iederen morgen hoor ik dat gesluip door den tuin... hoor ik stemmen spreken achter... Toen ik er van de week juffrouw Lambert naar vroeg, beweerde ze, dat dat haar moeder doet... dat die last heeft van hevige, nerveuse droomen en dat die dan 's nachts spreekt. Aangenomen... maar dan bleven nog onverklaard die stemmen in den tuin en dat gesluip. 't Ouwe mensch kan overdag al haast niet loopen... laat staan dat ze 's nachts en bij ontij door den tuin zou dwalen... dat maak je mij niet wijs.

Henk lachte en nam een slok van zijn whisky soda. — Klets — zei hij — groote klets — jij bent een beetje zenuwachtig en dan hoor je dingen, die andere menschen nooit van zijn leven hooren... hoe kom je daar bij. Je wilt toch niet gaan beweren dat 't stille kracht is of zoo iets.

Luuk keek ernstig. Je weet niet zoo heel goed waar je 't over hebt, antwoordde hij, maar wanneer je als ik, eenmaal in je leven stille kracht zou hebben meegemaakt, zou je er wel anders over spreken... je denkt, dat het niet bestaat, maar ik bezweer je dat het wel degelijk bestaat. 'k Heb het zelf gezien. 'k Heb zelf sirih zien spugen en zoo... 'k heb steenen zien vallen.

Henk schaterlachte.

Ze zaten in de voorgalerij van zijn paviljoen. 't Was een uur of zeven des avonds en voordat ze — net thuis uit kantoor — gingen baden of nog even liggen om wat uit te blazen, dronken ze nog al eens een splitje samen. Daarna aten ze ook met z'n tweeën in Henks paviljoen. Luuk woonde nu sedert vier weken in de kamer van 't hoofdgebouw, die „Tante Lucie" vrij had gemaakt.

— Stille kracht? Hij stopte een oogenblik om weer uit te lachen — goena-goena? Hoe kom jij daarbij? Ik zag je aan voor nuchterder en pienterder dan dat je daarin zoudt gelooven.

Luuk haalde even de schouders op. Er trokken strakke rimpels boven zijn neuswortel en zijn oogen werden ernstig.

Toen begon hij te vertellen... van zijn eerste huwelijk... dat-ie toen, voordat-ie trouwde, 't had meegemaakt in 't huis van zijn

schoonouders, dat het er steenen regende. Dat de hoofdcommissaris er nog aan te pas was gekomen maar dat 't toen stopte... en hoe er sirih werd gespuugd op de kimono van zijn meisje, dat later een poos lang zijn vrouw was geweest.

Hoe ze toen alles onderzocht hadden en hoe ook de hoofdcommissaris daaraan had medegedaan.

Henk lachte door. 't Was te idioot belachelijk om alleen te loopen, zooals hij het noemde... 't was bijgeloof, dik bijgeloof, dat nonsens was en dwaasheid.

Hoe of een behoorlijke totok daaraan kon gelooven!

Juffrouw Lambert kwam binnen.

Ze veegde haar roode handen af aan haar sarong, ze ruggelings wrijvend over den uitbollenden buik.

— Juffrouw Lambert — zei Henk, nog nagrinnikend om 't genoegen van dien zotten Luuk te hooren spreken over goena-goena en stille kracht — juffrouw Lambert... ja, ja, komt U der in... gaat U zitten... gelooft U nou in stille kracht... gelooft U in goena-goena?

't Menschje weigerde een stoel. Zenuwachtig bleef ze de al lang droge, roode handen afwrijven aan den sarong...

— Zeker — zeide ze, trachtend haar Indisch accent te verzachten... zeker geloof ik in de stille kracht. Heelemaal, ja. Het bestaat. Het bestaat...

Terwijl ze sprak ging ze aarzelend zitten op den aangeboden stoel, alsof ze niet dorst, aarzelend zich plantend op 't uiterste randje en alsmaar de handen wrijvend.

— Ik heb zelf medegemaakt... maar... adoe, beter als maar niet er over spreken... veel beter... ach, als U er over spreekt misschien gaat het werken, omdat het denkt, dat het wordt geroepen, ja...

— Nonsens — zei Henk kort en krachtig — vertelt U eens, heeft U het zelf meegemaakt?

— Hë-ë — zeide zij — vroeger, toen mijn Pa nog luitenant op Lho Seumaweh... daar was een huis, waarin de stille kracht woedde.

Even knipoogde Henk naar Luuk om deze stellige woordenkeus, dan boog hij zich weer tot luisteren, hopen op een gezellige spannende phantomstory.

— Dat huis was niet alleen sial, menir, 't was ook angker — vervolgde 't zenuwachtige, steeds handjeswrijvende menschje —

ook angker, ja... te erg. De sergeant heeft mij daarvan verteld... hij heeft zelf gezien, dat de deur telkens open ging. Niemand wilde er in wonen, omdat altijd de oudste van 't gezin dat er in woonde dood ging... te erg, ja?

Maar de sergeant, hij stond een nacht daar op straat en hij zag een groen licht, dat langzaam naar binnen ging... heel langzaam... o, zoo erg langzaam en de deur ging telkens weer open, ook om die licht... dat licht daar binnen te laten.

En toen heeft die sergeant dat aan Pa verteld en Pa is ook gaan kijken. Pa niet bang, ja. Hij gaat derin en blijft een heelen nacht en den volgenden morgen hij kom deruit en Ma zeg: Wah Pa... jouw haar heelemaal wit van die kalk. Maar mijn Vader al zenuwachtig en hij wrijf met zijn hand daardoor en weer en nog een keer en hij heelemaal wit. Grijs, ja Henk lachte, maar 't menschje hief weer afwerend de hand omhoog. U geloof niet, ja? Maar vraag Ma maar, zij zal zeggen het is zoo. Zij weet.

Juffrouw Lambert zweeg en keek naar buiten. Er reed een sado het erf op, langzaam met schommelende lichten en met geratel van steentjes die werden weggeperst door de van gummibanden voorziene wielen.

— Hallo, tante Lucie — klonk een heldere stem. Er glansde tegen 't donkere van den avondlijken tuin even iets lights, toen zagen ze een jonge slanke vrouw den koetsier betalen en even daarna naar het paviljoen loopen.

— O — zeide de oudere vrouw — tja, ik weet al, mijn nichtje, zij komt op bezoek.

— Zoo tante — zei 't meisje — zit U hier? Aardig, zeg...

De vrouw stond op. Ze stelde ze voor: Mijnheer Daemen en mijnheer Wassink aan mevrouw Lambert. Ze bogen, beiden wat verlegen tegenover dit jonge, charmante vrouwtje, dat volkomen zelf-verzekerd in de voorgalerij stond.

Ze hief een fijnen, dunnen vinger op, den vinger van de jonge Indische, die nooit in haar leven de handen heeft gebruikt om te werken.

— Foei — zeide ze schalks — foei, tante Lucie... dat ik je nou hier moet aantreffen in een jongelui's paviljoen... zoo maar met twee jonge, ongetrouwde heeren... foei, foei en dat op jouw leeftijd. — Tante Lucie heesch haar buik omhoog en ging weer zitten, den bruinen voet scheef op de half-uitgeleden sloffen.

Henk Daemen boog en maakte een uitnoodigend handgebaar

naar een der groote rottanstoelen. — Gaat U ook even zitten... dat gebeurt me niet dikwijls hier, damesbezoek... zoo in dit paviljoen... en dat nog wel twee jonge dames.

Tiesje Lambert lachte. Een hoogen, lokkenden lach.

Luuk zakte neer in zijn stoel. Toen zij ook ging zitten, bekeek hij haar critisch. — Aardig kindje, moest-ie erkennen... vermoedelijk Indisch. Donkere, bijna zwarte, haren, die krullerig kuifden boven haar hooge voorhoofd, waaronder een paar heldere blauwe oogen glansden. Blauwe oogen... zag je niet veel bij Indische meisjes. Hoewel... ze was een tikje getint. En ze heette ook Lambert... natuurlijk een Indische. Slank... elegant, zooals de meesten, mooie benen.

Ze wisten geen van allen goed, wat ze moesten zeggen. De gewone, sappige praatjes van alle dagen werden gewisseld, dat het een mooie avond was... dat het heerlijk weer was tegenwoordig... dat het al vroeg donker werd. Ja, maar dat had je altijd in den drogen tijd. Wassink hield zich buiten 't gesprek, beluisterde alleen die jonge, soepele stem, waarin niet de minste Indische intonatie was te bekennen.

Mevrouw Lambert... hij kende den naam niet. Ze was klaarblijkelijk al gescheiden... anders zou ze zich toch geen mevrouw noemen. Dat was geen gewoonte.

Hoe kwamen ze daar nu ineens op... ze hadden het over haar geboorteplaats. Ze herinnerde zich weinig van Kimberley, waar ze geboren was... ja, ja, in Zuid-Afrika. Ma was een Engelsche. Een dochter van 't koninkrijk, ja, ja, bevestigde ze, toen Daemen informeerde... o, maar ze was al lang in Indië... dacht er wel over om binnenkort naar Europa te gaan... tja, waarom niet? Ze was van niemand afhankelijk, was wel geïnteresseerd, wat Europa haar bieden zou... je kon toch niet altijd in Indië zitten.

Hoe de familierelatie was, vroeg Daemen. Eenvoudig... haar, mevrouw Lamberts vader, was een broer van den vader van tante Lucie, maar omdat Tante Lucie, hoewel ze eigenlijk een nichtje was, een stuk ouder was dan Tiesje, noemde ze haar maar Tante.

— Zoo, zoo — zat Wassink te piekeren — toch een Indische. Nou, dan mocht Daemen wel oppassen. Die zat zoo waarachtig al te flirten met 't kind... hij zou wel oppassen, trapte er geen tweeden keer in.

Toen kwamen ze op de stille kracht. Of Tiesje er in geloofde?

Luuk begon geïnteresseerd te raken, boog zijn hoofd voorover en luisterde.

— Gut nee... daar geloofde Tiesje heelemaal niet in, geen sprake van. Stille kracht... dat waren bakerpraatjes.

Tante Lucie kwam weer in verzet. 't Bestond wel... Mama zat in de voorgalerij, of ze nu even allemaal meegingen, dan konden ze van Mama hooren... over die stille kracht.

Dat was een avontuur. Dat wilden ze wel, en zoo wandelden ze naar binnen... Tante Lucie en Tiesje voorop, de twee jongelui er achter aan.

Mama zat in de voorgalerij.

Ze had de oude handen in den schoot gevouwen onder den vooruit-torennenden buik. Op de witte handruggen klopten angst-wekkend snel de dikke blauwe aderen. 't Oude gezicht leek tegen den witten achtergrond een fantastische cameo, gesneden door een fantastisch kunstenaar.

— Mama — zeide Lucie — de heeren gelooven niet in stille kracht en Tiesje ook niet. U wel, ja Ma?

De oude vrouw hief een bevende, afwerende hand. Sterk trilde de hand en 't scheen een oogenblik alsof de arm verstijfd was, of ze de hand niet opnieuw kon laten zakken.

Toen begon ze te praten... langzaam en stootend, met zwaar-Indische intonatie en met 't schorre geluid, dat meer oude Indische vrouwen hebben, alsof de bevende woorden zich niet wilden bevrijden uit de stroeve, oude keel.

— U geloof der niet in? En U geloof der niet in? En jij Ties... wah jij moest beter weten, ja, te erg zoo met niet helooven. Jij al zoo lang hier, en jouw arme moeder, toch ook niet-Indische en zij heloof wel derin. Jouw vader vroeger ook. Maar hij Indische jongen, hē-ē... Maar altijd hevaarlijk deze daarover te spreken ja. Zoo hevaarlijk. Want als met spreken daarvan jij lok die booze geesten en die itoe. Hoe noem jij deze Lucie... ja Non, zeh dan, hoe?

Lucie haalde de schouders op.

— Itoe... itoe — zei ze geprikkeld. Hoe bedoel U, hoe ken ik weten wat U bedoel, ja?

— Ach wat, jij weet wel, die setans. Zij maken jouw huis angker. Jij weet wel van Pa toen, in Lho Seumaweh, of gerinner jij niet? Van die groene lich en Pa zijn haar den anderen morgen zoo wit.

— Ah Ma, ik heb net vertel... U vertel maar, U herinner beter.

't Zelfde verhaal volgde, dat Tante Lucie zoo-even had verteld met meer bijzonderheden, meer bedenksels er bij. Van wat die goeie arme Papa (het is een gewoonte van Indische menschen, om hen die dit tranenbestaan hebben verwisseld met een beter, aan te duiden met „die goeie, arme die en die) allemaal had gezien in dat huis, daar in Lho Seumaweh. De Grand Guignol was er een kinderpartijtje bij en met wellust verdiepte de oude vrouw zich in deze schoone verheffende herinneringen, omsierd met den grijzen krans der oudheid en omwonden met 't kleurig gewaad eener rijke fantasie.

Ze luisterden aandachtig, zich meer amuseerend met de origineele manier van vertellen dan met 't verhaal zelf, dat niet uitging boven het gewone genre Nederlandsch-Indische spookgeschiedenissen, die gewoonlijk niet meer, zijn dan de dood-eenvoudige met een wat mysterieus waasje omgeven wraaknemingen van minderontwikkelde Europeanen of Inlanders, of de pogingen van Arabische of Inlandsche huiseigenaren om op een louche manier minder gewenschte huurders het leven in een huis onmogelijk te maken.

— Woont U in een pension? — onderbrak vragend Henk Daemen op een gegeven moment een der geschiedenissen van de oude vrouw, de knappe jonge mevrouw Lambert aankijkend.

Ze leunde in een der wipstoelen, de slanke beenen over elkander geslagen, zoodat de sierlijke kuiten, gestoken in vleeschkleurige zijden kousen, op hun voordeeligt uitkwamen.

Tusschen de café-au-lait kleurige kant van een zijden onderjurk glansde het zachte rood van een kousenband.

— Neen, neen — antwoordde ze, zacht kir-lachend — ik woon in een klein huis aan den Theresiakerkweg. Net groot genoeg voor mij alleen... krijg een enkel bezoek en leef verder dood-rustigjes. —

— Houdt U van muziek?

— Natuurlijk — zei Henk Daemen.

— Komt U dan eens een keer luisteren, met z'n tweeën. 'k Heb een goede gramfoon en een piano, misschien kunnen we samen eventueel eens wat zingen. Komt U eens?

Daemen kleurde even. Wassink haalde de schouders op, zag hem vragend aan.

— Welja... of, e... graag... zei-ie toen haastig.

De oude vrouw knikte het doffe hoofd. Langzaam en tevreden. In de oude, ledige oogen leek iets te gloeien. Tiesje was handiger

dan Lucie... veel handiger... Tiesje wist hoe ze de mannen moest inpalmen... Lucie niet. Met Lucie was 't nooit gelukt.

De jongelui stonden zoowat gelijk op.

— 't Wordt tijd — zei Henk, tegelijk één vragenden blik in Luuks richting werpend. En deze knikte... tjaaja, 't werd tijd, ze moesten opstappen.

Ze namen afscheid, spraken af al den volgenden avond bij de jonge mevrouw Lambert naar de muziek te komen luisteren... verdwenen dan tegelijk.

* * *

— Tiesje, Tiesje — zeide tante Lucie, toen ze weg waren — jij te erg, ja... zoo maar ineens, waarom niet langzaam?

— Ach waarvoor — zei Tiesje, die een harer beenen onder zich vouwde in den stoel en met het andere rustigjes op en neer wipte... ach waarvoor. Ik vind hem aardig en wanneer hij eenmaal met dien anderen, dien vervelenden, bij mij is geweest, dan komt hij ook wel een keer alleen. En dan is het een kwestie van een maand of wat en wij trouwen. Zou je ook niet denken?

Toen stond ze op. De oude vrouw was al opgestaan en struikelde in de richting van de achtergalerij, de voeten schuifelend over de tegels in de gang.

— Over een half jaar ben ik met hem getrouwd... zeide ze, terwijl ze tante Lucie aankeek en zich over haar heen boog... over een half jaar.

Toen liet ze den jongen een sado roepen en stapte in.

— Ik ga maar — zeide ze... al laat.

In haar voorgalerij brandde een groote roode schemerlamp, diep-rood licht stralend door de breede Spaansche shawl die er bij wijze van kap overheen was gehangen.

Voor in den tuin hurkte de jongen, bijna niet te zien in 't weeke licht dat van de voorgalerij in den tuin straalde.

Ze bleef even staan bij den ingang van den tuin, toen ze den sadokoetsier had betaald en deze was weggereden.

— Is er geen bezoek geweest? — vroeg ze in het maleisch, en de jongen antwoordde dat er niemand was gekomen.

Ze ging naar binnen en draaide de roode lamp uit. Dien avond wilde ze niet thuis zijn... voor niemand. Ze ging naar binnen door de kleine, gesloten zitkamer waar in den doffen schijn van een hoeklampje de voorwerpen schimmig oplichtten.

Er stond een divan, een gramfoon, een piano, dingen die de kamer propvol maakten. Op 't kleine boekenkastje, terzijde van de piano, stonden twee of drie Parijsche poppen, gipsen producten van 't impotent brein van een mislukt beeldhouwer, die in scherpe kleuren op wangen en kin kleuren gemaald had. Die de poppetjes zeer korte rokjes aangetrokken had.

Achter de zitkamer was haar slaapkamer. Er stond een groot tweepersoonsbed in een hoek, wat kleurig-roode doeken waren langs de muren gespannen, wat plaatjes, die nu niet direct uitmunten door kunstwaarde en die een tamelijk ongekleeden indruk maakten, waren met punaises aan de muren bevestigd.

Ze ging op den rand van haar bed zitten en trok langzaam schoenen en kousen uit, loom in haar stil bewegen. Toen gleed langzaam de jurk langs haar heen en na haar onderrok maakte zij de schouderbandjes van haar chemise los.

Langzaam liep ze naar de groote spiegelkast in den hoek van de kamer en rekte zich voor 't zilveren glas, de slanke armen achter het hoofd, het jonge naakte lichaam volkomen gestrekt.

Zij streek met zacht vlelend gebaar haar haren naar achter, zoodat hooger en blanker het gladde voorhoofd leek.

Toen wendde ze zich om en liet zich neervallen in bed, waar ze schreiend het hoofd in de kussens drukte.

ZESDE HOOFDSTUK.

— Heb jij haar al eerder ontmoet hier? — informeerde Luuk, terwijl hij langzaam den rook van zijn cigaret door zijn neusgaten liet ontsnappen.

— Neen — zeide Henk nadenkend. — Zij komt mij heel bekend voor, maar dat ik haar eerder zou hebben gezien, kan ik mij niet herinneren.

Ze waren op weg naar den Theresiakerkweg, gezamenlijk in een zacht-deinende Buick-taxi gezeten.

— Ze moet familie zijn van een van onze typistetjes, ook een Indisch meisje. Die heeft me aan dat paviljoen geholpen, waar ik nou zit, Toosje Hinse. Van morgen had die het juist over haar, niet al te vriendelijk, maar daar kun je tenslotte weinig van zeggen.

— Hoe bedoel je? — informeerde Luuk, weinig geïnteresseerd.

— Nou — antwoordde Daemen — je weet hoe die vrouwen zijn, hè, gewoonlijk vindt de een de andere niet veel zaaks en wederkeerig. Gewoonlijk, dus in dit geval vermoedelijk ook.

Luuk lachte. Hij kende Indië zoo'n beetje, wist wel zoowat, hoe Indische meisjes tegenover totoks over elkander plachten te spreken, met een schijntje appreciatie en gewoonlijk meer van elkander afwetend dan voor elkanders reputatie goed was.

— 'k Mot er niks meer van hebben... was zijn eenzijdige conclusie — ze kunnen me gestolen worden. Een keer met een Indische getrouwd zijn geweest, beteekent, dat je er voor de heele toekomst geen bliksem meer van wilt hebben.

Nu lachte Henk. — Je generaliseert gemakkelijk — zeide hij — te gemakkelijk eigenlijk. Tenslotte kun je niet, omdat je huwelijk met dit toevallige, eene Indische meisje mislukte, gaan beweren dat er geen een Indisch meisje deugt voor 't huwelijk met een totok, dat vind ik wel een beetje heel erg ver gezocht. Tenslotte zie je vrij veel huwelijken tusschen volbloed-Europeanen in de tropen net zoo goed misloopen — wanneer jij dus den eersten keer met een volbloed-Europeesche zoudt zijn getrouwd geweest, dan zou je gaan generaliseeren en gaan beweren dat huwelijken tusschen menschen van 't zelfde ras je gestolen kunnen worden. Dan zou je zeggen: één keer met een Europeesche getrouwd zijn

geweest, beteekent dat je er voor de heele toekomst geen bliksem meer van wilt hebben.

Bovendien: al die dingen worden zoo gemakkelijk gezegd... en wat gebeurt er later? Wat zie je om den haverklap gebeuren hier in Indië? Dat een Europeaan, volbloed-Europeaan, eenmaal getrouwd geweest met een Indische en er van gescheiden, binnen betrekkelijk korten tijd, weer in 't zelfde strikje trapt en weer wordt gevangen op de een of andere manier door 't een of ander Indisch meisje.

Dat bewijst, dat zij, die eenmaal op die wijze een ongelukkig Indisch huwelijk achter den rug hebben, eerst aan 't generaliseeren gaan: dat er geen een huwelijk met een Indische kan slagen... terwijl ze later de kracht van hun eigen woorden volkomen waardeeloos maken door opnieuw 't zelfde feit te begaan. En dikwijls trouwen ze nog gelukkig op den koop toe.

Luuk keek terzijde uit naar de huisnummers.

— Berenti — zeide hij toen — hier is het.

Met piepend remgeknars stond de wagen stil.

In de voorgalerij wierp een rood-omkapte schemerlamp een zacht licht, dat goudroode lijnen teekende langs de meubelen en vervloede in 't schemerig bruin van dieper, minder doorlichtenden achtergrond.

— Aardig ziet 't er uit — zei Daemen, terwijl hij met den taxi-chauffeur afrekende.

— Tida sampai — begon deze, maar ze wandelden 't kleine tuintje door, zonder zich iets van de knappende protesten des wagenvoerders aan te trekken.

— Hallo — riep een heldere stem — ik kom direct... een oogenblikje.

Ze bleven staan, wat onwennig en verlegen als schooljongens in 't soepele licht van de roode lamp.

— Leuk dat jullie gekomen bent... ga je zitten, ik ben dadelijk klaar.

Ze gingen zitten in de mooie, diepe stoelen van rottan en djati, die in de voorgalerij stonden.

— Aardig ziet 't er uit — herhaalde Daemen — verrekt aardig.

— Hë-ë — bevestigde Luuk, terwijl hij met den rug van zijn hand streek over de gepolijste leuning van den diepen stoel.

Er klonk getrippel van sloffen op tegelvloer, toen kwam Mildred Prentice Lambert te voorschijn. Ze sloeg het donker-grijze gordijn

dat den inkiijk in de zitkamer voorkwam, omhoog en bleef even staan, zich zeer wel bewust van 't effect dat ze maakte, zoo tusschen die donker-grijze gordijnen, met achter haar den zachten schijn van een met donker-rood glas omzet hoeklampje. Ze was in een zijden pyama, welke zeer weinig meer te raden liet van haar goed, slank figuur.

Toen deed ze twee, drie stappen naar voren, stak beide handen tegelijk uit en drukte die der jonge mannen.

Ze hield haar hoofd wat scheef en zag hen aan.

— Vindt jullie me erg slecht? — informeerde ze met een kinderlijk pruilstemmetje, terwijl ze haar pyamaatje aan den hals wat toetrok.

— Slecht? — informeerde Henk.

— Ja — zei ze, — dat ik zoomaar twee flinke jonge mannen hier ontvang... in pyama... in mijn eigen huis.

Henk lachte wat schor. — Welneen — zei-ie — welneen.

Hij was schor. Er klopte wild bloed bij zijn slapen en zijn handen werden wat warm. Een zwoele golf van iets dat komen zou.

Luuk lachte even.

Hij kende dit. Hij was hiervoor niet meer vatbaar. Wist dat 't een uiting was van een jachtsysteem, dit ontvangen in deze half-verlichte ruimte met 't alles verzachtende, 't alles verinnigende roode licht.

— Kom jullie binnen — vroeg ze. — We zitten hierbuiten zoo vreeselijk te kijk.

Achter elkander schoven ze naar binnen. Ze wees hun gemakkelijke stoelen, ging zelf zitten, de knieën hoog opgetrokken op den divan.

— Een oogenblikje — herhaalde ze toen weer — eventjes.

Ze ging naar buiten. Ze hoorden haar snel Maleisch spreken, toen 't tikken van een electrischen schakelaar. De roode streep, die tusschen de dubbele deuren doorglinsterde, verdween en toen ze even later binnenkwam was de voorgalerij donker.

— Wat wil jullie drinken? — informeerde ze...

Rustigjes bleven ze toen zitten, praatten wat met elkander, bekeken de prenten aan de muren: wat ingelijste reproducties uit Kerstnummer van weekbladen, een aquarelletje, een Dezentjé..... een potloodschets van een Engelschen teekenaar, die Luuk wel kende uit „Die Outspan”.

Honderduit praatten ze, over muziek... en over de depressie in den handel, die volgens den een lang, volgens den ander nooit langer dan zes maanden kon duren.

Toen hadden ze 't over Transvaal.

Tot Mildred hen vroeg haar te tutoyeeren en 't gesprek gemakkelijker ging loopen.

Luuk was in Transvaal geweest. Heel lang geleden... toen zijn vader in opdracht van een kerkgenootschap een reis had gemaakt om een paar zendingsposten te inspecteeren. Hij was toen twaalf jaar. Wat leek het alweer lang geleden.

Toen had Mildred 't over haar vader, die Engelschman was.

— Engelschman? — informeerde Henk, wat verbaasd, op de hoogte van 't geheele familieverband.

— Ja — zeide ze — hij was genaturaliseerd. Ik ben ook Engelsche. Volgens de wet dan. Tante Lucie beweerde altijd, dat ik een Indisch meisje ben en ik spreek vermoedelijk beter Hollandsch dan eenig ander Engelsch meisje ter wereld... maar in werkelijkheid ben ik zuiver Engelsch: een geboren Engelsche moeder en een genaturaliseerde vader...

Ze stond op en knielde even later bij haar muziekkastje, waaruit ze een paspoort haalde.

't Was een Engelsch paspoort. 'k Heb het aangevraagd, toen ik twee jaar geleden naar Europa zou gaan. Maar dat is niet doorgegaan door een heele serie onvoorziene omstandigheden.

Zeër wel voldaan keek Henk Daemen Luuk Wassink aan en knikte alsof hij vol trots was over dit feit. Alsof hij gezorgd had voor dat Engländerin-zijn van de vrouw, op wie hij kennelijk meer en meer gecharmeerd begon te raken.

Ze sprong weer op en liep naar de gramfoon. Twee, drie slagen aan den slinger, toen begon met heel zacht gesuis de naald te glijden.

Ze liep weer terug naar den divan. Hoewel ze een Engelsche was, had ze de deinende, heupwiegende wijze van loopen der elegante Indo-Europeesche meisjes.

Het was heel stil.

. Heel in de verte klonk ergens in een kampong het afsteken van petassan. Een sado reed buiten voorbij met ratelende wielen.

Toen zette een fluisterende stem, de soepele diepe, fluisterende stem van Jack Smith in:

When day is done
and shadows fall
I dream of you,
when the day is done
and shadows fall,
what yearning
I think of all the joys we knew,
returning
to hold you in my arms.
Of course, dear,
I know dear —

Luuk was opgestaan en liep naar de gramfoon toe.

Met een ruk wierp hij het breede, zacht-glimmende deksel open en rukte den soundbox van de plaat.

— Deze niet... in Godsnaam deze niet — zei-ie.

Mildred lachte even haar hooge, lokkende lachje. Ze stond weer op en ging naar de gramfoon, waar ze even zocht.

— Wil je misschien *Sweet Memories* hooren? — vroeg ze, even schalks over haar schouder kijkende.

Luuk weerde af met wuivende hand. — Neen — zei-ie — geef liever iets opwekkends. Die weeke sentimentaliteit kan ik niet meer hooren... later misschien.

Henk lachte. Een tikje sarcastisch herhaalde hij: „Sweet Memories”.

Mildred was op den grond gaan zitten bij het platenkastje en neuriede voor zich heen:

„Some-one is playing
the song I love,
it still can thrill me
through and through...”

Luuk was opgestaan.

Hij had zijn handen in zijn zakken gestoken en donker-rood bloosde zijn knappe kop.

— Doe jullie mij een genoegen en doe dit niet... doe dit niet. Ik kan er niets aan doen, maar ik kan deze dingen niet meer uitstaan, gewoon-weg niet uitstaan.

Misschien is die scheiding van mij te kort geleden en kan ik inderdaad niet tegen „Sweet Memories”... maar doe mij persoonlijk een genoegen... schei er mee uit.

Mildred was opgestaan en keek hem aan. Er dansten kleine roode vlammetjes in haar oogen, die donkerbruin leken nu, hoewel ze overdag diep-blauw waren.

Ze stak de handen in de zakken van haar pyamajasje en bleef hem aanzien.

— Ik ben toch ook gescheiden — zeide ze — ik ben ook gescheiden en ik kan alle soorten muziek hooren, die men me wil voorspelen, zonder dat ik ooit boos wordt. Geen sprake van. Ik heb nog nooit een soundbox van een plaat afgesmeten... of... al voelde ik ook even iets verdachts, laten merken, dat ik iets voelde.

Luuk bleef staan voor den breeden clubfauteuil, ook de handen in de zakken, een groote, massieve, Hollandsche jongen, eigenlijk misplaatst in dit vrouwelijk interieur.

Henk voelde dat er iets dreigde, zooals men dat voelen kan in een bepaald vredige omgeving, in een omgeving, waar slechts zacht licht is, waar stilte heerscht.

Hij stond op:

— Laten we geen muziek meer maken — zeide hij — wanneer Luuk er niet tegen kan...

— Wat! — antwoordde Luuk — er niet tegen kunnen... wie spreekt van er niet tegen kunnen... dat is niet de kwestie. Het gaat niet om er niet tegen kunnen, daar gaat het niet om...

Henk lachte en ook de lokkende, perverse lach van Tiesje bleef even schaduwen tegen de stilte van het vertrek.

Wassink draaide zich om. Hij was met twee stappen bij de gordijnen, die inzien van buitenaf verhinderden.

— 'k Hoop, dat jullie je amuseert — zei hij stug — ik voel heel goed, dat ik hier misplaatst ben.

Hij liet de gordijnen achter zich dichtvallen.

* * *

— Met wie is hij getrouwd geweest? — informeerde Mildred, terwijl ze lang-uit op den divan lag en langzaam haar sigaret ookte.

Henk Daemen bleef zitten in den breeden clubstoel, welke hij bij het hoofdeinde van den divan had geschoven.

— Met mevrouw Van Waveren... je zult haar wel kennen. Nogal een bekend type, ze zit nu bij ons op kantoor en is hard bezig mijn baas te vangen.

— Bedoel je dat Indische meisje? — zei ze, aarzelend even... zooals meer blanke Indische meisjes aarzelen, wanneer zij het hebben over Indische meisjes.

— Ja — zeide Henk — je kent haar wel. Heel licht getint. Danst veel in Des Indes, je ziet haar veel in 't Capitoel, ach, eigenlijk in ieder oord des vermaaks, dat deze schoone wereldstad bezit.

— O — zeide ze.

Er viel even een bleeke stilte tegen den nacht.

Mildred liet langzaam den rook van haar sigaret omhoog kronkelen, de armen onder het hoofd, de sigaret losjes in den mondhoek.

Henk stak zijn hand uit en liet die door haar krullen glijden.

— Je hebt zacht haar — zeide hij, toen hij zijn hand weer wegtrok.

— Vind je?

Weer was het stil.

— Ben jij al getrouwd geweest? — vroeg Mildred.

— Neen — zeide hij weer — jij wel, hè?

Ze schudde toestemmend haar hoofd.

— Met een ouwen suikerplanter — zei ze — 'k moest eigenlijk niets van hem hebben... maar ik was nog jong. Wat weet je dan van trouwen en van liefde?

— Ja.

— Toen ben ik van hem gescheiden, omdat ik merkte, dat ik niet van hem hield... heelemaal niet. Ik hield zoo weinig van hem, dat ik zijn vrouw niet kon zijn en hij had recht me te vragen, dat wel te zijn...

Een tokkeh begon plotseling ergens in den emper te slaan.

Het geluid snorkte heel zacht aan, heel zacht... tot-ie klaarder begon te roepen zijn naam: Tokkeh... tokkeh...

Mildred bleef liggen. Ze zette de vingers uitgespreid tegen elkander en telde binnensmonds de slagen: Ja... neen... ja... neen... ja... neen... ja...

Zij ging overeind zitten, slank en begeerlijk tegen het donker fond van een bloedrooden zijden lap welke tegen den muur was gespannen, achter den divan.

Ze rekte de beide armen uit, haar tenger figuur scherp afgetekend in de zacht-rose pyama.

— Ja — zeide ze behaaglijk — ja... de tokkeh zegt: ja.

Henk was opgestaan. Hij boog zich over haar heen.

Hij legde zijn armen om haar rug, die hij warm en buigzaam voelde door de stof van de dunne pyama.

— En wat zeg jij? — vroeg hij, zijn mond dicht bij den haren, zijn oogen vlak tegen de hare.

— Ja — fluisterde ze — kom dan... kom dan gauw.

Toen sloeg ze de armen om hem heen en trok haar gezicht tegen het zijne, mond op mond, wang tegen wang even later.

— Neen — vervolgde ze toen — neen... wacht even.

Ze stond op en liep naar de deuren, die ze sloot, zacht en alsof ze inbrak in eens anders huis.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

De oude mevrouw Hinse zat in moeilijkheden. Nu was dit niets bijzonders: de oude mevrouw Hinse zat gewoonlijk in moeilijkheden. De oude mevrouw Hinse was een dier oudere Indische dames, die doorlopend financieelen nood hebben, die steeds weer moeten trachten met ingewikkelde manipulaties hun budget te doen kloppen.

Zij en Toosje zaten in de voorgalerij.

— Zou 't werkelijk niet gaan, Mama? — informeerde Toosje en Mama antwoordde met dezelfde vraag: — Zou 't nou werkelijk niet gaan, Toos... kan je nu heusch geen voorschot vragen?

Toosje schudde haar donker hoofd.

— Kan niet — decideerde ze kort en beslist — mijnheer heeft de vorige maal al gezegd, dat het de laatste keer was, dat hij me voorschot wilde geven en hij zeide, dat het afgeloopen moest zijn. Ik durf heusch niet weer aan te komen...

Mama Hinse antwoordde niet meer. Ze was opgestaan en naar den ingang van de kleine voorgalerij geloopt. Tja, Mama Hinse had het er van de vele zusters 't slechtst afgebracht. Hinse, die sergeant-majoor bij de militaire administratie was geweest, werd op een goeden morgen gevonden, zijn revolver nevens hem. Uit de kogelkamer ontbrak een kogel en die werd door den gerechtsdienaar teruggevonden ergens tusschen zijn hersens.

Het terugvinden van dezen kogel viel ongeveer gelijk met het constateeren van een tekort van zeven mille in de kas van majoor Hinse...

Op de een of andere mysterieuze wijze had Mama Hinse een bevredigend pensioen gekregen, waarvan ze haar levensdagen sleet, van de eene op de andere maand pindjemend bij haar beter gesitueerde familieleden of van Toosje, die van haar salaris van honderdvijfenzeventig gulden toch al honderdvijftig per maand afstond.

Mama stond te wenken en schreeuwde met luider stem:

— Donkie... Donkie! — Donkie keek op en Donkie vertraagde haar schreden.

Donkie kwam binnen.

Wie en wat Donkie precies was, heeft nooit iemand geweten. Ze

was ergens in een tehuis voor soldatenkinderen opgegroeid tot het leelijke kromme mirakel, dat ze nu was. Iederen morgen om zeven uur kwam ze het smalle weggetje langs dat van den kampong leidde naar Laan Raden Saleh, de beide voeten wijd buitenwaarts, wat doorgebogen in den rug, het hoofd voorover en min of meer een s-kronkel in d'r ruggegraat.

— Ach-che ja... hë-ë — zei men gewoonlijk van haar, — kassian, die Donkie...

Hoe oud ze was, wist eigenlijk niemand, geen sterveling in Weltevreden wist 't met zekerheid te zeggen... en eigenlijk wist Donkie dat zelf ook niet. Lang was ze zoo'n beetje hulp in de huishouding geweest, hielp een accoucheuse als verpleegster bij bevallingen en avonturen die daarop leken om daarna weer eens in een standje op den Pasar Gambir voor een paar dagen wat geld te verdienen.

Van tijd tot tijd werd Donkie in consult geroepen in liefdes-aangelegenheden waarbij zij adviseerde en hielp met fijngestampte bamboeblaren, toovermiddeltjes in koffie en thee, spelden en naalden door portretten, ingewikkelde vervloeking en zoo voort.

Den laatsten tijd was Donkie kinderjuffrouw bij een familie met drie kinderen. Ze werd hiervoor gehonoreerd met vijfendertig gulden in de maand en de afleggertjes van mevrouw, en ze was zoo trotsch op de rose chemisetjes welke ze onlangs cadeau had gekregen, dat men haar tegenwoordig met hevig-gedecolleteerde jurkjes zag hobbelen over de kampongwegen teneinde 't pittoresk effect van 't rose chemisetje zooveel mogelijk te verhoogen.

— Donkie — riep Mama Hinse weer, hoewel Donkie al in haar gansachtig gangetje door 't tuinhekje kwam huppelen en al vanuit de verte met een week-bruin handje wuifde en schreeuwde: — Wah... hoeienmorhen... hoe is met jullui.

Ze stapte binnen op de wijze van een kind, dat pas leert loopen. Eerst zette ze haar rechtervoet op 't eerste treedje, dan de linker er naast, dan ging de rechter omhoog, om er even later de linker weer naast te zetten.

— Hoeienmorhen — herhaalde zij, Mama Hinse een stevigen snuifzoen op haar wang blazend. Dan gaf ze Toos een klam handje, hevig den arm slingerend.

— Hoeienmorhen Toos... jij noh niet naar kantoor?

— Neen — zeide Toos — nog niet... 't is nog vroeg.

't Was inderdaad nog vroeg. Boven de klapperboomen, waarop het voorgalerijtje uitzag, blonk donkerrood met fel-geel de lucht.

Een breede schoof licht straalde omhoog, de silhouetten der klappers met goudlijntjes omtrekkend.

Langs 't smalle weggetje, dat de link vormde tusschen kampong en Raden Saleh, gingen Inlanders, langzaam glijdende gestalten in 't nog wat nevelig licht van den morgen. Sommigen gingen met zwiepende pikolans, waaraan wandelende keukentjes hingen, anderen droegen groote étalages met felroode en felgele siroop in witte flesschen.

Ze gleden langs het huisje, dat daar stond op de grens tusschen kampong en grooten weg... typisch Indisch huisje met steenen voorgalerijtje en bilikken achterhelft, die wit gekalkt was om de illusie van steenen woning op te houden.

— Wat is van jouw verlangen? — vroeg Donkie, terwijl ze ging zitten in een der oudgeel geworden rottanstoele, die zuchtend piepten en bogen onder den last van een er in zittend mensch.

— Heb jij al koffie gedronken? — informeerde Mama Hinse, die zoo langzaam aan wel wist dat ze niet dan met omwegjes de trage maar pientere hersens van Donkie moest benaderen, wanneer ze geld wilde leenen.

— Hë-ë — zeide Donkie. Donkie had haar heele leven Hë-ë gezegd...

— O — zeide moeder Hinse — ja... nu, wil jij nog een koppie?

— Jawel, graag — zei Donkie struikelend over 't moeilijke woord, waarin maar eventjes twee g's voorkwamen.

Moeder Hinse slofte naar achter, zielige, ouwe figuur in haar versleten sarong en morsige kabaja. De matten sloffen gleden achter haar aan, telkens dreigend van de knobbelige bruine voeten te glijden.

— Wanneer haan jij trouwen — zei juffrouw Donkie, terwijl ze Toosje onderzoekend aankeek.

Ze vertoonde opvallend veel overeenkomst met een ouwen aap, een ouwen, moeien aap, wiens oogen alleen nog maar leven.

— Trouwen... ik? — informeerde Toos.

— Ja natuurlijk. Ik verneem jij denk daarover — zei Donkie zeer nadrukkelijk terwijl ze een blikje van de tafel nam. Het was een mooi oranje gekleurd blikje, waarop een jeugdige Inlander was afgebeeld met een slordigzittende sarong en die met groot en kennelijk genoeg een sigaret rookte.

Ze maakte het blikje open en greep een pakje sigarettenpapier er uit waarna ze met haar tengere vingers, die iets doorzichtigs

hadden, zooals sommige visschen dat wel hebben, een plukje shagtabak en een kruidnagel er uit nam.

Ze retireerde weer even, terwijl ze den kruidnagel langzaam in 't plukje tabak rolde en die zaak in 't papier legde, waarna ze met haar blauwe tong 't papier bevochtigde.

— Lekker deze — zeide ze — lekker zeh, sjektabak met tjengkè, lekker in jouw mond deze.

Ze stak de sigaret tusschen haar gebarsten blauwe lippen, hield een lucifer bij het eind. 't Witte papier krulde zwart en grijsachtig om, brandde even met een groote vlam, dan teekenden zich de wit verschroeiende haartjes shagtabak af. Een doordringende zoete lucht vulde de voorgalerij toen ze genietend den rook door haar neus liet glijden.

— Ik denk niet over trouwen — zei Toos Hinse koppig, terwijl ze geeuwde, — ik zou niet weten met wie ik zou moeten trouwen.

— Ah — zeide Donkie, die begreep dat in deze ontkenning de bevestiging lag opgesloten — jij doet maar zoo, maar jij weet niet van hoe... jij moet trouwen, zeh. Ik goor, daar is een jongeman op jouw kantoor die wel wil...of wah-even... jij wil wel met gem.

Toos haalde onwillig de schouders op.

Zouden droomen door meer dan één mensch kunnen worden geweten?

Zij wist, dat soms... een enkele maal in de stilte van den nacht vreemde verlangens rondom haar bed hadden gewaard.

Vreemde gedaanten, die aankwamen in langen optocht door den nacht... langzaam en dreigend soms. En die dan stonden rondom haar bed en haar aanzagen met leege smartelijke oogen... met vertrokken monden.

Gedachten die niet wijken wilden...

Gedachten in rood, fel-rood gewaad, dat neergolfde tot op de voeten... en die stonden... stonden... roerloos en dreigend bij haar bed.

En telkenmale was 't hetzelfde gezicht dat weerkeerde in die droomen, dat op den achtergrond van heel haar hopen en verwachten steeds weer oplichtte, glanzend en blank: Henk Daemen,

Ach neen, een liefde op 't eerste gezicht was 't niet geweest. Ze vond eerst den autoritair Hollandschen jongen met z'n lichte blauwe oogen en zijn blonde haren 'n vervelend, eigenwijs type, dat met dingen op kantoor aankwam, waar je in je gewone leven

nooit of te nimmer over had gedacht. Die clean-desk-methode van 'm... dat jakkeren achter orders, dat zoeken naar geld, waar heel die handelsjacht op neerkwam.

Maar later vond ze hem sympathiek, was voor hem gaan voelen, eerst in het werk, goed en snel afwerkend wat hij haar opdroeg... daarna gelukkig in haar stille adoratie van den pittigen jongen.

Donkie haalde haar uit 'r gedachten, die nevelen weg.

— Ik wil jou helpen... zeh, ik weet nieuwe middel voor deze. Hij haat van jou houden, langzaam, ja, maar zeker... hij kan niet anders, ja. Eerst hij weet van niks, hij zien jou aan en denk niet daar bij. Volhende keer hij zien jou aan en vinden jou lief... daarna hij zal willen uithaan met jou. Jij zeh neen... eerst zeh jij neen, daarna, na twee, drie weken... niet te lang neen-zehhen, jij zeh ja. Hij gaan met jou uit, misschien naar bioskoop, misschien andere plaats, misschien hij wil zitten bij Capitool of zoo. Dan hij breng jou thuis in een auto en vrah meer van jou. Jij zeh neen.

Onthoud deze: alles mah, ja... alleen deze eene niet... pas derop. Als deze eene voordat jij trouwt hij trouwen niet meer met jou. Waarvoor zal iemand wat betalen, dat hij kan krijhen, niewaar?

Toosje boog het hoofd wat voorover. Haar zwarte krullen vielen over haar hooge voorhoofd.

Leelijk was zij niet en dat wist zij. Haar huid was tamelijk donker, waarachtig geen koelit-langsep... maar zacht en soepel, als fluweel. Haar voorhoofd was hoog en misschien herinnerde haar type meer aan dat eener gypsie dan aan dat van het gewone Indische meisje.

Ze dacht scherp en snel na.

— Wellicht had Donkie gelijk... Donkie wist vele dingen, waarvan gewone menschen nauwelijks weten... en kon Donkie niet de kaart leggen... neen, niet die gewone keplek-kartjies, die in bijna ieder Indisch gezin worden geraadpleegd, maar die kaarten van Madame Lenormand, waarbij je een handleiding had.

— Donkie — zeide ze, langzaam en nadenkend, — ik wil wel eens met je erover praten... zie je... kun je vanavond niet eens komen... en met me praten en je kaarten meebrengen... maar geen woord tegen Mama...

Mama kwam juist weer aansloffen, zacht in zichzelf mompend, terwijl ze op een Japansch rood gelakt blaadje een kop wasemende koffie droeg.

— Hier is jouw koffie, Donkie... jij heb wel even tijd niewaar? Toos moet jij niet naar ketoor?

Toos begreep al hoe laat het was... dat ze moest opstaan en naar kantoor gaan.

— Hë-ë — zeide ze, opstaande en naar achteren gaand.

Waarom wist ze niet... maar ze deed langer over haar kleeden dan gewoonlijk... kamde langer hare haren... poederde zich zorgvuldiger. En in haar stralende oogen was een vreemd licht van verlangen.

* * *

— Donkie — zeide moeder Hinse ondertusschen, terwijl ze een tjengkè-sigaret rolde en Donkie haar koffie slurpte met muzikale bijgeluiden...

— Donkie... jij begrijp waarvoor ik roep, ja? Ik heb geld noodig.

Donkie knikte begripdend. Het gebeurde niet dikwijls dat moeder Hinse haar aanriep, zonder geld noodig te hebben... het gebeurde zelden, dat men haar aanriep zonder haar bemiddeling noodig te hebben.

— Niet zoo moeilijk deze — zeide Donkie — van wie wil jij hebben en van waar.

— Misschien kan jij probeeren van een Arabier — zeide moeder Hinse aarzelend — kan toch wel, niewaar?

Donkie knikte weer.

Ze schommelde wat met haar beenen, die ongeveer een decimeter boven den grond hingen. Dat haar beenen wat te kort waren, was haar groote levensmisère.

— Ik kan probeeren — antwoordde ze bedachtzaam — ik weet wel een, die veel geeft en heven wil... ze corrigeerde: heeft en geven wil.

— Hoeveel moet jij hebben en waarvoor? — zeide ze.

Moeder Hinse vouwde de handen over haar buik en sloot nadenkend de oogen.

— Ik denk... zoo... honderd is henoeg — zeide ze.

— Maar waarvoor?

— Ah... moeilijkheden... veel moeilikheden... mijn huishuur al achterstallig... moeilijk, zeh... die Arab hij wil die geld zoo hauw mogelijk hebben.

— Ik begrijp niet — zeide Donkie — waarvoor jij jouw guisguur

niet betaal. Te erg toch deze. Op een dag komt die Arab en gij zet jouw uit jouw guis.

Donkie hield zich maar zoo. Ze wist heel goed, waarvoor Moeder Hinse al haar geld besteedde: 't was om 's morgens vroeg 't huis uit te kunnen gaan, naar een der huizen in den kampong vlak bij, waar de vrouw van een commies bij de S. S. woonde.

Daar werd gekaart... dag aan dag werd daar gekaart, door mevrouw Apitoley, de vrouw van den commies, door mevrouw Hinse, door nog een stuk of wat oudere Indische dames, die elkan- der roerend en liefelijk Toetie noemden en Doeng en Dông en Non en Toet en Prul en Ming.

Daar werden dan tjengkè-sigaretten gerold en gerookt, er werd kwee-kwee kramas gegeten, een enkelen keer, als er een jarig was geweest, werden de anderen „gefuifd” op spekkoeck, „zoo lekker ja, hm, hm, overheerlijk, zeh, zoo zacht als boter”... en er wissel- den bedragen van eigenaresse, grooter dan 't maandelijksch inko- men bedroeg. Er werd vrijwel geen Hollandsch gesproken, men bepaalde zich tot een week soort Indo-Nederlandsch, dat het mid- den hield tusschen Bataviaasch passer-Maleisch en Hollandsch-Inlandsche-school-Hollandsch.

Gewoonlijk waren de heeren des huizes niet op de hoogte van deze luxueuze spel-neigingen der dames, welke zeer couteus waren en niet zelden aanleiding gaven tot groote fraudes op kantoren met al den nasleep daarvan. En dan nog werd gewoonlijk slechts een tipje opgelicht van den sluier welke over dit mysterieus genoeg- ligt, werd gewoonlijk nog niet in 't openbaar gezegd, waar werd gespeeld en om welke bedragen. Omdat de vrouw nog altijd bleef komen, gestrikt in de nooit loslatende klauwen van den spelduivel.

Dat alles wist Donkie, maar omdat mevrouw Apitoley, hoewel deze de meeste zijde spon bij deze speel-feesten, toch wel een enkele maal Donkie noodig had en Donkie voor haar tusschen- komst bij 't betrachten van goena-goena en het leenen van geld gewoonlijk eenige commissie vroeg en kreeg, hield Donkie haar mond en wist Donkie van niets.

Maar mevrouw Hinse had te antwoorden.

— Ach — zeide ze — jij weet niet galf hoe duur het leven tegenwoordig. Die jongeluis van nu zijn anders, dan toen wij jong waren... zij zijn zoo duur. Ik zal jou laten zien...

Ze sloften met zijn beiden naar achteren, waar moeder Hinse uit een kast in haar kamer een avondtoiletje te voorschijn haalde.

— Zeh — zeide ze — vijfendertig pop deze... hē-ē... Non poenja... Toos heef net gekoch en ik betalen maar.

Er werd met een vuist op de deur geslagen en haastig borg moeder Hinse het japonnetje weer op.

— Dag Ma... ik ga — riep Toos — dag Donkie... tot ziens.

Voetstappen gingen over den krakenden houten vloer. Toos was weg.

Moeder Hinse zeide niet, dat ze dit japonnetje had gekregen van een der spelende dames als aflossing van een speelschuldje en dat Non het nooit zou dragen, omdat moeder Hinse 't binnenkort zelf wel weer noodig zou hebben als betaling voor een onvoldaan speelschuldje.

Donkie knikte nadenkend... tja-ja... 't was sterk tegenwoordig met die jongelui. Donkie wist trouwens allang, dat dit japonnetje afkomstig was van Toet Meyer, wier man den adellijken titel van jonkheer voerde.

Hij was magazijnmeester op Priok...

— Ik zal maar gaan, ja — zeide Donkie — zal probeeren... zal wel lukken, ik kan wel leenen. De rente...

— O — zeide moeder Hinse — de rente, lamaan... kom wel in orde als jij hoed maakt. Maar even, ja... jij krijg tien gulden van mij voor leenen, als jij lukt.

— Hē-ē — zeide Donkie, terwijl ze haar zakdoek uit haar taschje haalde en een oud eau-de-colognefleschje met zilveren stop. Precieus tikte ze wat van het geurige water op haar zakdoek, om het dan op haar voorhoofd uit te wrijven.

— Nou ik ha maar, ja — zeide ze.

— Dag — zeide moeder Hinse — jij stuur gauw berich, ja.

* * *

Voortdurend was het te voelen in de atmosfeer van het kantoor, dat er iets te gebeuren stond. Opvallend vroolijk groette haar Daemen, die al achter zijn lessenaar zat toen zij binnenkwam.

De baas zat in het privé-kantoor te fluiten en neuriede van tijd tot tijd een paar maten van een foxtrott.

Toos Hinse groette kort, toen zij binnenkwam.

Daemen knikte.

't Was even stil. Mevrouw Van Waveren was nog niet binnen. Haar schrijftafel was onbezet.

Toen kwam de baas binnenstappen.

— Nou — zei-ie — goeienmorgen... al aan 't werk?

— Ja — zeide Henk.

— Ja, mijnheer — zeide juffrouw Hinse, terwijl ze de hoes van haar schrijfmachine haalde.

— 'k Heb jullie groot nieuws te vertellen — zeide de baas — groot nieuws... mevrouw Van Waveren komt niet meer terug. Je zoudt 't ook vanavond in de courant kunnen zien, maar 'k vertel 't jullie liever zelf, waar jullie met haar hebt samen gewerkt... we hebben ons geëngageerd, gisteravond en zullen over een maand trouwen.

Hij bleef staan, wippend van zijn hakken op zijn teenen, de gespreide vingers tegen elkander en glunder kijkend met glanzende oogjes in zijn dikken rooden kop.

Daemen stond op en stak zijn hand uit. — Mijn gelukwenschen — zeide hij — mijn beste wenschen.

Juffrouw Hinse stond op en stak haar hand uit: — Wel-gefeliciteerd, — zei ze als een schoolmeisje, dat haar onderwijzeres gelukwenscht.

— Dank je wel... dank jullie allebei — zei de baas — we houden geen receptie, geven een avondje als we trouwen... dan kom jullie toch ook?

Toen draaide hij zich om en wandelde het vertrek uit, in zijn klamme handen wrijvend met een zuigend geluid.

Ze keken elkaar even aan.

— Da's haar derde huwelijk — zeide Toosje Hinse toen.

— Haar derde huwelijk — beaamde Daemen.

— Hoe ze dat steeds weer klaar speelt... waar ze nu toch al een kind heeft ook.

— Enfin... 't is promotie... eerst een handelsemployeetje, nu een handelsbaasje.

— Ja maar... begrijpt U nou... dat de baas daarin trapt? Die moest toch beter weten... zoo'n derde huwelijk, kan dat nou wat worden?

Henk haalde zijn schouders op. — 'k Weet 't niet — zeide hij — och, je kunt nooit weten... misschien houden ze wel van elkaar.

Ze was opgestaan en naar zijn tafel toegelopen. Ze leunde er over heen, de handen op den rand van zijn schrijftafel, de oogen bo-rend in de zijne. Hij zag de teere, zachte lijn van haar hals en borst.

— Dat kan niet gewoon zijn gegaan — zeide ze met heel het ontzag van haar Indisch bijgeloof in haar stem, — dat kan niet normaal zijn geweest... ze moet toovermiddelen hebben. Anders

trouwt zoo'n weinig aanlokkelijke vrouw niet voor de derde maal. Vast niet.

Hij legde zijn hand op de hare, schrok even toen hij haar warme vleesch voelde, maar sloot toen zijn vingers om haar hand.

— Je weet nooit — zeide hij — je weet nooit. Ik heb altijd gezegt, dat ik nooit zou trouwen en ik... ik... hij struikelde over zijn woorden.

Ademloos keek ze hem aan. Haar adem stokte even in haar keel.

— Zou Donkie dan toch gelijk hebben gehad... toch hebben geweten, dat hij...

Hij bleef haar aankijken met iets warms in zijn oogen. Toen ging hij voort, terwijl hij haar los liet...

— Tja... ik zei altijd dat ik nooit zou trouwen... en-e... ik ben van plan om me binnen korten tijd te engageeren met Uw nichtje... Mildred.

Haar gezichtje werd strak en de oogen verdoften. 't Was alsof de lichtjes die er even in hadden gebrand waren uitgegaan. Ze draaide zich om.

— Feliciteert U me niet? — informeerde Daemen.

Ze slikte even.

— Zoodra 't publiek is — antwoordde ze toen, terwijl ze ging zitten bij haar schrijfmachine en koortsachtig begon te zoeken in haar mand onafgehandelde brieven.

* * *

Dien avond was moeder Hinse uitgegaan. Toos zat alleen in de voorgalerij met de courant. Ze had de advertentie opgezocht van mevrouw Van Waverens vijfde of zesde verloving... de voorbode van haar derde huwelijk en zat nu stil, de hand onder het hoofd.

De electrische lamp wierp schelle lichtschampen op de tafel en teekende een zuiveren cirkel tegen het plafond boven haar hoofd.

Een groote tor vloog rondom de lamp en botste telkenmale tegen het warme glas. Dan dreef hij weer op trillende vleugels om even later weer te keeren, weer hotsebotsend met den kop tegen het dunne glas, zoodat de lamp even schommelde.

Ze keek verschrikt op.

Er klonken sleepende voetstappen in den tuin.

Dan kwam Donkie binnen.

— Waarvoor jij zit zoo alleen en zoo treurig — zeide ze, de hand boven de oogen om die na de wandeling door den donkeren kam-

pong te schutten tegen het verblindend licht van het electrische lampje.

— Treurig — zei Toos Hinse en lachte gedwongen — treurig? Waarvoor treurig... ik ben niet treurig, heelemaal niet.

Donkie ging zitten. Ze legde haar karrebies op tafel, haar ouderwetsche karrebies, die ze op haar geheimzinnige nachtelijke tochten door de kampongs gewoonlijk meesjouwde.

't Was verwonderlijk, dat dit typisch-Indische menschje, dat ouwe, Indische vrouwtje, dat nooit in haar leven Holland gezien had, dikwijls liep te dwalen met dingen, welke men in Indië niet zou verwachten. Ze had altijd haar antieke Eau-de-Colognefleschje bij zich, dat vermoedelijk door een ver in het verleden geleefd hebbende Zeeuwsche overgrootmoeder gebruikt was en nu voor haar een soort poesaka beteekende. 't Zelfde was 't geval met de ouwe karrebies, die van kaal, zwart fluweel was gemaakt, doch waaraan een groote zilveren beugel prijkte.

— Ik heb mijn kaartjes meegenomen — zeide ze — ik zal jou de toekomst voorspellen... maar ik weet àl... jij wor gelukkig, heel gelukkig... den man, dien jij wil hebben zal jij krijgen...

Toos lachte even witjes.

— Ik zal hem krijgen — zeide ze — ik? Weet je dat hij van plan is te gaan trouwen met Tiesje?

Donkie grinnikte.

— Hij weet zelf nog niet, dat hij met jou zal trouwen... hij denk nu nog hij zal trouwen met Ties... maar allah deze... ga nie door ja... verkeerd. Sala wessel deze... Tiesje... nee hoor. Jij zal hem trouwen.

Ze haalde een pakje beduimelde ouderwetsche kaartjes te voorschijn, bedrukt met ontstellende monsters uit een grijs verleden der boekdrukkunst, voorzien van kleine cijfers in cirkels en kreupelrijmen, die de eenige verdienste hadden, dat ze op verschillende manieren konden worden uitgelegd.

— Kijk — zeide ze — met deze kaartjes ik voorspel jou... onfeilbaar deze, de kaart hij ziet toekomst en verleden en vertelt aan jou van hoe.

Ze schudde de typische kleine stukjes papier door elkaar met een handigheid welke deed blijken van een jarenlange ervaring.

— Trek d'r een — zeide ze toen, het hoofd even schuin houdend als een nieuwsgierig vogeltje.

Toosje trok er, lusteloos, een uit, legde die dan neer op de tafel.

— Deze jouw kaart — zeide Donkie, terwijl ze met haar tong 'r vingers bevochtigde en weer begon te wasschen.

— Nu zijn kaart — zeide ze.

Toosje trok er weer een, legde die neer.

— He-ë — zeide Donkie, terwijl ze waaivormig de kaarten weer uittelde.

Ze wees op de eerst getrokken kaart.

Er stond een zeilschip op met gespannen zeilen, rustig liggend in een hemelsblauwe zee met als fondvulling een fraai, lichtblauw gekleurd luchtje, waarin een vierkant wit vakje was uitgespaard. In den cirkel nevens dit vakje stond een drie, terwijl in het vakje was afgedrukt:

„Dit schip komt aan,
zeer rijk belaân
Met schatten groot van waarde,
Gij krijgt gewis
een erfenis.

Reis vroolijk nu om de aarde.

— Ik heb al hezeg — zei Donkie — deze jouw kaart... hoed, zeg. — Ze begon zacht voor zich heen te prevelen de woorden, welke er op gedrukt stonden, de lippen bewegend in week gemummel, de krentenoogjes gespannen op de kaart gericht.

— En deze zijn kaart... wah ook mooi. Veel geluk voor hem, veel oentoeng voor jou. Die schip voor jou hoed... breng veel held... Zijn kaart, ook mooi deze... jij moet zien.

't Was een rood hart, ongeveer van de belijning welke men pleegt te snijden in de boomen in de Deutsche wouden en op de houten leuning van uitzichttorentjes. 't Was omgeven met rozen, vermoedelijk als brave variant op 't bijna klassieke kruis met rozen. In 't kleine vakje, waarnevens het nummer vierentwintig prijkte, stond:

„Dit hart zoo rood
voerspelt geen nood
geen smart geen wee,
maar eendracht
Vree...”

Donkie las weer aandachtig de woorden, ze een voor een vormend, zwaar ze uitsprekend. Toen begon ze de kaarten uit te leggen, zonder volgorde, alleen om de plaatjes te zien. Ze haalde er nummer 28 en 29 uit.

— Deze mannenkaart — zeide ze — en die vrouwenkaart. Deze voor gem en deze voor jou. Ik plaats ze nu hier.

Ze legde de kaarten aan de hoeken der tafel. Geheel links nummer 29, een wonderlijk kleurig plaatje van een vrouw in de dracht der tachtiger jaren met langen sleeptrok en gelen mantel.

„Deez' dame schoon blijft hoofdpersoon,
Alle kaarten daar tellen slechts door haar”.

Aan den rechterhoek van de tafel legde ze de mannenkaart: een portret van Jules Verne in zijn jonge jaren met een afgezakte broek, een blauwen, duffelschen pels, populieren op den achtergrond en 't schoone rijm:

„Zijt gij niet bekend met deez' vreemden vent?
Ik verklaar U dan, 't is Uw vriend of man...”.

— Ajo — zeide Donkie — zit nu niet zoo te kijken of jou niet ken tellen... ajo hoor, jij haat wasschen.

Toosje Hinse nam de overgebleven kaarten op.

— Neen — viel Donkie weer in met een misbaar alsof ze een zelfmoord zag plegen — deze niet en die niet... drie en vierentwintig bewaren... die leggen wij naast heer en vrouw, want zij geven mooie aanduiding. — Nadat Toos de kaarten had geschud begon Donkie ze uit te leggen, stuk voor stuk om beurten de kaart aanleggend tegen de heerenpartij of de afdeeling links en naar gelang ze goede of slechte kaarten van 't stapeltje nam, betrok haar gezicht of glansden haar oogjes vroolijker en opgewondener.

Ten slotte was zij klaar. Aan beide zijden van de tafel lagen achttien kaarten, keurig neven elkander gerijd, in blokvorm opgebouwd door de door den heer en dame aangeduide kaarten.

Toen begon ze te vertellen, wat de kaarten beteekenden.

— Ik zal maar met jouw behinnen, ja? — zeide ze.

— Vlak naast jou ligt het schip, dat beteekent veel rijkdommen of erfenis of goede zaken... het ligt vlak tegen jou aan, want jij trok dat het eerst. Dus kan het ook wel beteekenen, dat jij op reis gaat. Naast het schip ligt een ring. Wanneer die aan je rechterhand ligt en hij ligt rechts van jou en het schip beteekent het een huwelijk. Hoor maar:

„Ring ter rechterhand gelegen
geeft U milden huwelijkszegen,
doch ligt hij ter linkerhand,
hij breekt elken liefdeband”.

Maar voor jou beteekent deze ring heel veel goeds, want vlak daarnaast ligt de ruit, die van ver of dichtbij gekomen altijd gelukkige tijding brengt.

Op jouw kaart liggen de slangen. Dat beteekent, dat er een vijandin of vijand is, die iets tegen jou wil beginnen. Slangen brengen altijd verdriet van jaloezie of iets anders. Maar boven de slangen ligt weer een brief, die vrij ligt, zonder wolk. Daarom zal je een brief krijgen met gelukkige tijding. Toch verbergt de toekomst nog een geheim, dat je verdriet zal doen. Wanneer dat geheim opgelost is, zal geluk en voorspoed komen, terwijl de eene boom, vlakbij gelegen je veel geluk brengt, gezondheid. Over veel gelukkige jaren zal er een tijd komen, dat je weggaat uit Indië, daarop wijst deze ooievaar en...

Allah — nijdig streek juffrouw Donkie de kaarten door elkaar.

Daarna legde ze ze weer uit, voorzichtig en aarzelend om dan weer het hoofd nijdig te schudden.

Ze zweeg een poos, dook toen uit haar karrebies een blikje op waaruit ze tabak en een kruidnagel nam om een sigaret te rollen. Ze stak haar sigaret aan en kneep toen de oogen dicht...

— Ik zie niet anders dan verdriet — mokte ze even, alsof het haar heel erg aangreep en alsof ze volkomen geloofde in wat deze zonderlinge kaarten vertelden.

— Ik zal maar vertellen... soedah — zeide ze, weer vervallend in haar Indische intonatie nu ze niet de uit het hoofd geleerde lesjes van de kaarten opzei.

— Ik zie veel verdriet over wat jarèn... erg veel verdriet. Ik zie muizen. Zij knahen aan jouw heluk... een hond in de vershiet... die breng ook verdriet... en dan... doe Illah... een en al ellende... een doodkist.

Daarna een scherpe zeis, die naderend gevaar aanduiden wil... en dan... he, he... helukkig maar ja... jouw laatste kaart mooiër... nummer negen deze... als jij al oud, alles worden goed. Allemaal bloemen... hier staat:

Doorr de bloemèn segoon...

Wordt U thans aanheboon
een voorrspoed niet hering...
in alles zehening...

Zoo, jij ziet deze... eerste tijd alles hoed... alles heluk... zonder apa-apa... nooit verdriet deze. Maar later als jij al terug van rei-

zen, waarop deze ooievaar wijzen jij krijg veel verdriet. O zoo veel soesah. Tot daarna alles hoed...

Toosje bleef even stil zitten. Ze had een kanten zakdoekje uit haar taschje genomen en wrong dat tusschen haar handen.

Haar handen...

De handen van Indische meisjes spreken. De handen van Indische meisjes zijn als opengeslagen boeken en verraden meer ge-
waarwordingen dan hun oogen. Heel 't flegmatieke en onbewo-
gene, dat den Inlanders eigen is en dat ook maakt dat zich geen
aandoening verraadt op 't gezicht van een Inlander, is Indo-Euro-
peanen eigen.

Er gaat een oude legende onder de Chineezee, welke wellicht
niet eens zoo heel dwaas is...

Toen God de Heer de wereld schiep had hij glad-vergeten de
mensen te maken. Hij wandelde over de aarde en vond dat de
aarde woest en eenzaam en leeg was en hij voelde zich zelf ook
alleen. Daarom nam hij klei en maakte daarvan een mensch.

Maar de klei was zacht en bros en viel weer gauw uit elkaar.
Daarom liet God den bliksem in een boom slaan en bakte op het
vuur dat hij zoo maakte een anderen kleipop. Maar omdat God het
in die dagen heel druk had vergat hij om bijtijds zijn product uit den
oven te halen, dien hij boven dien boom had gebouwd, zoodat die
kleimensch volmaakt verschroeide en verbrandde. Zoo ontstonden
de zonen van Cham.

God de Heer was nog niet tevreden over deze zwarte menschen
en hij maakte weer een nieuwen mensch van klei, dien hij eveneens
bakte. Maar omdat hij bang was geworden door het verbranden
van dien eersten haalde hij hem dezen keer te vroeg uit den oven
zoodat hij nog maar net wit aangelopen was. Zoo ontstonden de
blanken.

Omdat alle goeie dingen in drieën bestaan begon God nu voor
de derde maal en dit keer wist hij precies op tijd den gebakken
mensch uit den oven te halen, zoodat het ideaal der schepping be-
reikt was, de volmaakte, goede, brave ideale Chinees, lekker-geel
doorbakken... precies goed en... gaar.

Wanneer nu dit goed en gaar mag slaan op de zeldzaam groote
zelfbeheersching welke allen Chineezee eigen is, waardoor ze nooit

ook maar in het minst verraden wat in hem omgaat... wel, dan had dat derde baksel des Heeren de Indo-Europeanen kunnen zijn.

Zoo één ras ter wereld de eigenschap heeft, zich volkomen te kunnen beheerschen, iedere aandoening te verstoppen onder een onbewogen gelaat, dan is deze eigenschap wel in ruime mate den Indo-Europeanen ten deel gevallen.

Maar de handen...

De Chinees, zich zelf uitgevend voor 't meest volmaakt doorgebakken product uit Gods oven, weet wel dat hij niets verraaft door zijn handen. De Indo-Europeanen verraaft alles door zijn handen, door zijn mooie, zenuwachtige, nerveuze handen.

Zoo was Toosje.

Haar handen waren klein en beweeglijk. En nerveus trokken ze aan het zakdoekje, het kleine kanten zakdoekje, tot met een knars de kant van het doekje afscheurde.

Er streed iets in haar... haar Europeesche opvoeding, de dagelijksche omgang met een ander peil menschen dan uit den armoe-kampong waarin ze was groot gebracht streed met het aangeboren bijgeloof, 't bijgeloof dat in zoo ruime mate bij haar moeder voorhanden was... en — ze wist, even zeker als de longlijder weet dat het eerste bloed, dat hij in zijn mond proeft de voorbode is van den dood... zoo wist ze, dat ze tenslotte zou eindigen met terug te vallen in dat bijgeloof, in dat vreesachtig, Inlandsch geloof, den minder beschaafden Indo's eigen, aan spoken en geesten, aan waarzeggerij en stille kracht.

Ze lachte gedwongen.

— En van hem nu, Donkie — zeide ze, al niet meer trachtend te ontkennen dat ze volmaakt verlangde naar dat tweede baksel uit Gods oven... naar dien jongen blonden Germaanschen jongen.

Donkie begon weer de kaarten te schikken.

Tersluiks keek ze even schichtig naar 't meisje tegenover haar, dat haar de toekomst liet voorspellen... wellicht niet geloovend, naar ze zich zelf trachtte wijs te maken... in haar hart een kind van haar volk.

— Oh zeide ze — voor hem ook niet slech, deze. Naast hem ligt die hart dat veel hoed voorspel. Toekomst njang paling baik... voorloopig. Maar derek op hem liggen wolken. Donkere wolken, die onheil voorspellen. De torennja hij zit in de wolken... gevaarlijk deze, geen lang leven, ja. De heer wijs hem op veel afhunst... wordt veel kwaad gesproken van hem, hij zal wel ondervinden...

niet makkelijk deze, daarbuiten gaan. Boven de heer lig een weg. Die weg is wolkenvrij zoo wordt voor hem ook voorloopig wel hoed. Toch zijn toekomst meer zorgen dan van jou, Toosje... voorzeker. En nummer elf, de roede... wah zeg... lees maar zelf, jij.

Toosje boog zich over de tafel en nam de aangewezen kaart op. Een roede en karwats...

„Heden of morgen krijgt gij veel zorgen

Twist in 't huwelijksleven zal deze roede U geven”.

Ze legde de kaart weer neer, lachte gedwongen.

— Derek daarna — ging Donkie voort — derek daarna kom een anker. Dat wijst op voorbijgaan van ellende... heel houw.

Ze wees de kaarten bij, langzaam prevelend en de beteekenis nagaand.

Toen legde ze haar hand, waar tegen 't bruin van de vingers de roze halve maantjes der nagels glinsterden, tegen het voorhoofd.

— Ah bezwaart deze — zeide ze mompelend — zoo verward ja, zijn toekomst... ik durf niet heel veel te zehhen. Jij moet zelf maar kijken, ja...

Toos ging achter haar staan, leunend op de leuning van haar stoel. In bonte schakeering zag zij afbeeldingen van rotsen, vischen, sterren, bloemen, een kruis, een vos, een fontein, sleutels, manen en zonnen.

Ze wees op de stralende zon, die het verst weg lag...

— Daar — zeide ze — dat lijkt me toch niet zoo kwaad... die zonneshijn.

— Wah — zeide Donkie — ik merk al van hoe... jij weet niet. Leest maar eerst: als zon van verre schijnt, slecht deze... dichtbij wordt hoed. Maar deze zon zoo ver weg als maar kan... die vos ook al onhunstig, die fontein tusschen boomen... wah... soesah... zoo ver weg. Als dicht bij wel goed, maar nu valsche vrienden...

Ze begon de kaarten op te rapen en stopte ze toen weer in haar karrebies.

— Ik heloof — zei ze — jij doet verstandiher met hem te laten loopen. Zijn toekoms zoo donker... jij weet niet half. Veel soesah en als jij met hem trouwen jij ook... jouw slechte kaarten allemaal zoo ver weg.

— Misschien — zeide Toosje — misschien zijn zijn kaarten slecht omdat hij er over denkt om met Tiesje te trouwen. Als hij met Tiesje trouwt geeft dat soesah... dat weet ik zeker.

Wat zou je me aanraden, om te doen om met hem te trouwen?

Ze waren opgestaan en liepen naar binnen.

't Was doodstil in de achtergalerij. Toen ze de lamp opdraaide klonk er haastig geruisch en zacht gebons op de zoldering van witgekalkt bilik. De ratten hadden den tik gehoord van 't aansteken van 't electrische licht en vluchtten naar een veiliger plek.

De lamp wierp een weeken gelen schijn over alles in 't rond. Over de vierkante tafel in het midden waarop een vuil ontbijtlaken lag, dat moeder Hinse had laten liggen, omdat ze toch den geheelen dag uitging.

Er stond een suikerpot waar ontelbare mieren in gesloten cordon heen oprukten. Een half-vol glas water stond er, nog wat vochtig uitgeslagen en er om heen was een grijze ring in het tafelkleed van het vocht, dat er afgeloopen was.

Het onderste gedeelte der muren was van steen en deze steen was groen beschimmeld tegen het wit van de kalk, die er in lang vervlogen dagen op was gesmeerd.

Op den vloer lag in het midden een biezen mat, ruw vlechtwerk van Inlanders, versleten al en rafelig.

De vloer was van hout in tegenstelling met die in de gang en in de kamers binnenshuis, die eveneens van gevlochten bilik waren.

Maar 't hout was oud en vermolmd.

Er stond een groote kast met glazen deur, een zilverkast. Maar 't zilverwerk, dat er vroeger wellicht in had gestaan, was naar de roemah gadeh gebracht door moeder Hinse.

Toosje ging zitten op den langen stoel, liet zich languit achterover vallen, de knieën omhoog gehoekt, dat Donkie de witte kantjes kon zien van haar dessous, den donkerrooden kouseband, die 't glinsterend knopje van een jarretelle tevergeefs trachtte te verbergen.

Donkie ging in een vervaarlijk piependen rottanstoel zitten, die dicht bij de tafel stond en rolde een sigaret.

— Zoo — zeide ze — daar zitten we... daar zitten we nu.

— Kijk — zeide Toos — we hebben nu die kaarten gelegd en jij zegt dat het beter is, wanneer ik van hem afzie, niet met hem trouw. Maar ik geloof dat zijn kaarten geheel zullen veranderen, wanneer je ze later legt... wanneer hij niet meer met Tiesje wil trouwen.

Donkie lachte. Haar lach was schrill en onaangenaam, de lach van een koppelaarster.

— Hë-ë — zeide ze — brangkali... jij wil met alle heweld met gem trouwen... ik zal jou helpen.

Toosje ging overeind zitten, de beenen onder 't lichaam gevouwen, de sterke, slanke knieën bloot.

— Hoe kan dat... wil je dat? Hoe kun je me helpen...?

— Geb jij een portret van gem? — informeerde Donkie.

— Ja — zeide Toos, terwijl ze opstond en naar haar kamer ging.

De stilte viel in de gammele, vieze kamer, waar alleen een ruime cirkel bleef van 't licht. In 't licht daarvan zat Donkie op haar stoel, haar te korte beenen langzaam heen en weer slingerend.

Van den kampongweg buiten, die haaks stond op den grooten weg Raden Saleh klonk 't zacht gepraat van Inlanders. Ergens zat een Inlander buiten liedjes te zingen. Hij neuriede genoeglijk en gemoedelijk voor zich heen 't een of ander Maleisch liedje over nonna's met tinka's en meisjes van Kemajoran.

Irriteerend klonk 't gekwekkwek van de tijtjaks door de leege stilte van de armoekamer, die uitzag op den tuin.

In de bijgebouwen brandde ergens een petroleumlampje, dat een scherp-afgelijnde gele streep teekende op den emper, omdat de deur openstond. Bij den put was iemand aan 't baden. In 't glimmerlicht van de maan zag Donkie telkenmale een naakten, bruinen arm boven de blikken afscheiding welke de badende menschen bij den put voor onbescheiden blikken verborg. De hand hield een oud blik van Van Coothboter waaraan een wrak houten handvat was bevestigd. Dan kantelde de hand het blik en over de bruine huid plenste het water, zoodat 't bruin lichter glinsterde in 't maanlicht.

Schichtig keek Donkie op, toen weer voetstappen naderden door de gang. Donkie stond dicht bij den Inlander dan bij den Europeaan en een harer grootste penitenties — een veel voorkomende kwaal in Indië — was het alleen zijn. Dat kon zij niet. Dat kon ze onmogelijk. Dan schrikte ze op van ieder geluid, angstig en schichtig opziend en omziend tot ze eindelijk den moed vond, te gaan onderzoeken hoe het geluid was ontstaan en ze aarzelend en beverig weer den schakel wist te vinden tusschen het onwerkelijke van haar aan spoken geloovende gedachtenwereld en de realiteit der dingen buiten en rondom.

't Was Toosje.

Ze had een klein portretje in haar hand, een minimaal klein, sepia-gekleurd portretje, waarop een jonge, blonde Hollander was afgebeeld.

— Het is een keer gemaakt op kantoor, 't heele personeel er op...

en toen heb ik hem later er uit geknipt — fluisterde ze, terwijl ze als angstig voor beluisteren omzag.

— Juist — zeide Donkie — goed deze... heef maar mee aan mij.

Toen wipte ze van haar stoel met die eigenaardige beweging welke menschen hebben, die gewoon zijn van een te hoogen stoel af te klimmen.

Ze pakte het portretje aan en op 't angstig gefluisterd: — Maar ik krijg het toch terug? — van Toosje, antwoordde ze: — 'tuurlijk. Ik heb alleen noodig voor goena-goena... ik ga maken gij moet van jou gouden.

Ze snuifzoende Toosje op haar wang.

— Goud maar moet, goor — zeide ze — ik maak in orde deze, geelemaal.

Toosje bleef alleen zitten in de achtergalerij.

Ze hoorde naar de zich verwijderende voetstappen tot die opeens ophielden. 't Tuinhekje kraakte Donkie was weg.

Toen boog Toos Hinse haar hoofd over de tafel en schreide lang en hartstochtelijk.

Haar moeder kwam binnen.

— Waarvoor huil je? — zeide ze en Toos Hinse haalde de schouders op. — Ik hilde niet — zeide ze — waar ben je geweest?

— O niks — zeide de moeder — wil je eten.

— Neen — zeide Toos Hinse — dank je.

* * *

't Was den anderen morgen vlak voordat ze naar kantoor zou gaan. Donkie kwam binnenstappen.

— Jouw moeder, waar?

Toos wees met den duim over den schouder naar achteren — baajen.

— Hoed — zeide Donkie — hier is het.

Ze overhandigde Toos een klein rond rolletje van wit doek.

— Het portret zit derin... maar jij mag niet openmaken... vooral niet. Jij moet om jouw hals dragen op jouw borst... dan zal het werken... hij moet van jou gaan gouden...

Toosje lachte. Ze haalde de schouders op... wie geloofde er nu in goena-goena... ze wist precies, wat er in dat rolletje zat... 't portretje, opgerold, met een primitief geteekend portretje van haar of een werkelijk fototje... en dat tegen elkaar gebonden met haar haar. Drie of vier haren er omheen... 't toovermiddel was in orde.

Toch... je kunt nooit weten... wellicht hielp 't... wellicht.

Ze nam een dun gouden kettinkje, waaraan ze een Chineesch geluksteekentje had gedragen en hing daar 't zakje aan, zoodat ze 't op haar bloote borst voelde, onder haar hemd.

Toen ging ze naar kantoor...

Je kunt nooit weten... baatte het niet... het schaadde ook niet.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

't Was stil in de kleine kamer.

Luuk zuchtte soms, een enkele maal, diep en lang. Dan boog zich de dokter weer over hem heen en vroeg of hij iets wilde drinken.

In den hoek van de kamer zat op den divan Henk Daemen, wijdbeens, zijn handen achteruit, de vijf vingers gespreid, leunend tegen den sarong die achter den divan tegen den muur was gespannen.

Toen de dokter opstond en op hem toe kwam, stond hij eveneens op.

— Wat denkt U er van? — vroeg hij fluisterend.

— 'k Weet het niet! — zeide de dokter toonloos. 't Kan ieder oogenblik afloopen en 't kan dagen duren... komt U even mee naar buiten?

Hij volgde den kleinen, dikken dokter, die op zijn teenen voor hem uitliep. Wanneer je den dokter zag loopen verbaasde je je, dat hij zich zoo geluidloos kon verplaatsen.

— U kent zijn geschiedenis? — informeerde de dokter, toen ze buiten stonden in het tanende licht van den wijkenden middag.

— Ja — zeide hij — althans zooveel als hij er van verteld heeft.

— Welnu — zeide 't doktertje — ik begin hoe langer hoe banger te worden, dat 'r iets niet in orde is met die ziekte van hem. Ik ken zijn gewezen vrouw... ze is uit een typisch Indische familie... van 't slag, dat ik liever niet zie... echt-Indisch, bijgeloovig, goena-goena-achtig... geloovend in stille kracht... zwerend bij Inheemsche kruiden en middelen.

Ik heb nu gepiekerd... is 't niet mogelijk dat dat ziek-zijn van hem een soort wraakneming is van die vrouw... wat drinken jullie, wat eten jullie?

— We drinken gewoonlijk de koffie van 't hoofdgebouw — zei aarzelend Daemen — dat zou de eenige...

— Weet je wat 't is — zei de dokter — 't is meer een zaak van een plotseling wantrouwen, dat 'k heb gekregen... 't is zoo geweldig op en neer met deze ziekte... dan weer verwacht je ieder oogenblik 't einde... dan lijkt 't weer alsof er niets aan hapert en is hij zelfs tamelijk vroolijk... ik moet er het mijne van hebben. Als ik even Uw telefoon zou kunnen gebruiken... ik laat hem onmiddellijk naar 't ziekenhuis vervoeren. Dan ben ik positief zeker,

dat er aan zijn verzorging, aan zijn verpleging, aan zijn voeding absoluut niets mankeert.

* * *

't Was drie weken geleden begonnen, precies den dag nadat de verloving van mevrouw Van Waveren de Groot met Daemens chef publiek was geworden. Luuk had geklaagd over pijnlijke gewrichten, over koortsachtig gevoel, over hevige pijn in den rug.

Hij was naar bed gegaan en onmiddellijk waren die vreemde slingeringen in zijn toestand begonnen... van hevige koorts en den schijn alsof ieder oogenblik het onregelmatig werkende hart zou kunnen ophouden met kloppen... tot momenten waarin hij volkomen normaal was, op wilde staan en uit wilde gaan.

Eerst hadden ze er niet eens een dokter bij gehaald, tot tenslotte op een laten avond Daemen er op uit was gegaan, om een dokter op te scharrelen, die dan ook kwam, ernstig zijn hoofd schudde en eindigde met te verklaren dat hij er niet veel van begreep.

Er was een consult geweest en tenslotte had men geconcludeerd tot ruggemergsontsteking, gepaard aan hevige koortsen... die een niet na te speuren oorzaak hadden.

* * *

Het duurde een half uur, toen reed de ziekenauto voor. Er was weer een plotselinge verbetering en zonder ijlen of wartaal lag Luuk rustig te wachten, totdat de ziekenwagen kwam.

Hij werd er in gedragen en zacht zuchtend gleed de kolossale witte auto het erf af.

Henk keek rond door de nu leeg lijkende kamer.

't Was Luuks eigen kamer in het hoofdgebouw. Met wat waaiers en sarongs, een divan en een paar reproducties naar beroemde schilderijen had hij getracht er iets gezelligs aan te geven en toen hij ziek werd was Daemens eerste gang geweest, wanneer hij uit kantoor kwam, naar deze ziekenkamer, terwijl overdag van tijd tot tijd juffrouw Lambert even poolshoogte nam en ook zorgde voor Luuks eten.

Tweemaal maagonderzoek hadden bij den patiënt niets uitgewezen en eerst vanavond was de plotselinge vraag van den dokter gekomen, de vraag, welke wees op vermoedens in een zeer zonderlinge richting.

Henk bleef staan, willoos de armen langs de zijden... piekerend,

onbestemd weg, zonder door te denken. 't Was ook tè gek, tè fantastisch...

Hij haalde de schouders op...

— Goena-goena? — piekerde hij, stom-weg, de oogen blind starend in het weeke licht van den stervenden dag — goena-goena? Maar in zooiets geloofde je toch niet? Daar kòn je toch niet in gelooven als Europeaan...

Hij dwaalde met zijn gedachten langs onbekende wegen, waar hij zich vroeger nooit op had gewaagd.

Toen zat hij even later in de voorgalerij van zijn eigen paviljoen, onderuitgezakt in een der groote stoelen, de hand slingerend langs den kant van den stoel, een sigaret zacht-rookend hangend in den hoek van zijn mond.

Er stond een splitje naast hem op tafel. In 't vochtig aangeslagen glas waarin een gouden kleur pralend schitterde, gleden aan langs draden witte luchtbelletjes omhoog, trillend de beweging volgend welke nog in het spuitwater zat.

Er klonken aarzelende schreden over 't grind in den tuin, langzame, onzekere schreden, die hij nu had leeren herkennen als die van Juffrouw Lambert.

Wacht..... hij zou er juffrouw Lambert naar vragen... die was in Indië geboren en getogen en die moest toch wel weten van die wonderlijke bijgeloovigheid in dit land, waar zoovelen gelooven aan de stille kracht... en niet alleen aan de stille kracht, ook aan goena-goena geloofden ze hier sterk en onbewogen.

Ze bleef aarzelend staan bij den ingang... knipoogend tegen 't licht van de schemerlamp, die hij aanstak.

— Komt U binnen... juffrouw Lambert — noodde hij — komt U binnen en gaat U zitten. 't Is koud buiten — zei-ie met een poging tot gekscheren, welke hem heel armzalig voorkwam tegenover dit van alle gevoel voor humor gespeende vrouwtje, dat daar zoo armetierig stond in 't schrale licht.

Ze scheen te overwegen of het wel paste, dat zij als ongetrouwde vrouw zoo maar binnenkwam in dat vrijgezellenpaviljoen... ja, nietwaar, je fatsoen.

Dan beet ze door den zuren appel heen.

Ze stapte binnen, liet zich angstvallig neer in een der stoelen. Vermanend hief ze den naalddoorprikten voorvinger van de rechterhand omhoog, waaraan een zwakke, afgebroken nagel dof-glin-

sterde. — Foei, foei — zeide ze — zit U weer splitjes te drinken? U weet dat dat ongezond is voor jonge menschen zooals U...

Hij lachte even, zelf niet begrijpend waarom hij eigenlijk lachte.

— Kent U mevrouw Van Waveren de Groot? — begon hij dan, zooals een zwemmer, angstig voor 't koude water, zich er plotseling in gooit, voelend dat de kou hem 't hart samentrekt en hem tracht te dooden. Zoo voelde hij... dat dit eerste schot raak moest zijn.

Raak? Maar kon dit stille, ouwe, bijgeloovige menschje ook maar in eenigerlei opzicht debet zijn aan wat hier de laatste dagen was voorgevallen? Was 't inderdaad wel... goena-goena?

Goena-goena... was een woord, dat de menschen veel en veel te veel gebruikten en te gemakkelijk. Lieden die drie, vier dagen in Indië waren kenden het woord, zonder er de volle beteekenis van te kennen.

Want goena-goena bestaat niet. Het kan niet bestaan, omdat tooverij niet bestaat en wat is de Hollandsche vertaling van goena-goena anders dan zuiver: tooverij?

Neen... wanneer je de Inlandsche vergiften onder 't hoofdje goena-goena wilde classificeeren... ja allright... dan zou je van goena-goena kunnen spreken, omdat Inlanders vele zonderlinge vergiften kennen en bijna iedere Inlander een geboren toxoloog is...

't Vrouwtje lachte.

— Neen — zeide ze — nooit van gehoord — offe... nooit van gehoord... ja, toch wel eens... een of twee keer. Tiesje heeft mij eenmaal gesproken over haar... zij is hetrouwd geweest met meneer van het hoofdgebouw, njang vanavond is hij naar het ziekenhuis gegaan. En waarom? Hij is beroerd... Wah vroeger... ik wist niet deze meneer al getrouwd geweest. Als ik het had geweten, was hij nooit in die hoofdgebouw komen wonen... want mannen, die eenmaal zijn getrouwd geweest... wah, altijd te erg, ja? Zij halen 's nachts vrouwen naar binnen.

Henk Daemen lachte bitter. Hij haalde de schouders op. Zoo sprak me — Godbetert — dit mensch over deze dingen..... dit mensch, dat zelf nooit getrouwd was geweest, maar dat zoo'n illuster voorbeeld om naar te kijken had in haar eigen nichtje.

Even schrok hij van zijn eigen gedachtengang en betrapte zich zelf op blozen. Dit was niet de bedoeling... want Tiesje... och, Tiesje was een lief goed kind en hij zou over niet al te langen tijd stellig met haar trouwen... waren ze eigenlijk niet al lang geën-

gageerd... hoezeer Luuk hem ook waarschuwde tegen een huwelijk... met dit meisje... met dit Indische meisje, dat van haar eerste huwelijk eenvoudig een welgeslaagde speculatie had gemaakt om geld te maken en dat nu rustigjes wachtte tot ze volkomen een man kon vinden naar haar verlangens.

Neen... hij hield vol, Luuk zag dit meisje verkeerd... Luuk generaliseerde door zijn eene ongelukkige huwelijk over alle gemengde huwelijken en wie weet had er bij hem niet ook wat schuld gezeten.

Er gleed een auto het erf op.

Henk keek verschrikt op. Hij en juffrouw Lambert hadden allebei zonder spreken eigenlijk naar buiten zitten staren in den tuin. Nu stond ze haastig op, met nog altijd iets van de preutsche manieren van een jongmeisje...

— Foei — zei deze — als de menschen mij hier zien zitten.

Er trok even een lach in de ooghoeken van Henk Daemen... een genoeglijk zacht lachje... geamuseerd.

— Oh... misti sampeh... saja tida maoe bajar lebih... saban hari saja bajar begitoe — zeide een stem in zuiver totoksch Maleisch...

Brinkman..... dacht Henk, terwijl-ie opstond... gelukkig, zou die hem tenminste helpen met zijn gezellige Joodsche gein en zijn gemoedelijkheid, om dezen langen eenzamen avond door te komen.

— Hallo — groette hij — mag ik even voorstellen — hij keek rond... juffrouw Lambert was verdwenen.

— Nou dan niet — zei Brinkman — zeker je kostjuffrouw? 'k Zag haar net wegglippen, terwijl ik hierheen liep.

— Ga zitten — zei Henk met een noodigend gebaar naar een der breede stoelen — als je nu gelijk zegt wat je wil drinken hoef ik niet dadelijk weer op te staan. Split? fijn — hij liep even naar binnen en maakte een split klaar.

Ze zaten even, keken naar buiten.

— Kom je doen? — informeerde Henk dan.

— Even naar den patiënt kijken... hoe is 't met hem? — zeide Brinkman, wat zachter sprekend dan daar straks... zooals we allen zachter spreken, wanneer we 't hebben over een doode... of een zieke.

— Beroerd — zei Henk — reuze-beroerd... hij is net naar 't ziekenhuis gebracht. De dokter wou hem hebben buiten bereik van

bedienden of zoo — hij fluisterde opzettelijk, voorzichtig rondkijkend of niemand in de buurt hem kon afluisteren.

— Zoo — zeide Brinkman — 'k zal een smous zijn als ik niet al lang had gedacht dat er zooiets loos was...

— 'k Mot je iets er over vertellen... een kleinigheidje maar en het is niet om het een of ander... maar ken jij dien apotheker, die woont in het huis naast dat van de Van Waverens?

— Neen.

— Nou... ik wel... of liever ik ken die dochter van 'm. Aardige meid, leuke gezellige krullebol, die een paar bliksems heldere kijkers in d'r hoofd heeft en die ze weet te gebruiken. Die vertelde me laatst, toen ik per ongeluk 's bij dien pillendraaier op bezoek was, dat de Van Waverens overtuigd gelooven in de Stille Kracht en in goena-goena... hè-je 't ooit zoo zout gegeten?

Henk haalde de schouders op. — 'k Weet niet — zei-ie — ik weet niet meer wat ik er van denken moet... en je ken zeggen wat je wil, maar je zou er bijna toe komen om er zoo'n beetje in te gelooven. Je mot er Luuk over hooren praten... over al die stille krachtbeweging, die ze gehad hebben daar in huis.

— Nogh — zeide Brinkman met zijn typisch Joodsche accent — die stille kracht... Quatsch... wie gelooft daar nou in. Of liever wie gelooft nou in de realiteit van die stille krachtbeweging. Dat is zuiver een suggestiekwestie. Een speciale vorm van hypnose, zelfs van massa-hypnose... ik ken dat verhaal. Dat heeft die apotheker me ook in geuren en kleuren gedaan... maar als je nou alles d'r af haalt wat langs volkomen natuurlijken weg is te verklaren, wat schiet dan over van heel die stille-kracht-poes-pas?

— Je praat makkelijk — zeide Henk — maar hoe verklaar je dan dien steenenregen... hoe verklaar je dan die sirihspugeriej?...

Brinkman grinnikte. — Heb jij het gezien? Heb ik het gezien? — grappigde hij — nogh... 't gekke van al die dingen is, dat er der anderen dag nooit wat van overschiet... dat je de sirihvlekken der anderen dag niet meer kunt zien... dat je de steenen den anderen dag niet meer kan vinden... dat er niks en niks van overschiet.

— Dat bewijst niets — zeide Henk, terwijl hij zijn schouders even onwillig bewoog — dat bewijst geen snars... die rommel kan door dengen die het heeft uitgezonden net zoo goed weer terug worden geroepen.

Ik vraag me wel eens af of wij, volbloed-Europeanen, niet te spoedig verneinen... wij zeggen maar: ken niet... en daarmee afge-

loopen. Maar dat lost toch het feit niet op, dat er onder getuigen herhaaldelijk siri-spuiwerij en steenenregen is geconstateerd. Lees daarover dat boek van Bouditsch eens... die heeft het ernstig genoeg bestudeerd.

Brinkman lachte even. — Tja, — zei hij — dat boekje ken ik... maar toch neem ik nog altijd aan, dat die dingen dood-eenvoudig kunnen worden verklaard. We zijn er op het oogenblik nog niet aan toe... absoluut niet... maar wanneer er nu eens een mannetje was geweest, dat in 1873 bijvoorbeeld de radio-telefonie had uitgevonden en heel in zijn eentje een verbinding Holland-Indië op touw had gezet... dan zou je in die dagen vermoedelijk een actie tegen den vent hebben gekregen welke ongelooflijk was. Ze zouden hem beschuldigd hebben van heulen met den duivel en ze zouden vermoedelijk hem hebben verzope... pardon... verdronken... omdat de duivel in hem zat. Omdat het godslasterlijk was tusschen Holland en Indië te praten... omdat dat niet kon...

Hoeveel menschen zijn er in onze dagen die 't snappen? Hoeveel zijn er die je kunnen vertellen, dat het zoo en zoo gaat en niet anders. Weet jij veel, hoe die Holland-Indië-gesprekken mogelijk zijn... hoe jouw zuster in Holland spreekt en jij het op het zelfde moment hier kunt hooren.

— Neen — haalde Henk de schouders op — ik heb geen zuster. 't Pientere gezicht van Brinkman vertrok even in een vroolijken lach...

— Nogh — zeide hij — neem een ander voorbeeld. Stel dat er in 1873 een pientere vent was geweest, die een vliegmaschine had gemaakt, zooals onze tegenwoordige driemotorige Fokkers... zouden ze hem dan niet hebben opgehangen om zijn connecties met den duivel?

Aarzelend toestemmend knikte Henk weer.

— Nogh — zeide Brinkman — 'k zal niet verder gaan. Laten we dat voorbeeld even vasthouden van die radiobeweging. Wat in Holland op het oogenblik wordt uitgesproken, wordt hier woorden... 'k vin m'n zinsbouw niet zoo erg mooi, maar die neem je maar voor lief. Een woord dus, dat in Holland momenteel wordt geboren, is gelijktijdig, *zonder verschil van tijd*, in Indië.

— Juist — zeide Henk.

— Nu ga ik verder — zeide de Jood, betoogend met heel de kracht van zijn glasheldere gedachtenformatie.

— Er zijn voorbeelden, waarvan ik er een zal aanhalen.

Het is gebeurd, dat een hypnotiseur een wit blad papier bekeek en zich daarop een silhouet van een hond dacht. Ik hoop, dat je me snapt... dat een hypnotiseur naar een stuk wit papier zat te kijken, voortdurend strak te kijken en voortdurend dacht dat er op dat stuk papier een hond stond.

Later werd dat witte stuk papier, waarop niets stond, zoo te zien, aan een proefpersoon gegeven, iemand, die sterk gevoelig was voor hypnose. Men legde het hem voor en vroeg hem wat er op stond. Na eenige seconden, en let er op dat proefpersoon en hypnotiseur elkander niet kenden en nooit hadden gezien, zei de proefpersoon, dat er een hond op stond...

Henk knikte nadenkend. Hij had hier meer over gehoord.

— Nu — zeide Brinkman — gaan we weer verder.

Eerst weer die radio.

Wanneer ik nu ga beweren, dat iemand, driehonderd meter bij jou vandaan, steenen kan *denken*... steenen, die op datzelfde moment, driehonderd meter bij dien denker vandaan, hier in jouw voorgalerij op het oogenblik zouden neervallen... dan...

— Dat is nonsens — zeide Henk met een afwerende handbeweging, — dat is volgeslagen waanzin... hoe kan dat nou.

Brinkman lachte weer. — Daar heb je den man van drie-en-zeventig die zou beweren, dat de radio een uitvinding en een werk des duivels was... de man van 1873, die nooit zou gelooven, dat je in Holland kunt spreken en het hier hooren... Jij gelooft niet eens in een overbrugging van driehonderd meter inplaats van een tien-duizend kilometers.

— Neen — zeide Henk, — toch is er verschil... er zit nog altijd een verschil in het overbrengen van geluid en van voorwerpen...

Brinkman haalde de schouders op. Hij hield niet van deze wijze van redeneeren...

— Ik ga weer verder — zeide hij, Henks opmerking negeerend — ik ga weer verder. Je bent dus overtuigd, dat iemand — en ik keer terug naar dat voorbeeld van dien hond op dat witte papier — dat iemand op een wit papier een voorwerp kan zien?

— Ja — zeide Henk.

— Is dan op dat witte papier die hond, of is hij er niet?

— Hij is er... min of meer...

— Goed... nu ga ik verder en ik ga vervaarlijk en gevaarlijk aan het veronderstellen... ik ga brutaalweg veronderstellen... Eerst even die apotheker... Zijn dochter vertelde me, dat kort na de scheiding

mevrouw Van Waveren in den tuin van haar huis het kussen verbrandde, waarop Luuk altijd had geslapen... dat is een typische vorm van Indisch bijgeloof. Ze gelooven dat de geest van iemand, die op een kussen slaapt in dat kussen trekt.

— Nonsens — merkte Henk op — bestaat niet.

— Nonsens zeg je — antwoordde Brinkman — maar laat je hersens nou eens even behoorlijk werken. Heb je nooit gehoord, dat tot op den huidigen dag in Holland het geloof nog heerscht, dat wanneer in het kapok van iemands kussen een kring komt, degen die op dat kussen slaapt of geslapen heeft, een heks is of een toovenaar. Dat nu nog in de kleinere dorpen in Drenthe en Brabant herhaaldelijk heksenvervolgingen plaats hebben, omdat men heeft geconstateerd, dat in het kussen van den bewusten persoon een kring was... een soort ring van het slapen...

Aarzelend gaf Henk toe.

— Welnu... zoo bijgeloovig zijn ook de menschen van 't slag van de Van Waverens... ze gelooven in dergelijke dingen en verbrandden dat kussen in de hoop, hem daardoor te treffen... omdat zijn geest in dat kussen was.

Maar ik ben nog niet klaar met mijn veronderstellingen.

Nemen we nu eens aan, dat op de een of andere manier die jonge mevrouw Van Waveren, die voor geen klein geruchtje vervaard schijnt te zijn en wier moreele opvattingen nu niet al te skyscraperig zijn... neem eens aan, dat die in contact is gekomen met een gedachtensterken doekoen... een oer-sterken denker en dat dien is opgedragen in Luuks lichaam langzaam en geleidelijk verschillende pijnen en ongesteldheden te *denken*.

Henk schaterlachte.

— Hoe lang ben je eigenlijk in Indië? — informeerde hij tusschen zijn schaterend lachen door.

— Dat heeft er niets mee te maken — antwoordde de ernstig kijkende zoon van het oude volk achter wiens oogen 't mysterie van geheime wetenschappen lag, overgeleverd door de generaties... de kaballistische wetenschap van wat voor anderen verborgen is.

— Dat heeft er absoluut niets mede te maken. Jij gelooft wel dat men op een wit stuk papier een hond kan denken zoo, dat een ander dien kan zien... waarom geloof je dan niet, dat die sterkdenkende doekoen er in kan slagen een ontsteking te denken in het lichaam van zijn proefpersoon, in casu Luuk Wassink... gewoon een ontsteking te denken, zoodat de proefpersoon die voelt en er

aan lijdt... en wat nu nog het mooiste is... wanneer men hem zou opereeren... nu eens even aannemend dat men er in zou slagen de ontsteking te localiseeren en vast te stellen... wanneer men hem dan zou opereeren, zou men NIETS vinden. Absoluut niets...

Men zou op een gegeven moment kunnen vaststellen, dat hij longontsteking had. Hij zou alle verschijnselen daarvan vertoonen... hij zou kuchen en koorts hebben en eventueel bloed opgeven... hij zou hooge koortsen hebben...

Dan zou die longontsteking alleen bestaan voor hem (dus hij zou er aan lijden) en de longontsteking zou bestaan voor den zender... voor den doekoen, die hem de longontsteking toezendt. Kun je me volgen?

Henk Daemen knikte met het hoofd. Zijn voorhoofd was gefronst en diepe rimpels trokken langs zijn oogen en om de hoeken van zijn mond.

— Wanneer je er over doordenkt — vervolgde Brinkman — begint het je te duizelen en zul je zonder eenigen twijfel tot mijn meening over gaan hellen... de doekoen zendt een soort ziektestraal uit, die gecentraliseerd wordt op het uitgekozen sujet. Weet jij waar die doekoen zit? Neen... Ik weet het ook niet... hij is niet te vinden. Mevrouw Van Waveren zwijgt er over als het graf... de doekoen zwijgt en verder weet niemand het... zij is naar den doekoen gegaan omdat ze hem haat, hâat met een doodelijken haat.

Nu staat de zaak zoo.

Ze heeft van haar wetenschap geen gebruik gemaakt, zoolang ze geen nieuwen man gestrikt had. Ze had immers een toelage van Luuk, welke ze niet kon missen, zoolang ze geen andere bronnen van inkomsten had. Nu heeft ze zich opnieuw geëngageerd... ze heeft zijn duiten binnen korten tijd niet meer noodig omdat ze met Valentin gaat trouwen, met jouw baas... nu kan ze haar haat botvieren. Ze neemt een doekoen in den arm en laat Luuk dooden.

Met een sprong was Brinkman opeens bij de deur, welke voorgalerij en eetkamertje verbond. Bij het bureau van Henk stond de djongos en schikte de boeken op het breede tafelblad. Onschuldig keken de „reebruine oogen” Brinkman aan.

— Pigi loe — zeide Brinkman — pigi blakang, tida oesa kredja sini sekarang...

Sloffend verdween de jongen, de groote geruischlooze voeten buitenwaarts neerzettend, de lange armen slingerend.

— Zie je wel? — informeerde hij toen bij Henk — je jongen stond vlak bij de deur... daar is nu al lang bericht bij den doekoen, dat Luuk naar het ziekenhuis is getransporteerd. En nu kun je dien jongen aanpakken en probeeren van dien te weten te komen, wat er aan de hand is, maar dat zal je nooit van hem hooren. Hij weet nergens van en de spionneninformaties loopen langs zooveel schijven, dat je nooit het rechte te weten zou komen.

De jongen heeft opdracht te vertellen wat er hier gebeurt... maar hij moet dat bijvoorbeeld vertellen aan de baboe van het hoofdgebouw. De baboe van het hoofdgebouw vertelt het aan den djongos van hiernaast... en zoo voort.

Intusschen: nemen we nu even aan, dat de situatie is, zooals ik je die vertel, dan begrijp je, dat er maar één middel is, om den jongen te redden: hij moet buiten het bereik van de gedachtekracht van den doekoen worden gebracht. Hij moet ergens worden gebracht waar de doekoen hem niet meer weet te vinden. Hij moet ergens heen worden gebracht en de handlangers van mevrouw Van Waveren mogen niet weten waarheen. Zeg, ergens in de bergen... somewhere waar hij niet te bereiken is...

Henk knikte aandachtig.

De meesleepende en overtuigende betoogkracht van den Joodschen vriend had zijn uitwerking...

— Ik heb vrij veel over deze dingen gelezen — zeide Brinkman — ik zou je adviseeren om je met den dokter in verbinding te stellen... en dat zoo vlug mogelijk, want die doekoen begint nu wel in te zien dat er haast bij de zaak begint te komen...

De telefoonschel rinkelde.

Henk stond op.

— Ik ben Daemen... met wie?

— Dokter Hirsch. Kunt U even naar het ziekenhuis komen? Uw vriend wil U graag spreken... ik ben zelf ook nog hier. —

— Hoe is het op het oogenblik met hem? —

— Goed... alsof er niets aan mankeert... hij is opgewekt en tevreden en het schijnt of het een heele verlichting voor hem is, dat hij nu niemand tot last is, hier in het ziekenhuis...

— Goed dokter — zeide Henk — ik kom direct.

— Prachtig, ik wacht hier op U.

De telefoon rinkelde zacht toen Henk den hoorn op het toestel legde.

— Ga je mee — zeide hij — ik ga even naar het ziekenhuis.

— Allright —

Ze stonden op en wenkten al in den tuin naar een voorbijrijdenden taxi die met gierende remmen stopte.

— Roemah sakit — zeide Henk.

Toen gleed de auto langzaam over 't gladde asfalt in de richting van het ziekenhuis.

NEGENDE HOOFDSTUK.

De dokter liep, langzaam het hoofd schuddend, het kleine kamertje weer uit.

Buiten stroomde de regen neer in lange, trillende strepen, die een grijs gordijn schenen te vormen van den kouden hemel naar de zwijgende aarde.

Er klits-kletterden groote druppels op de pisangblaren, die zich rustig bogen onder den aanstormenden last van regenbuien in den Westmoesson.

Tegen den hemel staken als achter een gordijn de fijne silhouetten af van de klappers, hoog boven het glanzend-roode dak van het ziekenhuis.

Van tijd tot tijd ging over den weg een Inlander voorbij, een pisangblad over het hoofd gelegd, om zich te beschermen tegen den neerlaaienden, niets ontzienden tropischen regen. Een auto gleed aan uit den verren mist met waterig-lijkende koplampjes. De banden floten een schrill geluid over 't glimmende asfalt en spetterend kletterde aan weerskanten het water in spuitende stralen weg.

't Was vrij koel. Henk Daemen had den kraag van zijn regenjas opgezet en liep langzaam heen en weer op den breeden emper welke naar het lijkenhuisje voerde.

— Lijkenhuisje... waarom lijkenhuisje...? Waarom spreekt men niet van doodenhuis?

In gierende cirkelingen vlogen gedachten op hem aan, als blaren in een wervelstorm... dan bleef er even een hangen,... verdween weer... kwam weer terug...

De dood... de dood was gekomen. Ach, ze wisten 't eigenlijk wel.

De professor had de schouders opgehaald... ach... hoe komt U er bij? Goena-goena? Bestaat niet, meneer... hoe piekert U er over... doodsoorzaak gemakkelijk na te gaan... sectie? Waarvoor? Ik geloof heilig, dat 't ruggemergsaandoening is, gepaard met nu op 't laatst een hevige longontsteking.

Wat zegt U? Dat we hem toen naar boven hadden moeten sturen? Of naar Holland? Toen U dat zei, dien eersten avond, samen met... kom, hoe heette die Israelietische meneer?...

Henk wandelde weer heen en weer. Zoo was 't afgesneëen...

Gek eigenlijk... vreemd, dat je je dat aantrok... dat je zoo naar mekaar toeleefde... dat je na een betrekkelijk korten tijd samen waarin je nu niet eens zulke heel goeie vrinden was, toch zoo aan mekaar gehecht bleek. Dat 't je zoo aanpakte. Och... eigenlijk beter voor den jongen misschien, dat hij gestorven is. Was toch al niet normaal. Hij had veel meer geweten van die scheiding dan je als outsider zoudt hebben gedacht.

Een paar versregels van Boutens kwamen hem te binnen... die simpele, eenvoudige regels, die het mysterie van den dood omvademden.

...Lief. Ik kan niet om hem weenen,
nu hij stil en eenzaam ligt
in het schoon, doorzichtig steenen
masker van zijn aangezicht...

Och... die vier regels, die vier rustige, gedragen wonderen van woordkunst... die zoo allen vrede van den dood ademden.

Zoo was het toch wel... dat dit korte, onstuimige leven, dat veel te goed was geweest... en veel te slecht... nu voorbij was... was afgesneden. Luuk Wassink was niet meer. Stil en eenzaam lag hij in het schoon, doorzichtig steenen masker van zijn aangezicht... en iets heel vredevals was er hierin. Iets van een vrede, die alle verstand te boven gaat, van een rust, die niemand ooit kende. Iets goeds... iets wèls.

— Goede Dood, wiens zuiver pijpen
door 't verstillde leven boort
die tot glimlach van begrijpen
alle jong en schoon bekoort...
voor wien kinderen en wijzen
lachend laten boek en spel...
Ach... leven...

Er gleed een taxi de breede oprijlaan binnen. Brinkman stapte uit, in jaquet ook al. Zenuwachtig kwam hij naar hem toe, gedempt sprekend... van condoleeren sprekend... of de ouders het al wisten? O, had-ie al geseind... slag voor de menschen hè? Vreemde jongen geweest, voor zoover hij hem kende... eenzame natuur... wat te goed. Gestrikt... ja gedome... maar dat kon iedereen overkomen... was wel ongelukkig geweest. En wat 't nu precies geweest was. O, wisten ze dat niet precies? Neen, natuurlijk niet, altijd als ze het niet wisten, hadden ze het maar over 't ruggemerg. Was den laatsten tijd zoo'n beetje mode. Vroeger was 't hartlijden.

Ze stonden beiden onder 't breede afdak, dat den emper droog moest houden, en den regen in een breeden stralend-grijzen waterval deed neerglijden bezijden. Ze hadden hun handen in de zakken van hun jaquetbroek en wipten van de teenen van hun lakschoenen op de hakken... heen en terug. En van tijd tot tijd viel er een woord.

— Verdomd slecht weer om uit begraven te gaan — vond Brinkman — wie komme d'r nog meer?

— Nou, Van Dorssen zou toch komen? Dat wist je toch al?

— O, ja, ja — zei Brinkman — en zijn kantoor, wat heeft dat gedaan?

— Och, zijn baas betaalt de heele begraafbeweging. Maar die ouwe baas is op het oogenblik zelf ziek en heeft een grooten krans gezonden... wil jij 'm nog zien?

— Wie?

— Hem.

— Ja — zei Brinkman met dat weinige enthousiasme dat men gewoonlijk toont voor 't zien van een onbeminden doode.

Ze gingen weer binnen in 't lijkenhuisje. Hoeden af stonden ze nevens de groote kist, waarvan 't deksel weggeschoven was tot halverwege. Ze zagen hem liggen, 't bleeke hoofd op 't kussen, de handen op de borst gevouwen, die vreemd-stille, ontroerende handen van een doode.

De mond was gesloten en was weer vreemd rood geworden, rooder dan hij ooit tijdens zijn leven was geweest. Zijn haren waren weggekamd van 't nu nog hooger lijkende voorhoofd, dat hard en wit en als van steen scheen. De neus was scherper geworden in den dood... de oogen waren diep en lagen in zwarte holten, in vreemd-donkere diepten onder 't voorhoofdsbeen, die reeds nu 't gezicht het hoekige van een doodskop gaven.

Ze gingen zacht weer weg, op de teenen, onder den indruk van den dood.

Brinkman kuchte. Tegen den muur stonden twee kransen. Er hing een kaartje aan den eenen... de naam van den firmant... aan den anderen een lint... zwarte letters op witten grond: Rust zacht lieve Pappie...

Er krampt iets om Henks mond... alsof-ie in iets zuurs had gebeten, of-ie grilde...

Brinkman wees op het lint. Ze spraken niet.

Toen waren ze weer buiten... zeiden niets.

Henk keek op zijn horloge. 't Was half vijf. Half vijf zou de

begravenisondernemer er zijn, zou de kist gesloten worden, zouden ze even later weggrijden.

* * *

Even nadat Van Dorssen binnen was gereden met een taxi kwam de wagen, groot, zwart met opgenomen doeken. De koetsiers hadden groote zwart-geverfde toedoen op, om te maken, dat ze niet al te nat werden. Paardjes van vier turven hoog trippelden haastig voor den wagen, de pootjes hoog optillend en voorzichtig neerzettend, zooals een kat die over een dakgoot wandelt. De typische gang van de Indische begrafenistaalpaarden...

In een grooten auto er achter zat de meneer, die alles regelde. Hij had een grooten bril op, zwarte randen, een Harold Lloyd-bril. Er achter stonden zijn flauwe, blauwe oogen waterig en met roode randen zoodat je weerzin voelde om hem aan te kijken.

Hij sprak wat lijzig en was verkouden, zoodat hij eens in de drie, vier minuten zijn neus moest afvegen met een grooten zakdoek met gerafelde zoomen.

— O — zei-ie — de nabestaanden... weinig menschen ... ach ja... je kent niet altijd... hatchie.

— Ja — zei Brinkman... ja, ja, U heeft volkomen gelijk.

Toen zagen ze elkaar aan, Henk Daemen en Brinkman en ze moesten even lachen, hier... aan de deuren van den dood... omdat zij tenslotte leefden... en de dood nog zoo ver weg was...

De Inlandsche helpers kwamen binnen. Ze hielpen den verkouden meneer de kist te sluiten, schoven het deksel, 't iets minder mooie deksel van een tweede klasse begrafenis, want ook de dood heeft zijn klassen en de doodbidder weet wat een doode toekomt... schoven het deksel omhoog en draaiden de groote, pasklaar gemaakte schroeven dicht.

Er zat een mooi zilveren plaatje op het deksel, twee engeltjes die een anker, een hart en een kruis vasthielden en die meer geleken op een reclame voor boerenkool met saucijsjes dan een afscheids-groet aan een doode... en daaronder was een wapperend lintje, ook al van zilver of zooiets, waarop stond Requiescat in Pace...

Er werd een zwarte doek over de kist heen gelegd. Van Dorssen hielp even mee om hem recht te trekken. Die was even weggeweest en ze dachten eigenlijk, dat hij van schoenen had verwisseld omdat 't met dat regenweer zoo'n zonde was zijn nieuwe laks te gebruiken... toen sloften ze met zijn drieën achter de dragers aan, die

de baar met de kist op hun schouder balanceerden en doorliepen... den emper door, tot waar de lijkkoets nu stond, droog onder een overloop.

Ze begonnen in de stemming te komen.

Ze liepen wat voorover gebogen, de handen op den rug (omdat je toch iets moet doen met je handen) met ernstige gezichten en alsof ze even later een preek zouden moeten houden.

De kist werd in den lijkwagen gezet.

De lijkkoets reed door, stond weer stil. Een koetsje kwam er achteraan, een in het midden doorgezakte droschke, welke monopool scheen te zijn van den begrafenisondernemer. Ze stapten er in met zijn drieën.

— Zeg — fluisterde Brinkman — zeg, neemt U dan dat koetsie hierachter.

De man, die alles regelde, knikte toestemmend.

— Gek, dat je altijd fluistert op een begrafenis — zei Van Dorssen — zouden we nou kenne rooken?

— Natuurlijk niet — zei Brinkman — dat bestaat niet. Je kan niet achter een lijkkoets rijden met een sigaret in je hoofd.

De stoet begon te rollen. De lijkwagen reed den hoofdingang al uit, hun koetsje ging knoersend en knotsebotsend over het verhooginkje, waar asfalt in plaveisel overging.

Toen gingen langzaam de paardjes over 't gladde asfalt, voorzichtig de pootjes neerzettend, als tastend naar droge plekjes. Ze zaten stil en zwijgend. Voor hen een groot zeil om hen droog te houden... achter hen 't getrippel van 't tweede koetsje, waarin de man met de waterige oogjes zat.

— Belabberd — zei Brinkman — om zoo aan je endje te komen, zeg. In een vreemd land... waar je eigenlijk niemand kent en waar je door niemand wordt betreurd, waar...

— Nou — zei Van Dorssen — da's allemaal goed en wel — maar daar heeft hij zelf toch geen weet van. Hij ligt daar nou in zijn kist, op zijn rug, zijn handen gevouwen... en denkt niet meer... Daar moet men zich indenken... *hij denkt niet meer*. Is dat geen zaligheid, iets dat je je niet kan voorstellen... iets, waar je niet bij ken... iets, dat men zich niet in kan denken. Zie je wel, weer denken. Denken, denken... dat is het heele leven, het heele rotte, belabberde leven... de rotzooi van eten en drinken en rooken, slapen en vrouwen... tot je zelf weggaat. Tot je zelf in je kissie ligt, je handen gevouwen op je buik... op je rug, naar boven kijkend. En het eenige zal zijn...

dat je niet meer hoeft te denken,.. dat je van het DENKEN verlost bent.

Henk Daemen zat stil voor zich te staren.

Hij had zijn hoofd geleund tegen de zijde van de kap, tegen het zwart-houten kapspant.

— Ach ja... we kenden elkaar eigenlijk ook niet eens... toch vind ik het altijd... als er iemand doodgaat, dan is het zoo triest. Zoo verdomd triest... waar-is-ie nou? Zijn lichaam ja... dat is er... dat zien we, dat hebben we hier... maar hij, HIJ, *hij*.

Brinkman zag hem aan.

— Lees Flammarion — zei-ie laconiek.

Henk haalde de schouders op.

Brinkman bleef kijken.

— Lees Thomas van Kempen dan — zei toen de Jood, bedachtzaam.

Weer haalde Henk de schouders op.

Van Dorssen lachte even, geluidloos.

— Pieker niet over de raadselen van leven en dood — loste hij op... pieker er niet over.

— Ik ben maar een smaas — zei Brinkman — maar ik ben op een algemeene school geweest, niet op een Jiddische... ken je nagaan. En daar heb ik een versje geleerd... niet op de school maar van een vrindje, wiens ouders nogal Christelijk waren aangelegd... hoe was dat ook weer...

Ik kan er niet opkomen... wacht even...

Peinzend staarden zijn zwakke oogen achter de dikke, bijna grijs-lijkende glazen voor zich uit. Zijn mond was gesloten en er lag iets weemoedigs in dit Semietisch gezicht, dat er zelden in te zien was... wellicht de herdenking van... de herinnering aan een verloren tooverland...

— O — zei-ie toen... 'k weet de twee eerste regels weer:

„Boven de sterren
daar zal het eens lichten...
daar wordt Uw hoop
Uw verlangen vervuld...”

Hij bleef zitten, de handen gesteund op de knieën, uitkijkend naar de verte... naar een heel verre verte. Ze zeiden niets.

De regen kletterde op de kap van het rijtuigje, de paardjes trippelden voorzichtig on the last long trail... en in dat wagentje zaten drie jonge menschen... drie met een verloren land in het hart.

— 't Is toch mooi... zei de Jood toen... wanneer je daar in kan gelooven. Niet zoo maar een beetje, à la Mode... van: er zal wel iets zijn, hierna... maar als je daar werkelijk overtuigd en heelemaal in kunt gelooven, onvoorwaardelijk. Als je er werkelijk van overtuigd bent, dat het eens boven de sterren zal lichten... als je werkelijk er van overtuigd bent, dat daar je hoop en je verlangen wordt vervuld... —

Ze zaten weer stil. Ze reden nu langs Kampong Lima, waar de weg wat hobbelig was, ze schuddebolden heen en weer, heen en weer...

— Weten ze het bij hem thuis nu al? — informeerde nu ook Van Dorssen, die zenuwachtig was, als-ie niet kon rooken.

— Ja — zei Henk, zijn vingertoppen tegen elkander zettend. — 'k Heb het een beetje voorzichtig ingepikt... hij had me zelf het adres gegeven... vlak voordat-ie 't ziekenhuis inging. Zou-ie zelf geweten hebben, gevoeld hebben dat het mis ging? Het stond op een papiertje, ergens tusschen de lijst van den spiegel... Nou, toen heb ik eerst geseind, dat hij ziek was geworden.

Twee uur later heb ik geseind, dat hij was opgenomen in het ziekenhuis en ernstiger was geworden... en vanmorgen heb ik een telegram opgesteld waarin ik ze vertel, dat hij niet meer was, dat hij in vrede was gestorven.

Je hebt er geen idee van hoe druk ik het had. 'k Heb gelukkig drie dagen verlof gekregen, dus kan ik alles op mijn dooie gemak opknappen... —

— Hoe is-ie gestorven — informeerde Van Dorssen.

— Och... zei Henk... dat weten we eigenlijk niet. 't Was gistermiddag om een uur of één. De zuster was juist even weggegaan, niet verwachtend en niet wetend, dat het mis ging, want hij was juist gister weer veel rustiger en normaler en opgewekter dan hij de heele week is geweest, dat hij nu in het ziekenhuis lag... en even later gaat het belletje... de andere patiënt in dezelfde kamer had er op gedrukt... die zei, dat hij zoo gekreund had. De zuster kijkt even, haalt direct een scherm, zet het om het bed heen en telefoneert om den dokter.

't Was zoo... hij was dood.

Ze hebben het toen nog gevraagd aan dien anderen patiënt... een meneer Daubin geloof ik en die vertelde dat hij hem twee, drie keer had hooren kreunen. Toen had hij zich omgedraaid en toen was het opeens zoo beangstigend stil geworden, dat die me-

neer Daubin maar op het belletje had gedrukt. Hij heeft klaarblijkelijk dus geen zwaar en geen lang sterfbed gehad... anders had hij wel geschreeuwd of zoo. Wat de dokters in hun hart van het geval denken, daar kan ik natuurlijk niet achter komen... dat begrijp je wel. Ze beweren... natuurlijke oorzaak... niks bijzonders... een geval uit honderd, duizend anderen. —

— Nogal wiesdes — viel Brinkman in met groote kol-oogen achter zijn dikke brilleglazen — nogal wiesdes — als ze zouden erkennen dat ze 't niet wisten... dat er ziekten en dood-gaan bestaan die ze niet kennen, zou dat 't fiasco zijn, de groote debâcle van heel de medische wetenschap... dat zullen ze nooit zeggen. —

't Was weer even stil in 't koetsje. De regen tikkelde op de kap...

Ze keken naar buiten... de hoofden schuddend op 't langzaam-gaan van 't zwarte wagentje waarvoor de kleine paardjes gestadig trippelden.

Een enkele voorbijganger lichtte even den hoed, eerbied betuigend den doode...

* * *

Ze stonden huiverig in de groote poort, den toegang tot het kerkhof „Laanhof” op Petamboeran. De doodswagen met de glinsterende ruiten stond ook onder de overkapping. 't Was stil vanmiddag, er werden er niet velen uit het leven weggedragen.

De meneer die de begrafenis regelde stond bij hen en trachtte te praten, maar in de doffe stemming van begraven, nog versomberd en vergrauwd door het kletsnatte regenweer voelden ze niet veel voor de gewone praatjes onder de kerkhofpoort... de kletspraatjes van of er nog familie was... o, allemaal kennissen... tja, tja... dat was weer een verlies... en nog zoo jong... dat de dood ons allen wachtte, dat dat nu eenmaal het einde was. Dat was het eenige wat je wist, dat je eenmaal zou worden weggedragen in een kistje, op je rug liggend, je handen op je borst gevouwen...

De koetsier hield de paardjes bij den kop vast, van tijd tot tijd: ajo, hsscht... roepend, wanneer de beesten zich schudden. Wat drommel... konden die paarden dan niet stil staan bij een begrafenis!

De kist werd er uit getild door de Inlandsche dragers. Dan stond de baar al klaar... werd er een zwart kleed over heen gespreid en namen de dragers hem op.

De meneer met de Harold Lloydbril ging voorop. Dan volgde de baar met de dragers, die steunend het zware geval droegen... waarop de twee kransen zielig in den regen lagen. Dan kwamen ze, met zijn drieën naast elkaar, onwennig in de zwarte pakjes, die ze haast nooit droegen, die nou kletsnat werden... zonde... maar straks maar even wegbrengen om op te laten persen door den Chinees... dan konden ze weer in de spiegelkast worden opgehangen tot er weer-es iemand doodging... tot ze weer de pakken moesten aantrekken om naar een der kerkhoven te sjouwen.

Het graf was klaar, een diepe kuil in den grond, waar nevens de hoop roodachtige aarde lag, vermengd met zand...

De planken waarop de kist zou worden gezet om er de touwen onder door te trekken lagen ook al klaar. De twee doodgravers stonden iets ter zijde op de spaden geleund, om straks wanneer de kist met den doode zou gedaald zijn in 't gapende gat de aarde er op te gooien.

Zoo stonden ze toen daar met zijn drieën... drie menschenlevens die nog bestonden nevens het overschot van een ander leven... de resten van een bestaan.

Dof vielen de brokken aarde op het deksel van de kist, die beneden in 't graf op een paar balken was gezet omdat er wat water in 't graf stond.

Toen keerden ze zich langzaam om.

Met zijn drieën wandelden ze naar den uitgang.

Henk Daemen, den kraag van zijn regenjas hoog op, twee passen voor de anderen uit, de handen in de zakken, 't hoofd voorover. Van zijn hoed liep een fijn koud straaltje water in zijn nek. Zijn schoenen zogen vast in den kleigrond terzijde van het grindpad. Hij merkte het niet.

Brinkman haalde zijn neus op. Achter de dikke brillenglazen van den bijzienden Jood stonden groote tranen in zijn oogen. Hij slofte langzaam door het grind dat knitsknetterde onder zijn voetstappen.

Naast hem liep Van Dorssen. Die had zijn sigarettenkoker uit zijn zak genomen en trachtte zijn sigaret aan te steken.

— Wil jij rooken? informeerde hij, Brinkman zijn sigarettenkoker voorhoudend.

— Tja... zeide Brinkman aarzelend...

Henk bleef ook staan...

— Geef mij ook een sigaret. —

Ze pijpten aan bij elkaar.

Bij den uitgang van 't kerkhof stonden taxi's en ze wenkten er een.

— Ja — zeide Brinkman tegen den begrafenisman — we gaan maar met een taxi terug... U regelt het verder wel? —

— Ga jullie mee... bij mij thuis een splitje drinken? — informeerde hij dan.

— Graag — zeiden ze allebei...

Met gillende banden over 't natte asfalt zwaaide de taxi weg. Ze zaten er in... 't was afgeloopen.

* * *

De beide doodgravers stonden naast het versche graf, op de spaden geleund en rookten een strootje. Maar omdat 't regende gingen ze op een graf er naast zitten waarboven een zinken dakje was gebouwd. Daar zaten ze droog.

De een wees met zijn omgebogen Inlandersduim naar 't openstaande graf.

— Die heeft geen last meer van den regen — zei-ie terwijl hij een fikschen trek nam aan zijn strootje.

— Tja... geeuwde de andere... we zullen 't dadelijk gauw dicht-gooien, dan kunnen we naar huis. D'r komen er niet meer vandaag. —

En de regen bleef neersijpelen... traag en eentonig... zingend van vergeten dingen.

TIENDE HOOFDSTUK.

De dagen gaan snel voorbij in Indië...

Er worden menschen geboren en er sterven menschen.

In iedere stad is een kantoor, waar lieden binnenstappen door een deur, die den geheelen dag open en dicht zwaait. Achter een groote balie zitten klerken en beambten en ambtenaren en die schrijven den geheelen dag in groote boeken. Zij schrijven de geboorten in en de sterfgevallen... ze schrijven in wanneer menschen trouwen en wanneer menschen gaan scheiden... zij noteeren dat er iemand overgegaan is naar het land van waar niemand terug komt... zij noteeren wanneer een nieuw leven is ontstaan.

Heel 't wel en heel 't wee der menschen wordt hier vastgelegd in groote boeken, in kolommen ingedeeld.

En in een dier boeken paraisseerde een dag een nieuw huwelijk... tusschen vele anderen.

Gehuwd Henk Daemen, handelsemployé... met Mildred Prentice Lambert, zonder beroep.

't Was een dier vele huwelijken... een dier zeer vele. Alle huwelijken hebben een geschiedenis... dit zou een huwelijk worden met een geschiedenis.

* * *

— Eh... och-he... Daemen... kom-es even hier?

Hij schrikte op uit zijn gemijmer, toen zijn chef hem met driftige stem riep.

— Ja — riep hij terug en stapte naar binnen.

De baas zat breed uit achter zijn tafel. In den aschbak voor hem stonden talrijke eindjes sigaretten. Hij stak juist een nieuwe aan, reikte zijn koker aan Daemen... ook rooken?

— Graag — zei Daemen, een sigaret nemend. Als de baas sigaretten presenteerde was alles in orde, had-ie niets te vreezen.

— Je moet dien goedangmandoer eens flink controleeren. Ik merk dat er op 't oogenblik in de kamp verkocht wordt tegen lagere prijzen dan wij toestaan... onder andere die port van Versterie... neemt die vent niet een beetje te veel af op onze eigen voorwaarden? —

— 'k Zou het moeten nazien... U weet... hij mag tegen import-prijs koopen...

— Ja — ja — ongeduldigde de baas... dat weet ik, mogen ze hier allemaal... maar dat mag niet de afmetingen aannemen, dat die vent ons beconcurreren kan in de kamp. Ook met de fietsen is 't niet in orde. Dat kleine zaakje op Molenvliet van Said Abdullah verkoopt nieuwe „Excellents" tegen een prijs, lager dan waarvoor wij ze zelf ooit aan den tusschenhandel hebben geleverd. —

— 'k Zal 't es nakijken en de zaak aanpakken — beloofde Daemen.

Dan bleef hij even wachten of de baas nog meer te zeggen had.

— Ja, 't is goed... zei de baas.

In z'n overhemd zittend voor zijn lessenaar, even later, scheurde hij 't blaadje van den dagkalender af, die voor hem stond op een plankje met een nikkelen houder.

— Ach — verdorie ja... dat gezanik ook nog... Rhemrev, kom eens even hier. —

Hij wachtte even. Er kwam niemand of niets.

— Vervelende slungel die Rhemrev... ze waren beter af geweest met die kleine meid... hoe heette ze ook weer, gek dat die naam zoo gauw door je werd vergeten...

Hij glimlachte. Sterk... ze was nog op de een of andere manier familie van zijn vrouw... o ja... Toosje Hinse... gek, zoo'n betrouwbaar meisje... dat bleef me daar opeens weg een dag of vier, vijf voordat hij zou trouwen...

Hij zat even te piekeren. Vergat weer dat-ie Rhemrev had geroepen.

Eigenaardig... zou Tiesje toch gelijk hebben gehad? Dat dat kind verliefd op hem was geweest? Dat dat nou inderdaad een Indisch geschiedenisje was geweest dien morgen... dat-ie na een glas limonade zoo beroerd was geworden en vreeselijk gevomeerd had... dat was den dag vóór ze weg bleef.

Toen-ie na zijn huwelijksreis — naar Soekaboemi — weer op kantoor was gekomen, had de baas hem een briefje laten zien, dat ze excuses vroeg dat ze zoo plotseling was weggebleven, maar dat ze een hevigen aanval van malaria had gehad en den eersten tijd niet mocht werken. En waarachtig... een dag of vier later, toen-ie even bij Henderson Veltman en Co. kwam om het een en ander te informeren bij den eersten verkooper, zag-ie dat ze

daar als typiste zat... er moest dus méér achter gezeten hebben... misschien beter salaris of zoo iets? Dat gezeur van Ties met 'r goena-goena... nonsens.

Hij drukte op 't belletje, dat den oppasser riep.

— Saja toewan ...

— Eh... panggil toewan Rhemrev.

— Saja toewan... maar 't hoefde al niet meer. Rhemrev kwam net binnen. Een broodmagere, grauwb-bruine man, een dier Indo-Europeanen die nooit transpireeren, die altijd kouwe handen hebben... en die gewoonlijk akelig pienter zijn.

— Rhemrev — zei Daemen (de grootvader van Rhemrev had Vermehr geheeten!) — Rhemrev... je weet dat het vandaag de veertiende is? —

— Ja mnirr...

— Hier heb je een volmacht... maar eerst aan den vendumeester laten zien of het in orde is.

— Doe ik altijd menirrr.

— Dus dat maak jij dan in orde?

— Ja menirr.

Daemen was opgestaan. Goedig en vertrouwelijk legde hij zijn hand op den schouder van zijn typist en zei zacht: — Je houdt je mond. Tegen niemand een woord erover, hoor! Je weet... ik zal het met jou wel goedmaken, nietwaar?

Rhemrev knikte lachend. Tusschen zijn blauwe lippen kwamen eng-geel de groote tanden te voorschijn. Hij kende nu het liedje wel en de wijs... dat was nou in 't jaar dat die meneer getrouwd was... in 't jaar dat hij hier in dienst was al zoo dikwijls voorgekomen... dat-ie van die geheimzinnige boodschapjes te doen kreeg... dat hij al lang wist dat er van dat goed maken gewoonlijk niets kwam.

Zoo nu en dan... nou ja... kreeg-ie es wat monsters mee naar huis... kreeg-ie-es een voordeeltje op kosten van de firma. Anders geen cent!

Toch reed-ie welgemoed in de stoomtram naar de vendutie waar hij zijn machtiging afgaf om op rekening van meneer Daemen te koopen voor een bedrag van duizend pop.

De vendumeester bekeek het papiertje eens en knikte. Tja... meneer Daemen kende hij wel... die was wel credietwaardig sedert-ie getrouwd was met dat gescheiden vrouwtje, dat toch nog wel minstens een halve ton bezat. En zoo had Daemen wel crediet...

en omdat-ie Rhemrev kende en wist dat die typist was op 't kantoor van Daemen... nou, dat was in orde.

Rhemrev ging rustigjes staan praten met een paar andere Indo's die veel op hem leken, sigaretten rolden en kletsen... ophakkend over de meisjes, die ze allemaal kenden en die 't vandaag hielden met den een en morgen met den ander... Den verkoop zagen ze onverschillig geschieden... wat interesseerde 't hun? 't Waren hun bullen toch niet.

De vendumeester hield een klein zwart doosje omhoog.

— Een verzameling prachtige diamanten — zeide hij... wie biedt? Wie biedt? Wie biedt?

Rhemrev bood. — Tweehonderd... zei hij.

Een ander ging tot driehonderd ineens... vierhonderd volgde... zevenhonderdvijftig... Rhemrev had het voor duizend gulden op den kop af...

— Eenmaal... andermaal... voor de... niemand meer dan duizend gulden? Voor meneer..... —

— Meneer Daemen — zei Rhemrev, terwijl hij het doosje aanpakte.

De venduhouder nam iets anders, keek schuins naar den wegloopenden typist, die nonchalant 't doosje in zijn zak stak en wegliep, de lange dunne armen slingerend langs 't magere lijf.

Rhemrev slofte 't kantoor binnen. Hij zette het doosje op tafel bij Daemen. Daemen had het druk. Het was maildag en de brieven moesten noodig afgewerkt worden. Hij had veel tijd verloren met nakijken van de verkoopslijsten van den goedang voor geleverd aan eigen personeel... 't Was niet opvallend met den goedang-mandoer... die had drie maanden geleden een fiets gekocht... enfin, anderen keer zou-ie de afname van andere employé's eens bekijken...

— 't Is goed — zeide hij... zet maar neer... en als de bliksem de mail tikken, anders wordt 't weer te laat. —

Daarmee was de moeite beloond, scheen het, want toen den volgenden ochtend Daemen bij den venduhouder kwam, om, als verkooper van het doosje met diamanten het bedrag van het vendu-accept te innen, begon hij te rekenen en zag, dat door de loonen, onkosten en percenten, voor hem gecombineerd als kooper en verkooper tegelijk, dit wel de allerduurste manier was om geld op te nemen op de bezittingen van zijn vrouw, die men kon be-

denken, en dacht hij er niet meer over om een cadeautje voor meneer Rhemrev te koopen.

En op maildag zelf... tja, dan had je het zoo druk, dat je er niet toe kwam om een paar pop te geven aan dien verloopen Indischen typist.

Om half zes was hij klaar met zijn mail, maar aan den overkant stond bij 't concurreerende handelshuis van Hille Forwelt en Co. de Studebaker van den directeur daar nog te wachten... en dan kon Daemen moeilijk vertrekken. Zijn eigen baas bleef ook nog langer en wanneer de baas en de eerste employé eerder vertrokken dan de baas van de zaak aan den overkant, zouden ze denken dat er hier niets omging.

Zoo stond hij dan voor 't raam te kijken naar de deur van de zaak aan den overkant. Wanneer de baas daar wegging kon hij ook verdwijnen.

De dagen en maanden snelden, stond hij rustig-weg te piekeren. Dat was eerst die begrafenis geweest... en een poosje daarna zijn trouwen met Prentice... een huwelijk, waar-ie naar uitgezien had, waar hij naar gesmacht had, naar 't huwelijk met 't half-Engelsche half-Indische meisje.

En de praatjes? Ach, de praatjes... daar kon je je toch zoo weinig van aantrekken eigenlijk. Hoe ingetogen was ze niet geweest in den tijd, dat ze geëngageerd en ondertrouwd waren. En nu ja... die eerste keer... toen ze zich allebei vergeten hadden... toen ze opeens gemerkt hadden, dat ze van elkaar hielden en naar elkaar verlangden. Verder nòòit meer... **niets** meer! Geen sprake van dingen, die niet in orde waren... angstig om met hem alleen te zijn. Nu getrouwd... maatschappelijk en zedelijk „nètjes". Al de goede en conventioneele gevoelens over een gelukkig en gezellig huiselijk leven, behoorlijk en wettig gesanctionneerd tot werkelijkheid geworden.

Hij zag het mooie, coquette huisje, waar ze in getrokken waren en dat aan de Tandjonglaan stond. Eigenlijk iets te duur naar zijn gevoelen, maar tenslotte had Mildred toch ook haar eigen inkomentje en dat gecombineerd met het zijne...

Aie... toch was Mildred erg duur. Eerst hadden ze haar kapi-taaltje een paar keer moeten aanspreken... toen was-ie begonnen op handige manieren geld te leenen... nu eens hier en dan eens daar, tot-ie 't prachtige middel vond, dat-ie daar even had toe-gepast. Iets bijbrengen op een vendutie... dat zelf koopen en

daardoor een bedrag in leen van Paatje Gouvernement... Drie maanden in leen... wel, dan kwam 't wel weer in orde...

En desalniettemin...

Hei... de baas aan den overkant vertrok. De dikke meneer Forwelt, wel-geslaagde Duitscher, die nu een fiksch importhuis had hier... die hun gemeenste concurrent was op verschillend gebied.

Van Helden riep al. — Ga je mee, Daemen?

— Ja — riep-ie terug, langzaam zijn jas aantrekkend.

Toen stapten ze in den wagen en reden naar huis.

Ze praatten een beetje, blij even den handel uit hun hoofd te kunnen zetten.

De baas had 't over zijn vrouw... de vroegere vrouw van Luuk. Luuk lag op 't kerkhof... Mevrouw Van Helden, geboren Van Waveren de Groot zat in Zwitserland op 't oogenblik.

— Zoo'n leven van onbestorven weduwnaar valt niet mee... zei de baas.

— Nee...

— Als ik dat geweten had, zou ik misschien toch wel...

— Hë-e.... bevestigde Henk... gaat U mee een split drinken?

— Graag — zei de baas.

Kassian... de baas... de goede Van Helden... die maakte 't nou ook mee... wat die brave Luuk had doorgemaakt. Een dergelijk huwelijk met een vrouw, die de toring niet naar de nering wist te zetten... die nu weer in Zwitserland zat met 't kind...

Ze stopten voor 't huis aan de Tandjonglaan.

— Jij boft toch maar — zeide Van Helden... jij komt thuis en je vrouw wacht je... ze zit je op te wachten, kijk maar.

Een slanke vrouw stond op.

Vluchtig kuste Henk haar op 't voorhoofd.

— Dag Millie...

— Dag mevrouw Daemen...

— Dag meneer Van Helden... komt U hier Uw troost zoeken?

De baas lachte. — Ja — zei hij... mijn vrouw is in Europa... en dan moet ik maar ergens anders gezelligheid zoeken.

Millie lachte ook. Haar lach was helder en vroolijk. — Natuurlijk — zeide ze... ze kende deze klacht van Van Helden... 't was altijd zijn aanloopje, als hij bij hen kwam... dat de vrouw in Europa zat... en dat hij gezelligheid zocht...

Ze zaten in de voorgalerij en keken uit naar buiten, terwijl Millie zacht-sprekend haar orders gaf aan den huisjongen.

Het was een stille avond.

Drie mensen bij elkaar... een jonge vrouw en een jonge man en een man op middelbaren leeftijd...

Alle drie met hun eigen verschillende gedachten... die even dwaalden om die andere jonge vrouw... die daar in Europa was, haar man alleen had achtergelaten.

Millie die rustigjes dacht over haar leventje... dat die andere vrouw zoo onverstandig was, om haar man alleen te laten... dat dat nooit goed kon gaan. Zoo dom zou zij nooit zijn... Een keer was ze dom geweest, had ze zich meer door haar gevoel laten leiden dan door haar verstand... dat was dien eersten avond geweest... nadat ze naar de gramfoon hadden zitten luisteren. Misschien had de muziek haar wat te veel gezegd... had ze zich daardoor laten gaan...

Henk, die dacht over die vrouw in Holland... die vroegere vrouw van een thans gestorven kameraad. En hoe gestorven? God wist alleen hoe en waarom... en dan zijn eigen huwelijk... met deze vrouw... die zich eenmaal aan hem had gegeven, toen zij elkander nauwelijks nog kenden... en die toen in hem had gelaten een brandend, schroeiend verlangen naar haar bijzijn... naar haar... heelemaal... en die hij had getrouwd... en die hem zorgen bracht. Die heel veel geld noodig had... en haar eigen kapitaal nu buiten zijn bereik hield... zoo, dat hij langs sluipwegen en kronkelweggetjes moest trachten aan geld te komen om de steeds wassende stroomen van vorderingen te bestrijden.

En de baas, die van vele dingen niet wist... en alleen dacht aan die vrouw in Zwitserland die hij wellicht nooit zou hebben getrouwd... wanneer hij had geweten wie en wat zij was...

— 't Is mooi weer — onderbrak de baas dan... wat zouden jullie denken van een eindje rijden... straks... wanneer we gebaad hebben en zoo?

Ze vonden 't prachtig... de baas had zijn splitje op... die reed dan maar vast naar huis... nietwaar? Dan kwam hij ze om een uur of acht ophalen... en zouden ze een Priokweggetje rijden. Dan konden ze daarna...

— Of de baas bij hen wilde eten?

— En graag...

Toen reed-ie weg en bleven ze alleen.

* * *

— Ik ga baden — zei Henk, terwijl hij opstond... we moeten zorgen, dat we klaar zijn als Van Helden terugkomt.

— Goed — zei Mildred lusteloos, terwijl ze in haar thee roerde.

— Zeg — zei ze dan, terwijl ze even opkeek.

— Wat is er?

— Zeg, heb je die zaak met de diamanten nog in orde gemaakt?

— Ja... morgen krijg ik het geld. Hier zijn de steenen... grappig hè? Zoo leenen van Vadertje Gouvernement.

Ze keek hem aan, een fronsje tusschen de wenkbrauwen.

— Ik heb er nog eens over gedacht... 't is toch niet goed... willen we morgen eens narekenen hoeveel we in totaal hebben te betalen... we moeten zorgen dat er geen schuld is... en de uitgaven niet hooger laten worden dan de inkomsten.

— E... e... hij stotterde.

Hij wist nooit goed, wat hij moest antwoorden, wanneer ze het over de schulden en schuldjes had. Tenslotte hadden zijn begrotingen altijd geklopt en leefde zij te duur... maar altijd deed ze alsof ze geen schuld had... alsof hij te duur leefde... alsof hij voortdurend bonnen schreef. Het werd zenuwslopend, dit leven, dit telkens beangstigd wachten op rekeningen... op schuldeischers... dit telkens 't eene gat met 't andere stoppen en toch nog wringen moeten om vrij te loopen van plotseling opeischen van gelden.

— Ja — zeide ze — ik vind dat we verstandiger moeten worden. Wij leven tot dusver veel en veel te duur...

Henk keek haar aan.

Ze zag er goed uit na een huwelijksleven van een jaar. Alle zorgen met geld... alle onverstandige luxe-neigingen welke ze had, vielen in het niet, wanneer hij zich den trots van dit bezit realiseerde, het bezit van deze mooie, elegante vrouw.

Ze waren nu een jaar getrouwd... Blanker leek ze nu dan vroeger, rustiger ook.

Hij blies in haar hals zoodat de kruivende haartjes trilden.

— Ja — zeide ze weer — we moeten een beetje met de toekomst rekenen... je kunt nooit weten...

Zij bloosde.

Hij boog zich over haar heen en draaide haar hoofd naar zich toe, keek haar diep in de oogen. Maar ze trok haar hoofd weg, bleef hem aankijken van uit haar ooghoeken.

— 't Zal heerlijk wezen — zeide ze.

— Wat zal heerlijk wezen — vroeg hij, terwijl er een vaag vermoeden in hem begon op te leven.

Ze stond op, hem voortdurend steeds aanziend. Hij ging zitten, haalde een sigaret uit zijn koker en zoog die aan.

Toen stond hij weer langzaam op en liep haar achterna want ze stapte naar binnen. Ze stond voor den grooten psyche-spiegel in hun slaapkamer en boog zich voorover om naar haar oogen te zien.

Hij legde de handen op haar schouders en draaide haar om, trok haar naar zich toe.

— Wat zal heerlijk zijn? — vroeg hij.

— Och — antwoordde zij — begrijp je me niet?

Ze bloosde weer tot diep in haar hals. Toen legde ze haar armen om hem heen en leunde in haar volle lengte tegen hem aan.

— Begrijp je het niet? — vroeg ze — ja... ja.

— O! — zeide hij.

Even overweldigde het hem... het idee dat hij vader zou worden, het weten, dat zij een kindje zouden krijgen, een baby.

— Kom — zeide ze, terwijl ze als een klein meisje van hem weg-huppelde — ik moet me gaan kleeden... dadelijk komt Van Helden.

— Hindert het gekleed-zijn je niet? — vroeg hij bezorgd.

— Neen, natuurlijk niet — zeide ze — het is nog maar pas... nog maar heel kort... maar we moeten zorgen dat alles in orde is voor 't kindje... voor ons kindje.

— Ja — zeide hij — ja... maar als het je hindert om gekleed te zijn... laten we dan niet dwaas zijn. Dan blijf je ongekleed... en blijven wij thuis. Dan excuseeren we ons wel op de een of andere manier bij Van Helden.

— Neen... Henk, zoover is het nog niet.

— Ik meen het in ernst...

Er was een groote teederheid in hem. Deze vrouw zou moeder worden van zijn kind... deze vrouw... en dit moederschap, dat in haar ontluikte, had gemaakt, dat zij anders tegenover hem stond... dat ze het leven anders zag... ernstiger was... of zou worden.

— Ik begrijp wel, dat je het meent — zeide ze — maar verbeeld je dat we daarvoor nu al niet zouden kunnen uitgaan...

— Wat zou dat?

— Dat we niet meer kunnen dansen...

— Dat vind ik ook zoo erg niet...

— Dat we nooit meer een eindje kunnen gaan rijden... meer dan een half jaar lang...

— Millie... het zou me niet kunnen schelen... absoluut niet kunnen schelen...

Ze kwam weer naar hem toe en zoende hem zacht en lang op zijn mond. Ze wist het wel... hij was het niet, die altijd uit wilde gaan, hij was het niet die zoo ontzettend veel en graag wilde dansen... hij was het niet, die altijd weer in den auto uit rijden wilde gaan.

— Och dwaze jongen — vleide zij — al die opofferingen zijn niet noodig... het gekleed-zijn hindert mij niets... absoluut niets, en ik denk dat het voor de drie, vier laatste maanden ook niet zoo erg zal worden.

— Goed — antwoordde hij — maar zeg het altijd eerlijk, we moeten heel voorzichtig zijn...

— Dat beloof ik — zeide ze — natuurlijk beloof ik dat... als ik er last van krijg zal ik het je zeggen... en anders kun jij wel in je eentje...

Hij lachte. Dat dwaze idee, dat hij uit zou willen gaan en haar thuislaten.

— We zullen wel zien — zeide hij.

Wat gaf hij om dansavonden... wat gaf hij om uitgaan, om toeren? Hij zat wanneer hij zaken deed al meer tusschen de wielen dan hem aangenaam was en voelde zich meer thuis in zijn gezellige mooie woning. Dààr was hij graag, dààr was hij het liefst.

Ze waren beiden weer gekleed, toen Van Helden binnenstapte en doorwandelde naar de achtergalerij.

Hij liep rusteloos als altijd heen en weer in de achtergalerij, blazend in de heete kop thee, welke Mildred hem had ingeschonken en welke hij zonder melk of suiker dronk.

— Het doet me altijd, wanneer ik hier kom, plezier om jou te zien, Daemen — zeide hij — je bent nu al een jaar getrouwd en nog steeds ben je niet zoo'n dik soort pafferig Hollandsch handelsman als de meesten die hier al een poosje zijn en trouwden... jij kunt tenminste nog voor den dag komen...

— U lijkt wel mal — riep Mildred lachend.

Van Helden keek schuins naar haar slanke, elegante figuurtje.

— Nou ja — zei Van Helden — hij ziet er niet naar uit, alsof hij ooit van zijn leven dik zal worden... maar hij is zoo'n man, die

zich nog wel eens kan haasten. Dan gooit hij zijn lange beenen uit als iemand die haast heeft... menschen, die in Indië wel eens haast kunnen maken, worden gewoonlijk niet dik.

— Doen de andere handelslui dat dan niet?

— Wel neen. De meeste van die lui loopen met een begrafenis-pas alsof het leven duizend jaren duurt. Ze doen me altijd denken aan Haagsche ambtenaren in de Veenestraat.

— Nu, ik ben blij, dat U in de zaak geen klagen over hem hebt — zeide ze.

— Gelukkige kerel! Een aardige vrouw, een mooi huis... een goeie baas... tjaja, dat bèn ik — knikte hij nadrukkelijk — een gezellig tehuis... wanneer komt de baby?

— Baby? Wat baby? — zei Henk, terwijl hij een pas naar voren deed — hoe kòmt U er bij?

— 'tuurlijk... jullie bent nou al zoowat een jaar getrouwd... 't wordt tijd, dat je toont, dat je maar niet voor de grap in 't huwelijksbootje bent gestapt.

Mildred kleurde weer tot achter haar ooren.

— Hè, dat is gemeen...

— Wát is gemeen? Dat ik jullie een baby wensch? Ik wou, dat ik zoo gelukkig was...

— Haha.....

— Ik bedoel, dat ik zoo gelukkig was, dat mijn vrouw een baby kreeg... maar die zit in Zwitserland... met 't kind uit 'r eerste huwelijk...

— Eerste? — ontglipte Mildred...

— Nou ja — zei de baas, die op zijn beurt kleurde...

— Ik vind het erg ongepast van Henk om U te zeggen, dat wij een... over niet... ik bedoel...

Verontwaardigd knikte Henk. — Wel ja, geef mij de schuld maar weer... wanneer had ik dat moeten vertellen... ik weet het zelf pas tien minuten...

— Dus het is zoo...

Ze sloeg de oogen neer en knikte.

— U is een nare man, meneer Van Helden — zei ze.

Hij had een pret van belang en lachte zooals hij maar zelden deed. De kleine Chineesche mandarijn op het dressoir knikte er van met zijn beweeglijk hoofdje. 't Was of de harde klank van zijn zware stem 't Chineesje had laten schrikken.

— Ik wou U wat ernstigs zeggen — zeide hij toen.

— 't Zal wat wezen — pruilde ze, terwijl ze een tweede kopje thee voor hem inschonk.

— Als het een jongen is...

— Schei uit! — zei ze lachend.

— Wees niet dwaas. Als 't een jongen is noem jullie hem naar mij en dan geef ik hem vijfduizend pop in zijn spaarpot...

— Eerst zeggen hoe U heet...

— Jan — zei Van Helden.

Haar gezichtje betrok even. Dat was nu wel haar laatste wensch dat haar baby zoo'n echt-Hollandschen naam zou dragen. Henk vond ze al heel erg Hollandsch klinken... In alle stilte en zonder er met Henk over te spreken, had ze al uitgemaakt dat het Bruce zou wezen of Johnnie. Die vijf mille... nu ja... die konden haar wat schelen... tenslotte moest Van Helden niet denken dat je alles met geld kon koopen... tot en met den klank van een kindernaam voor een moederoor.

Ze wilde het niet straight weigeren... maar ze hield zich goed en liet toch niets merken.

— Tja — zei ze nadenkend — daar zal ik even met Henk over moeten spreken... neen, niet waar U bij is... dat is niet eerlijk... hij heeft er ook wat over te vertellen...

— Hm... dat is waar... nou, doe dat dan maar een anderen keer.

— Waarom wil je het eigenlijk niet, Millie? — informeerde Henk.

— O... daarom... zoo maar... ik vind, wanneer je een eerste kind krijgt, dan moet het heeten of naar zijn vader... maar ik vind jou ook een echt-Hollandschen naam hebben... en Henk... Henk... 'k weet het niet, ook niet zoo heel mooi.

— Nou, ik zou het toch wel aardig vinden.

Hij knipte tersluiks even met het oog naar den baas, die niets merkte. Mildred begreep het wel... natuurlijk begreep ze het. Hij bedoelde dat het voor zijn promotie nog niet eens zoo gek zou zijn, wanneer die vriendschap van den laatsten tijd met den baas een beetje werd vastgelegd.

— Ben jij er niet op gesteld, Henk, dat ons oudste kind naar jou heet?

— Dat is te zeggen... ik vind toch wel dat ik aan mijnheer Van Helden veel heb te danken. Tenslotte verdien ik bij mijnheer Van Helden ons brood...

— O — o — kreet Van Helden — daarom dus? Foei, mate-

rialist... als je het nou deed, omdat je mij graag mag. Of omdat je me zoo aardig vindt... maar-e...

* * *

Toen ze terugkwamen van den rit en Van Helden joviaal afscheid had genomen hadden ze het er weer over.

— Vind jij nu heusch, dat ik het kind Jan moet noemen?

— In dit geval wel. We moeten den baas erg te vrind houden, daar is hij heel gevoelig voor.

Henk Daemen lachte binnensmonds.

— Den volgenden keer zal ik het heelemaal aan jou overlaten — zeide hij — dan mag jij het tweede kind precies den naam geven, welke je wilt. Gunst... we moesten er lekker mee zijn, dat de baas zoo gebrand is op die vernoemerij. Daar is geen beter bewijs, dat mijn toekomst daar niet slecht is. Ik zie daar in dat hij vindt dat ik mijn best doe en dat hij voor de toekomst wat in me ziet.

Ze onderwierp zich zoo'n beetje.

Ze tikte hem op de wang. — Je hebt het over een volgende maal, maar het zou toch best kunnen zijn, dat er geen volgende maal was?

— Laat dat maar loopen, ... daar moet ik voor zorgen — zeide hij lachend.

Ze voelde zich moe. Ze voelde zich den laatsten tijd wel meer moe. Een sterke neiging, die ze haast niet kon overwinnen, om de zaken maar op hun beloop te laten.

Ze kon zoo halve dagen op den divan liggen, denkend over heden en verleden... over dien tijd tusschen haar beide huwelijken, toen ze werkelijk alles behalve degelijk had geleefd.

Vreemd, dat je zoo kon veranderen. Toen haar tante voor 't eerst hem noemde... toen had ze gelachen en gezegd, dat ze dezen man niet verlangde te bezitten... en nu? En nu?

Ze was met hem getrouwd... ze droeg een kind van hem onder het hart en... hield van hem.

Ze las veel in alle mogelijke boeken over bevallingen en wat daar allemaal aan vastzat... wat er door kon gebeuren. En hoewel ze in de dagen tusschen haar beide huwelijken 't leven van een vroolijke, luchthartige, niet al-te-degelijke vrouw had geleid, begon het ware moederinstinct in haar te ontwaken, terwijl ze langzaam in zich voelde rijzen een angst voor de toekomst.

Ze was altijd gewoon geweest aan een bedrijvig, luchtig leven

met veel plezier, veel dansen, veel beweging, niet al te serieus.

Nu voelde ze toch wel, dat nu ze sedert een maand of drie een baby verwachtte, ze zich niet meer zoo kon laten gaan. Nu daar zoo lui en moedeloos toe te geven aan een neiging tot droome-rijen bracht haar in de war. Een vrouw die een leven achter den rug had als zij, kon niet ongestraft denken en droomen.

— Scheelt er wat aan? — vroeg Henk bezorgd, terwijl hij haar zorgelijk aanzag.

— Ik heb hoofdpijn — zeide ze.

— Je moest ook rust houden. Dat rijden nu, is niet goed voor je geweest.

— Ach neen — antwoordde ze met een glimlach — ik houd overdag genoeg rust.

— Tja — zeide hij. — Je bent altijd nogal bedrijvig geweest.

— Ja, maar dat is nu heelemaal over. Ik kan tegenwoordig uren achtereen liggen droomen en kijken.

— De meeste jonge vrouwen zien er, juist wanneer zij een kindje verwachten, heel goed uit — meende Henk aarzelend.

— Ja, zie je... ik heb gelezen dat veel wandelen goed is. Willen we nog een eindje loopen?

Natuurlijk wilde hij dat. Met alle soorten van genoeg. Zij leunde, een beetje vermoeid, wat zwaar op zijn arm, hij liep rechtop, den neus in den wind, zijn lange beenen dwingend tot kleine stapjes zoodat ze heel aanstellerig wandelden, alsof ze dat er om deden.

Opeens schrikten zij beiden. Tien passen voor hen kwam een meisje aanloopen, dat zij beiden herkenden als Toos Hinse. Toos... die ze beiden bijna vergeten waren, van wie ze niet behoefden te schrikken.

Waarom hij schrikte, wist hij niet. Hij had niets met het meisje te maken... had zich tegenover haar niets te verwijten. Zij had niets van hem te vorderen... hij niets van haar. Even hadden hun levens elkander geraakt...

Hij keek niet naar dit verre achternichtje van zijn vrouw. Recht over haar hoofd heen zag hij in de donkere nachtlucht. Wat deed 't kind in vredesnaam om dezen tijd op straat. Tersluiks keek hij even op zijn polshorloge... kwart voor tien. Of zij naar hem keek of niet, kon hem niets schelen. Maar ze keek niet naar hem. Langzaam kwam ze hen tegemoet, onder het strakke jurkje dat haar sierlijke beenen en heupen afteekende, de beenen als het ware

om elkander heen naar voren schuivend... mooier dan ze een jaar geleden was.

— Toch een mooi meisje — zeide Millie, terwijl ze even omkeek, — 't mooie type nonna... die Toosje.

Hij schrikte weer even, keek haar aan van terzijde.

— Hoe bedoel je?

— Nou... we zijn kwaad met elkaar. Al jaren... ik spreek niet met haar en groet haar niet. Ik weet wel, dat ze indertijd, toen ze bij jullie op kantoor was, getracht heeft jou te krijgen.

— 'k Zag haar niet eens — antwoordde hij, de schouders ophalend — 'k heb 'r nooit teruggezien... maar hoe weet je dat?

— Och — ze haalde de schouders op.

— Erg degelijk is ze niet, geloof ik — ging ze voort.

— Misschien wel... misschien niet — zeide Henk terwijl hij de schouders weer ophaalde. — Waarom zeg je dat zoo? Wat kan het je schelen?

— Och zoo maar. 'k Vind het zonde... 'k vind het toch wel een aardige meid om te zien.

Hij piekerde even. Wat zat er achter? Ze zou... ze zou hem toch niet verdenken van eenigerlei verhouding met 't meisje? Hij had zich — herhaalde hij in zichzelf — niets te verwijten. Ten slotte was dat meisje typiste geweest op zijn kantoor en het was h   r zaak als ze zich indertijd in d'r hoofd had gehaald, dat hij wel met haar zou willen trouwen... daar piekerde hij immers niet over?

Zorgvuldig ging hij in zijn gedachten na, of hij ooit iets had gezegd of had gedaan, dat Toosje Hinse aanleiding had kunnen geven om te denken, dat hij wat voor haar voelde.

Neen...

Hij praatte druk door... over Toosje Hinse... en dat ze goed was geweest voor haar werk... dat ze toen opeens was weggebleven, maar dat hij niet geloofde, dat ze niet degelijk was. Dat ze integendeel voor haar moeder zorgde en zoo.

Millie haalde haar schouders op. — Nou... die moeder, dat was heelemaal niet veel zaaks. Kwam vroeger dikwijls bij haar geld leenen en daarover was dan ook de ruzie gekomen...

ELFDE HOOFDSTUK.

Ze zaten aan tafel.

De bedienden waren naar de bijgebouwen gegaan. De jongen had de fruitschaal weggenomen en behaaglijk strekte Henk zijn lange beenen onder de tafel, terwijl hij den brand zoog in een Maspero.

't Was een drukke dag geweest. Dien dag waren de financiën in orde gebracht. Er was in totaal een drie mille noodig geweest om alles weer in 't reine te brengen en toen hij thuis was gekomen met zijn afrekening, had ze de armen om zijn hals geslagen en hadden ze afgesproken verder zuiniger te zijn.

— Zeg — zeide ze nu zachtjes — nu heb ik vandaag toch vergeten, iets te vertellen, dat je weten moest.

— Wat dan? — informeerde hij, half-belangstellend.

— Je weet wel dat hiernaast die twee heeren wonen?

Hij knikte. Ja, hij kende ze wel... dat edele tweetal. Jonge bankemployé's, die rustig met zijn beidjes in dat huisje naast hen woonden, nogal eens uitgingen en nog steeds geen visite bij de burens hadden gemaakt. Nu was dat tot daar aan toe. Je deed dat tegenwoordig niet eens meer altijd.

— Nou... je herinnert je, dat ik zeide, dat ik Toosje niet zuiver op de graat dacht... nou... Toosje woont nou hiernaast in. Vanmiddag ging ze uit en ze gooide d'r hoofd in d'r nek, zoo met zoo'n air van meerderheid, dat ze het bloed onder mijn nagels weghaalde.

Hij vloekte.

— Wat mankeert je, Henk... waarom val je zoo uit?

— Och... het is immers niet tegen jou.

— Ik zou niet weten tegen wie anders.

— Tegen die nicht van je... dat fraaie exemplaar.

Mildred wist niet wat ze hoorde. Ze had een uitstekend geheugen en ze vergat niet gauw wat eens gezegd was. Zoo herinnerde ze zich zeker, dat hij drie, vier avonden eerder juist Toosjes partij had genomen. Dat hij had gezegd, dat hij geloofde, dat ze wel degelijk was... dat ze niet los leefde.

Er prikkelde Henk iets. Hij voelde in dat nichtje een gevaar, een soort bedreiging, waarvan hij zich niet los kon maken. En

hij decideerde, dat hij er het zijne van moest weten... dat hij zou uitvisschen, waarvoor dat kind in 't huis naast hem haar intrek had genomen. Hij had toch nooit gedacht, dat dāt in haar zat.

* * *

Moeder Hinse legde de handen op tafel, de wit-achtige palmen naar boven.

— Wat kan ik er aan doen, menir? — informeerde ze — ik heb mijn dochter altijd netjīs opgevoed, ja... maar nu, zij gaat er van door. Zij gaat samenleven met een man, toch niet mijn fout?

Henk zag haar met gefronste wenkbrauwen aan.

Hij kende dit type oude Indische vrouwen. Hij kende het uit gesprekken en uit verhalen... hij wist hoe deze menschen leefden. Hoe ze van den eenen dag in den anderen geld leenden, geld leenden, het eene gat stoppend met het andere gat.

— Wil U een sigaret? — vroeg mevrouw Hinse, hem het open blikje shag voorhoudend.

— Dank U... vindt U goed, dat ik mijn eigen sigaretten rook?

— 'tuurlijk — zei de oude mevrouw, terwijl ze zelf een sigaret rolde met een tjenkeh erin.

Henk peinsde. Hij schoot niet op met deze vrouw... ze speelde verstoppertje met 'm... alsof ze niet wilde vertellen wat ze wist. Hij voelde dat ze meer wist.

— Ik weet niet meerrr — zeide mevrouw Hinse nadrukkelijk — ik weet alleen dit:

Toen ik Donkie in huis haalde heeft Toosje vreeselijke ruzies gemaakt. Zij zeide ze wilde niet met Donkie...

— Wie is Donkie? — informeerde Henk.

Hij waadde rond in geheimzinnigheden. Hij was hier komen binnenstappen, zonder dat Millie daar iets van wist. Hij wilde niet hebben, dat een achternichtje van zijn vrouw in 't huis naast het zijne leefde, ongehuwd... praatjes, praatjes... je kunt er nooit voorzichtig genoeg mede zijn. Op den man af had hij 't mevrouw Hinse gevraagd, zich verslikkend even later in zijn woorden, toen ze vroeg wat hij te maken had met het leven van haar dochter... en dat zij zich er ook niet mede bemoeide.

Zou hij haar geld durven aanbieden, wanneer ze hem vertelde, wat er precies aan de hand was? 't Mensch zat in eeuwigdurenden geldnood, speelde zwaar, Mildred had er lange verhalen over verteld.

Hij stak de hand in den binnenzak. Haalde zijn portefeuille er uit.

De zwarte oogjes van 't oude vrouwtje glinsterden. Geld! Voor geld vertelde ze alles.

— U wilt mij held heven, als ik alles vertel? — vroeg ze, de hand uitstrekkend.

— Ja... hoeveel?

— U geeft mij vijftentwintig, ik vertel de helft... U geeft mij vijftig ik vertel alles — zeide ze.

Hij legde vijftig gulden op tafel.

Met een haastige beweging, als een aap, die een noot pakt, greep ze het geld en duwde het in den rooden band, welke haar sarong om haar buik vasthield.

Toen raffelde ze haar verhaal af... gecombineerd uit wat Toos gezegd had... en wat Donkie later had verteld... en wat die twee elkander hadden gezegd toen de ruzie losbrak, omdat Toosje niet wilde hebben dat Donkie bij hen introk. Hoe Toosje al van 't begin hevig op hem was verliefd geweest. En dat ze had gezegd met hem te willen trouwen. En later hoe hij toenadering had getoond, hoe langer zoo meer. Dat hij haar veel vertelde en dat ze iederen dag verwachtte dat hij haar zou vragen. En dat Donkie had geholpen en dat Donkie een amulet had gegeven, die Toosje om haar hals droeg en welke zou maken, dat ze met hem zou trouwen. En toen was op een morgen hij, Daemen, op kantoor gekomen en had haar hand beetgepakt en toen ze verwachtte, ... ja, op den morgen dat meneer Van Helden zich had verloofd met mevrouw Van Waveren... en toen ze verwachtte dat hij haar zou vragen, had hij opeens verteld, dat hij ging trouwen met die andere... die ze haaatte.

Henk kneep de oogen wat toe voor het schelle licht dat van opzij in de voorgalerij viel. 't Werd hem duidelijk. Dat meisje was verliefd op hem geweest, in de dagen dat bij hem de verhouding met Mildred tot liefde rijpte.

En daar was hij langsgelopen. Dat was in haar gevaren als een gloeiende haat, een haat tegen hem en tegen zijn vrouw.

— Bah — hij haalde de schouders op. — Als dat alles was?

— Ja, ja — knikte mevrouw Hinse... en nu was Toosje plotseling verdwenen. Die was gaan leven met een man van een bank, maar mevrouw Hinse had niet geweten, dat die man in het huis naast hen woonde.

Mevrouw Hinse zweeg weer. Ze rolde een nieuwe sigaret en groette nauwelijks toen Henk opstond en wegging.

Donkie strompelde binnen van achter uit het huis.

— Dat was hij — merkte Donkie op.

En moeder Hinse knikte. Moeder Hinse vertelde nooit alles wat zij wist...

* * *

Henk had oorspronkelijk den sterken indruk, dat het komen wonen naast hen — en hij was er van overtuigd, dat dit het meisje heel wat zelf-overwinning had gekost, deze stap naar beneden — een toeleg was van Toos, waarvan hij niet den geheelen omvang kon begrijpen. Intusschen begon dit standpunt hem langzamerhand weder oneigen te worden. Ze zou wel begrijpen, dat zijn huwelijk gelukkig was en dat hij niet gek genoeg zou zijn, om dit alles te vergooien, alleen om met haar te trouwen... met een meisje, dat hem après tout nooit had geboeid of iets aan verlangen in hem gewekt had.

Want zijn *positie*, met al wat daaraan annex was, huis, vrouw, rust, vrede en wat geld, kortom heel zijn gedegen, wel-ingericht bestaan begon hem met den dag dierbaarder te worden. Hij overdacht dit bij stukjes en beetjes in de lange avonden, dat Millie op den divan lag en hij voor zijn krant las.

Soms rees er wat medelijden in hem met dat jongemeisje, dat daar naast hen woonde en bezig was haar jonge leven te verknoeien en soms kon hij zich toch ook niet geheel vrij maken van een zekere bekoring welke ze voor hem had en welke nog werd versterkt door het geheimzinnige van de geheele geschiedenis.

Het zou — vermoedde hij — het beste wezen in het geheel geen notitie van haar te nemen en als het toeval, of wat ook wilde, dat hij haar zag of ontmoette, achtte hij het het beste te doen alsof hij haar nooit in zijn leven had gezien. Mocht ze het hem lastig maken op eenigerlei wijze, al kon hij zich niet goed voorstellen hoe dit zou moeten gebeuren, dan zou het één telefoontje aan de politie kosten om zich van haar te ontdoen.

Het is begrijpelijk dat Daemen van tijd tot tijd het vriendinnetje van zijn buurman zag. Wanneer hij in den achtertuin was kon hij over de heg tusschen beide tuinen haar herhaaldelijk òók in den tuin zien. Soms zat ze te zingen bij de piano in de achtergalerij,

doch over het algemeen merkte hij niets van de nieuwe buurvrouw, die hij gekregen had.

Met Millie er over spreken?

Och, Millie was een Indisch meisje, al had ze dan ook een Engelschen vader... en Toosje was een Indisch meisje. Een geschil tusschen die twee mocht hij allerlaatst riskeeren.

Praatjes... praatjes alweer.

* * *

Intusschen vertoonde de toestand van Mildred den gebruikelijken vooruitgang en verandering. Ze begon zwaar te worden en bleef hoe langer hoe meer rust houden.

Van tijd tot tijd kwam Van Helden eens oploopen, klaagliederen zingend over het verblijf van zijn vrouw in Zwitserland en gewoonlijk blijvend om mee te eten. Wanneer Millie dan bijtijds naar bed ging bleven de beide mannen nog wat napraten in de voorgalerij over zaken, die Mildred nooit hadden geïnteresseerd en nooit zouden interesseeren en dan — als 't heel laat was geworden en Van Helden had den auto al naar huis gestuurd — wandelde Henk gewoonlijk een eindje op met zijn chef. Hij was nu procuratiehouder en genoot een behoorlijk inkomen...

Het was bijna twee uur in een nacht van Zaterdag op Zondag, toen Van Helden opstond om heen te gaan. Het was een onvergelijkelijk mooie nacht. Tusschen het fijne groen van assem en tjemara gleed het gouden licht van de zachte maan, den weg teekenend als een in het verschiet verloopende, witte lijn, grillig uitgebeten aan alle zijden door het brokkelig gevlek van de schaduwen der boomen aan weerszijden.

— Ja — zeide Van Helden, nadat ze een tijdlang zwijgend hadden geloopt — zoo'n avond kan je met dit land verzoenen, 't is prachtweer op 't oogenblik.

Ze liepen rustig naast elkaar. Daemen had zijn wandelstok meegenomen en tikte er soms mede tegen een steenen muurtje. Dan zogen ze weer zwijgend aan hun sigaretten en wandelden door, twee witte figuren in den zwijgenden nacht.

Tja — zeide Daemen — 't zijn mooie avonden.

Ze genoten beiden van de koelte die uit de nachtelijke wereld omhoog steeg.

Een politie-agent kwam aan in de verte. Hij tikte met zijn

gummistok tegen zijn kaplaarzen, kwam dichterbij, mompelde voorbij loopend op oud-Indische wijze een tabeh en verdween.

Een taxi schoot een hoek om.

—Kom — ik neem die maar — zeide Van Helden, terwijl hij den chauffeur wenkte — saluutjes, 't is laat.

Ergens boven de stad sloeg een torenklok twee slagen, die even zingend in de lucht bleven hangen.

Met knarsend geluid rukte de chauffeur den wagen in de versnelling, dan suisde hij weg.

Daemen wandelde op zijn doode gemak terug, Hij was gelukkig en tevreden, een zelf-voldaan man, genietend van het leven. Geen geldgebrek meer, een mooie, jonge vrouw, een vaderschap in de verte, een gerieflijk huis...

Behaaglijk zoog hij een nieuwe sigaret aan. Met een grooten boog vloog het eindje van de opgerookte ergens in een slokan.

Het was donker in de schaduwen, er was niet veel te zien in de plaatsen waar de schaduw der boomen op den weg werd gereflecteerd.

Hij voelde dat er iemand naast hem liep.

Geluidloos gingen naast hem voetstappen en hij boog zich opzij, om te kunnen zien, wat dat zwarte, beweeglijke was, dat nevens hem door de schaduwvlekken ging.

— Siapa itoe...

— Hallo — zei een heldere meisjesstem — schrik je van mij... dat is nergens voor nodig, hoor...

Een slanke gestalte maakte zich los uit de schaduwen, een warme hand greep zijn hand.

Hij schrok... hij kende die stem en hij kende die hand.

Dat was Toos Hinse...

Maar dan rukte hij zijn schouders naar achter en ging rechtop staan. Hij voelde dat hij op zijn sigaret beet, maar dan veranderde in het zelfde moment zijn schrik in toorn.

— Zeg-es even — zei hij uit de hoogte — wat wenscht U... wat verlangt U...

— Ga met me mee — fluisterde ze, terwijl ze zijn beide handen vast hield en haar lichaam tegen hem aan drukte... ga met mij mee, ik heb je nodig.

Hij deed een stap achteruit, doch ze bleef zijn handen vasthouden. Hij rook den geur van heur haren en bedacht op het zelfde oogenblik, dat zij zeker een hoofd kleiner was dan Mildred.

— Ga mee — herhaalde ze, toen hij sprakeloos bleef staan. — Ga mee, je weet niet half hoe erg ik naar jou verlang... en die twee zijn uit, die gaan iederen Zaterdag naar de soos en komen pas om zes uur thuis... je kunt rustig mee gaan.

Hij keek haar aan. Er sloeg een vreemd verlangen door zijn lichaam, meekolkend in zijn bloed, kokend en kloppend in zijn polsen.

— Donder op! — siste hij.

Ze greep met beide handen zijn linkerarm toen hij zijn rechter naar den mond bracht om zijn sigaret weg te gooien.

Met een forschen zwaai slingerde hij haar weg. Ze struikelde, viel over een hoop steenen en bleef met een onderdrukten kreet liggen. Dan stond ze op, struikelde achter hem aan, terwijl hij wegliep, nijdig zijn stok zwaaiend.

— Henk — kreet ze — voor jou ben ik hier gekomen... voor jou bij die twee lui in huis gegaan... Henk... Henk...

Hij dreigde met zijn stok, sloeg dan toe, rakend haar schouder, die bloot was omdat in haar val de kimono die zij droeg was losgegaan. Ze stoorde er zich niet aan, bleef naast hem loopen, hem grijpend bij den arm.

— Donder op! — zei hij weer luider — 'k wil niets met je te maken hebben... verdomme!

Nijdig stapte hij zijn tuin in.

Wat een propositie... wat een blamage... hoe kwam 't kind er bij. Hoe kwam ze er bij. Hij sloot de deur, ging naar bed, denkend over haar. De deur tusschen de logeerkamer, waar hij sedert een week of wat sliep, en de slaapkamer stond open.

Telkens draaide hij zich om, zich afvragend welke redenen hij het meisje had gegeven om ook maar eenige hoop te koesteren, dat hij haar zou willen trouwen.

Heel laat in den morgen viel hij in slaap, rusteloos, zich om en om draaiend...

Toos was 't huis binnengestrompeld, toen ze hem had zien verdwijnen in den tuin.

Ze maakte geruischloos de deur open, moe met de hand langs het voorhoofd wrijvend. Ze begreep zich zelf niet meer. Dat haar liefde, haar hartstocht voor dezen man haar op deze wijze kon drijven tot iets, dat ze een jaar geleden zich niet eens zou hebben kunnen voorstellen... neen, dat begreep ze niet. Ze strompelde

haar kamer binnen, die ze daarna op slot deed, nijdig met de voet tegen de deur stootend, toen deze niet direct wilde sluiten.

Ze verlangde naar hem... o, hoe verlangde ze naar hem.

Toen een jaar geleden alle wenschen en alle verwachtingen waren gestorven, toen het haar duidelijk was, dat ze hem moest opgeven, was het mis gegaan. Waarom... waarom zou ze zich langer gedragen als het ingetogen, fatsoenlijke meisje? Eerst was 't een vriendje geweest dat ze er op na hield, waarmee ze na dansavonden in des Indes naar 't bekende hotelletje in Gang Keta-pang ging, denkend aan Henk, wanneer ze zich aan een ander gaf.

Daarna was de vraag gekomen van dien ander... of ze met hem en zijn vriend wilde samen leven. Hij had open kaart gespeeld, had eerlijk gezegd, dat ze geen van beiden ooit met haar zouden willen of kunnen trouwen... maar dat ze bij hen kon komen inwonen... dat ze hen beiden ter wille moest zijn... een toestand, welke men zich moeilijk zou kunnen indenken.

Moe snikte ze zich in slaap, nadenkend over alles wat er gebeurd was... over 't niet helpen van den djimat, dien Donkie had gegeven, over de ruzie, ontstaan tusschen moeder en Tante Lambert toen moeder 't geld niet wilde terugbetalen, dat ze had geleend. Toen de Arabier, die beslag had gelegd op al hun weinige bezittingen, net zoo lang tot zij haar moeder weer geholpen had...

Soms snikte ze nog even in haar slaap, afwerend de hand langs 't donkere gezichtje heffend...

TWAALFDE HOOFDSTUK.

— Ik heb mijn middel toegepast — zeide de baas.

Henk en Millie keken verbaasd op.

— Middel? Welk middel? — vroeg Mildred, terwijl ze hem, terwijl ze bleef zitten de hand gaf.

— Ochhe — zeide de baas — we hadden het laatst over het beste middel om geld te beleggen... Henk en ik...

— O zoo — zeide ze onverschillig. 't Interesseeerde haar niet, wat de baas met 't geld deed, dat-ie over hield. Dat er goed werd verdiend wist ze wel. Twijfelde ze niet aan. Henk had ook een behoorlijke regeling.

— En tot welke conclusie is U gekomen — informeerde Henk. Van Helden haalde wat geringschattend de schouders op.

— Niet veel zaaks... vooral niets nieuws. Het beste is nog altijd zooals de ouwe luidjes dat deden.

— En dat is ?

— Mijn goeie genade, weet je dat niet? On-roe-ren-de goederen. Huizen, meneer, huizen op goeien stand... ik heb het huis hiernaast gekocht.

— Wat zegt U — informeerde Henk verbaasd.

— Waarom niet? Wie huizen wil hebben, moet beginnen ze te laten bouwen of te koopen.

— En woudt U er gaan wonen?

— Precies Mildred...

— Uw eigen huis is anders veel grooter en mooier — merkte Mildred op — U vermindert. Dat zullen de menschen vreemd vinden.

— Ik houd mijn andere huis ook aan.

— Maar dat is geldverspilling — riep Mildred opgewonden.

— Wat een idee om zooveel geld weg te gooien.

Maar Van Helden knikte rustigjes en voldaan met het hoofd en zeide: — Maak jij je maar niet noodeloos druk, Millie. Mijn idee is, dat ik dat groote huis alleen aanhou voor wanneer mijn vrouw mocht terugkomen.

Henk lachte even. Er ging een breed perspectief voor hem open. Die bedreiging... van die vrouw daarnaast... die bedreiging waaraan hij niets kon doen en die bleef, die felle liefde, van die

vrouw, die hij nooit aanleiding had gegeven om te denken, dat hij van haar hield, en voor wie hij bang was... voor schandaal en voor praatjes... werd opgeheven.

Toch vond hij het een mal idee. Een Amerikaansch-achtige buitensporigheid, alleen te verwachten van menschen, die eigenlijk geen raad meer wisten hoe ze hun geld moesten verdoen.

— Wel? — vroeg Van Helden een poosje later... — wat zeg je van mijn middel? Je vrouw beklaagde zich over die nicht van haar die vroeger bij ons op kantoor werkte... is dit niet het ideale middel om die te verwijderen? Je vrouw moet niets van haar hebben en schijnt te denken dat het haar om jou is te doen. En die Indische meisjes zijn au fond zoo bang van elkaar...

Wat ontstemd kuchte Henk. Zou Mildred meer weten dan... hm... dan ze eigenlijk wel wist, volgens hem...

— Een paarden-middel is het zeker.

— 't Schijnt jou niet erg te bevalen — zei Van Helden lachend.

— Ik vind het overdreven. Ik vind het ongeveer alsof je een vliegmaschine zou koopen om een hoogtemeter te kunnen nemen.

— Ik wist geen ander middel om 't meisje weg te krijgen.

— Neen maar...

— Zantik niet...

— Ik wil alleen maar zeggen: wat weet U eigenlijk? Of wat denkt U te weten?

— Alleen dit, dat ik jouw vrouw een aardig vrouwtje vind en dat ik het zonde zou vinden wanneer jouw huwelijk door een vroeger liefje van je zou worden verknoeid...

— Liefje van mij? — Henk was verontwaardigd opgestaan.

— Ja, liefje van jou.

— Maar dat is... dat is...

— Laat nou maar. Millie weet er veel meer van dan jij denkt. Ik heb het huis gekocht en 'k heb de jongelui de huur opgezegd.

— Tegen wanneer?

— Als ze toch verhuizen moesten, zeiden ze, dan maar zoo gauw mogelijk. Ik zei dat ze voor mijn part op staanden voet konden vertrekken... Over een paar dagen komt het huis leeg.

— En dan...

Henk wist niet goed meer of hij nu wéér tegen zou moeten gaan spreken... zou moeten gaan zeggen, dat hij nooit iets met Toosje Hinse had gehad... zou moeten gaan vertellen, dat dat meisje

zich in 't hoofd had gehaald, dat hij met haar had moeten trouwen... dat ze een djimat had gedragen...

— En dan... nou, dan ben ik van idee veranderd. Dan ga ik er niet zelf inwonen, maar verhuur het huis aan een paar degelijke, solied getrouwde mensen, als 't kan met kinderen.

Van Helden dreef met het gevalletje de spot. Dat hoorde Henk duidelijk aan zijn stem. Maar wanneer Van Helden het geval zoo onbeteekenend vond, waarvoor kocht hij er dan een huis van zeker vijftien mille voor...

Ze zaten een oogenblik zwijgend bij elkander. Henk trachtte zijn houding te bepalen en kwam tot de conclusie, dat hij zich de verdenking, dat hij een verhouding had gehad met Toosje Hinse maar moest laten aanleunen. Hoe meer hij ontkende, hoe meer ze hem zouden verdenken.

— Ik begrijp nog niet, dat U er zooveel moeite en geld aan besteed heeft — merkte hij dan op.

— Niet?

— Neen. Als U het er over heeft doet U dat steeds op een vreeselijk ironische manier, net of die pogingen van dat meisje om mij te strikken een kinderspelletje zijn, dat niets te beduiden heeft.

— Dat is het ook.

— En om dat kinderspelletje te beletten, koopt U...

— Zeker, ik koop om het te beletten een huis van achttien mille, dat ik niet noodig heb en dat ik zoo gauw mogelijk weer zal verkoopen.

— Maar dat is dan toch verduiveld gek.

— Toch niet. Ik vind die heele geschiedenis... of jou nou iets met dat kind heb gehad of niet heb gehad een kinderspelletje, maar ik ben er van overtuigd, dat dat wel eens op ernst zou kunnen uitdraaien en dan zou het een ernst worden, die Millie ongelukkig zou maken.

Henk kreeg een gloeiende kleur.

— Dat is een beleedigende veronderstelling. Nou veronderstelt U dus, dat ik niet standvastig genoeg zou zijn om...

— Gunst... daag me maar uit. Ik zeg je alleen maar mijn overtuiging, heelemaal in 't midden latend, of jij Toos Hinse eenige aanleiding hebt gegeven iets van je te verwachten...

— Uw overtuiging is volkomen vals.

— Mijn overtuiging is gegrond. Voor zoover ik jou ken, ben jij geen man die lang weerstand kan bieden aan de vrouwelijke

bekoorlijkheden en je wilt toch niet beweren, dat Toos geen bekoorlijke Indische is?

— Maar alles gaat toch goed tusschen Millie en mij... waarom...

— Ja waarom? Nu gaat het nog goed. Maar laat Millie nu eens een week of wat het bed moeten houden...

— Och, maar zoudt U dan denken dat ik...

— Waarom zou ik dat niet denken? Laatst op een avond heb je Toosje Hinse tegen den grond geslagen.

Bleek keek Henk voor zich. Hij beet zich verlegen op de lippen. Hoe wist Van Helden dit?

— Juist die heftigheid van je, die weinige stevigheid wanneer je je zelf zou moeten bedwingen... die zal maken, dat je Mildred betrekkelijk gemakkelijk ontrouw wordt.

Terwijl ze weer even zwegen stak Van Helden een sigaret op.

— Trek het je maar niet aan, old chap, — zei-ie dan. — Je bent nu eenmaal niet anders... Wil je het tegendeel bewijzen? Mij goed. Voorshands wantrouw ik de aanhoudende kracht van je weerstandvermogen... en Indische meisjes... Jezus man... heb je wel-es van goena-goena gehoord?

— Maar ze beteekent niets voor me — zeide Henk met overtuiging.

— Het is mogelijk... maar ik wilde het niet er op laten aankomen.. Ik vind Millie te aardig en zou haar niet graag ongelukkig zien.

Hij zei dat laatste met zooveel kracht en zooveel overtuiging, dat Henk verwonderd opkeek en toen hij op het gezicht van Van Helden een haast dreigende overtuiging zag, die hem verrastte, en ergerde tegelijk, vloog hem een driftig antwoord naar de lippen. Hij stond op het punt zijn baas te vertellen, dat het geluk van Mildred iets was, waar deze niets mede te maken had... dat het tenslotte zijn schuld niet was wanneer een hysterisch meisje van verdachte zeden, dat met twee jongelui tegelijk in één huis leefde het oog op hem liet vallen... maar hij voelde dat hij geen twist met zijn baas mocht riskeeren. Zijn toekomst en zijn positie lieten dat niet toe.

— Enfin — zeide hij zuchtend, — het is nu in elk geval gedaan, er is één vervelende omstandigheid minder in de wereld.

Ze gingen van elkaar vandaan, toen Mildred de baboe stuurde om te vragen of Henk binnen wilde komen. Van Helden vertrok.

Maar bij Henk bleef een bitter gevoel achter, een vreemd onbestemd gevoel van wrok tegen zijn chef, die ingreep in dingen, waar hij zijns inziens niets mede te maken had en die hij voor zijn vrouw niet wilde weten.

* * *

Toos Hinse was er door overbluft. Zij wist wat er gebeurd was. De beide jongelui hadden 't haar verteld... ze moesten over een dag of wat het huis uit, omdat dat was verkocht aan haar vroegeren baas. Nu was zij er achter... nu begreep ze waarom Henk haar geen aandacht waardig schonk, niet nam wat hem werd aangeboden. Hij wilde wel, maar durfde niet. Het was de vrouw, Millie, haar verre nicht, die hem in bedwang hield, die hem onder den duim had. Die vrouw met haar geld en die baas hielden hem vast, en daarom wilde hij niet met haar meegaan en daarom negeerde hij haar volkomen.

Ze wandelde den achtertuin in, waar ze geheel achterin over het muurtje precies in de achtergalerij van de Daemens kon kijken. Ze zag Millie heen en weer dribbelend... de bedienden orders gevend, zwaar al, moeilijk loopend.

Toen ging Millie zitten. Rustigjes, nu en dan een woord wisselend met de baboe, die op den grond kinderkleertjes zat te maken, bleef ze aan de groote tafel zitten, zelf ook iets ter hand nemend, dat heel klein was en teer-blauw van kleur.

Wel een kwartier lang bleef Toos Hinse onbeweeglijk staan, de oogen in de donkere omranding van zware wenkbrauwen en wimpers glanzend als chrysoliet.

Dat was haar vijandin... haar familie... haar nicht... die haar den man onthield op wie zij, Toos, recht had. Oudere rechten...

Ze balde de kleine, donker-gekleurde vuisten. De nagels liepen rose-wit aan tegen het donkerder vleesch. Een trillende woede steeg in haar op, de bittere woede bij de gedachte dat zij zelve de oorzaak was van dit ontkomen van den man aan haar. Want ze hield van hem. Wanneer des avonds een van de beide jongemannen bij haar was, met wie zij leefde, zag ze in hem den beminde... zag ze in hem den man dien ze wilde trouwen met heel de overgave en hitte van haar zuidelijk, Indo-Europeesch bloed.

Onbeheerscht, product van de onbeheerschte, degenereerende verhouding, geslachten-her, tusschen een Europeesch fuselier en een baboe, ging heel haar hartstochtelijk verlangen uit naar dezen

man. Om hem te bereiken, om hem te bezitten zou ze niets ontzien, bewandelde ze wegen, welke ze anders nooit zou hebben gewandeld.

Haar domme hersens konden niet begrijpen, dat haar samenzijn met de beide andere mannen een weerzin zou wekken waar zij verwachtte een feller opbranden van jaloezie en verlangen.

Ze ging weg, toen Mildred was opgestaan en naar de binnengalerij gegaan.

Langzaam poederde ze, staande voor de groote spiegelkast, haar gezicht, voorzichtig de glanzend witte bedak op haar gelaat brengend met 't donsje. Met de zwarte stift teekende ze de wenkbrauwen wat bij, toetste de lippen aan met de lipstick om daarna bedachtzaam wat rouge op de wangen uit te wrijven.

Als kolen glansden uit hun donkere omranding de oogen haar tegen in den spiegel. Ze rekte haar slanke lijf, de armen omhoog, dat de tengere, soepele lijn van de goedgevormde buste beter uitkwam. Toen lachte ze tegen zich zelf, de lippen spitsend met wanhoop en liefde in het hart.

Een voorbijgaande taxi stopte, toen ze door den tuin liep. De cornet opende noodigend de deur.

De kleine lampen van den wagen brandden al, want de duisternis begon te vallen.

Ze snauwde kort een adres, boos toen de chauffeur 't niet dadelijk begreep en hem te weinig betalend, toen hij stopte bij 't smalle ingangetje van een kampongweg in 't Westen van Weltevreden.

Ze liep langzaam, zich balanceerend met de handen over 't harde, kleiige weggetje, waar groote knoedels gedroogd slik het loopen bemoeilijkten.

Voor een klein huisje, een tien minuten loopen den kampong in, bleef ze staan, tenger figuurtje in 't te rose jurkje, dat haar huid donkerder deed lijken.

De avond was doodgebloed. Hoog in de lucht dreven wat wolken bloedig schuim en de grijze nacht kwam tusschen de boomen.

Donker stak 't kamponghuis af tegen den lichten groenen achtergrond van 't eeuwig-Indisch-groen.

Een klontong kwam aan over den weg. Op zijn pikoelan brandde een dansend carbidvlammetje en rythmisch samenvallend met zijn deinenden gang klonk het gezwiep van den pikolan. De

weerschijs van de dansende carbidvlam viel op zijn gezicht, dat glom van het zweet.

Hoog tegen den donkerenden hemel gingen drie kalongs met tragen vleugelslag, langzaam voortschuivend tegen 't trillende licht van den avond.

Toos tikte voor de tweede maal op de scheef in de scharnieren hangende deur, luisterend het hoofd buigend, trachtend om door de reet, welke werd opengelaten door de met een primitief bamboegrendeltje afgesloten deur, een glimp op te vangen van wat er binnen te zien was.

Er klonk achter een kijvende vrouwenstem... een zwaarder geluid van kalmer man ging er tegen in.

Toen kwamen er slepende schreden nader, zacht glijdend geluid van eeltige voeten op bilikken vloer. Toen de deur geheel openging werd de geur van menjan, zooeven reeds merkbaar door de smalle opening, sterker. Ze deed een stap naar voren.

Er stond een gebogen oude vrouw binnen de kamer, een kleine, door den ouderdom geheel kromme vrouw, die van onder sluik neerhangende haren omhoog keek. Om de ingevallen oude borsten zat ruim en slordig een gebloemde kabaja, een vuilroode band hield den slendang geklemd aan den ingevallen oude vrouwenbuik.

— Wat wil je — informeerde de oude vrouw half-fluisterend met een schorren versleten stem.

— Ik wil Hadji Moehamad spreken — zeide Toos Hinse, terwijl ze met een snellen stap, alsof ze zoo gauw mogelijk geholpen wilde worden, binnen de kamer stapte.

't Oude wijf hief één hand afwerend op. — Hadji Moehamad is niet te spreken — vertelde ze, doch Toosje decideerde dat hij wel te spreken was. — Ik weet wel, waarom hij niet te spreken is — zeide ze...

Ze boog het hoofd even wat voorover en keek de vrouw aan. Toen fluisterde ze iets.

De vrouw week even terzijde, met een handgebaar tot binnenkomen noodigend. Dan stapte Toos Hinse over de opgeschorte mat, welke zoo lag dat men er gemakkelijk over zou kunnen struikelen.

't Was al volkomen donker in het kleine huisje, waar door de gaatjes in de rottanmatten wat goudstipjes tintelden van den avondhemel.

In een hoek stond een baleh-baleh, in 't midden van 't kamertje

hing een ouwerwetsche petroleumlamp aan lange kettingen. Uit de hoeken grauwde de schaduw aan en verblind bleef Toos Hinse even staan, de hand boven de oogen om zich even te wennen aan den plotselingen overgang van laten dag in nacht.

Dan liep ze door. Een tweede kamertje door, waar eveneens een baleh-baleh stond, tot ze in 't kleine achtergalerijtje kwam, dat uitzag op een tuin, welke met een gespleten-bamboe pagger was afgeschut voor nieuwsgierige en vrijmoedige blikken.

Een been hoog opgetrokken, 't andere afhangend zat Hadji Moehamad op de baleh-baleh, welke ongeveer het heele achtergalerijtje vulde. Hij zat rustigjes te staren naar den tuin, waar twee hennen rondscharrelden, zachte snorkgeluidjes makend en telkens weer krabbend met de gestrekte pooten tusschen gras en onkruid om iets eetbaars te vinden.

Twee klappers spichtten omhoog, zich buigend tot buiten de pagger, als reikend naar het laatste licht van den dag.

— Zoo — zeide Hadji Moehamad, zonder zijn houding ook maar in het minst te veranderen.

— Zoo hadji — zeide Toos — ken je me nog?

Hij schutte met de hand de diepliggende, gloeiende oogen en zag haar aan.

— Neen — zeide hij, terwijl hij de magere schouders ophaalde.

Hadji Moehamad was een magere, stokoude Inlander. De vuile kaen-kepala welke om zijn hoofd was geknoopt liet hier en daar wat grijze haren vrij, die slordig langs zijn ingevallen wangen neerhingen. In den mond glansden wat eenzame, gele tanden, welke de teruggetrokken, blauwe, gebarsten lippen niet meer aan het gezicht konden onttrekken.

Op zijn bovenlip en zijn kin sprietten wat magere haren. De jukbeenderen staken ver naar voren, zoodat de oogen te dieper in de kassen schenen te liggen. Maar die oogen... die glansden alsof er een verborgen vuur in gloeide. Ze waren scherp en nog in het geheel niet met dat grijze waas verdoezeld dat de oogen van oude menschen dikwijls zoo iets heel liefs kan geven. Diepzwart waren ze, alsof ze een en al pupil waren en er geen iris in het oog was.

— Neen — herhaalde hij traag met een langzame, diepe stem — ik herinner me je heelemaal niet.

— Ik ben Toos Hinse — zeide ze — je kent mijn moeder toch wel.

De oogen glansden even scherper op. Een magere hand, vel over trillende spieren en zwakke beenderen, tilde hij even omhoog weer, met een afwerend gebaar.

— Ik ken je moeder niet... Goddank niet... maar jou wil ik wel helpen. Jou ken ik ook niet, ik ken niemand. Men komt mijn deur in en ik ken de menschen niet en de lieden gaan heen en ik ben ze vergeten. Ik weet niets... en ik wist niets... en ik wil niets weten en kan niets weten. De dag van heden ben ik morgen vergeten en morgen weet ik niet meer wat gisteren is geschied.

Zij legde een portret neer, nevens zijn rechterhand op de baleh-baleh.

— Deze moet dood — zeide ze.

Hij tastte naar het portret, zooals een blinde dat doet, met bevende vingertoppen. Dan bracht hij het dicht bij de oogen, bijziend de leden toetrekken.

— Waarom moet deze dood? — vroeg hij aarzelend. — Is het om 'de liefde, die in haat verkeerde?

Ze knikte stug.

— Ja — zeide hij — je heet Toos Hinse... ik heb eens een vrouw geholpen om een man te dooden... zijn naam leek op de jouwe...

Ik heb nog een andere vrouw geholpen... ook om een man te dooden. Ik heb zijn begrafenis gezien. Er waren bloemen en er waren drie mannen die hem wegbrachten...

Ik heb nog andere mannen... ik heb nog andere vrouwen geholpen om andere mannen en andere vrouwen te dooden...

Toos Hinse rilde.

Langzaam ging hij voort: — Het is goed om iemand te dooden. De dood is zacht en goed en wonderlijk... en het moet zoo zijn. Ik zal jou helpen.

Weer rilde zij. Ze keek rondom zich. In 'den tuin was alles wonderlijk stil. Heel in de verte klonk ergens het slaan op een trommel, het zachte natrillen van de geluiden... wellicht was het de bedoeg voor een missigit.

De kippen scharrelden nog rond, samen eendrachtig zoekend naar eten.

Van binnen, uit het huis, klonk het verschuiven van blikken.

— Kom binnen — zeide de hadji, terwijl hij moeizaam opstond en met gebogen rug haar voorging naar de voorste kamer.

De gouden sterretjes, die de stervende avond had geteekend op de billikken wanden van de kamer waren verdwenen. Het was

er heel stil. De hadji stuurde zijn vrouw weg met een hoofd-
beweging.

Hij boog zich naar een steenen pot, welke op den vloer stond en legde er een bruin staafje op. Wat gefrommeld krantenpapier ging er om heen en daarna legde hij de foto er op. Met bevende hand stak hij de kranten aan, terwijl Toos Hinse hurkend nevens hem zat en naar zijn toebereidingen keek.

Tweemaal ging zijn lucifer uit, dan vatte plotseling de krant vuur en lekte een grijze straal rook er uit omhoog.

Het bruine staafje begon te gloeien en de verdoovende geur van menjan steeg omhoog in blauwgrijze kronkels.

Het portretje begon te verschroeien. Vuurtongetjes lekten er langs, trilden even, beten dieper om de zwarte lijnen en vlakken van den afdruk, dan een vlammetje en het portret was niet meer te onderscheiden.

In 't weeke licht van de gloeiende bruine staaf glansden mysterieus de oogen van den hadji. Hij hief de bevende handen en bewoog deze langzaam langs de rookkolom, terwijl hij fluis-
terende woorden mompelde welke zijn bezoeker niet kon ver-
staan.

Heel in de verte bleef het geluid dreunen van den bedoeg.

Buiten spraken twee mannen met elkander. De weeke klanken van 't langzaam gesproken Maleisch mengden zich met de mom-
pelende zinnen van den hadji.

Bevend bleven zijn donkere handen kringen en vreemde gebaren maken rondom de wankelende rookzuil...

Star bleven de oogen van de vrouw gebonden aan het vreemde, roode licht, dat onder zijn zware voorhoofdsbogen brandde...

DE TIENDE HOOFDSTUK.

Al van uit de verte zag Henk Daemen de groote Fiat van den dokter voor den ingang van den tuin staan.

— U komt juist op tijd — lachte de dokter, toen hij met een handbeweging den chauffeur van kantoor beduidde, dat deze niet behoefde te wachten.

— Hoe dat? — informeerde hij in een soort domme verbazing.

— Ik feliciteer U, gelukkige vader! — schertste de dokter, terwijl hij Henk op den schouder klopte.

Henk kreeg een kleur. — Is het er al? — vroeg hij.

— Of het er al is? 't Is waarachtig al haast jarig! — lachte de goedmoedige, dikke dokter weer, die zich speciaal toelegde op het medehelpen bij de uitbreiding van der wereld totaal aantal kinderen.

— Geen gekheid, dokter, hoe is 't er mee?

— Een jongen. Een groote, dikke jongen ook met een stevig corpus en een paar goede longen ook. U heeft er eer van...

Op zijn teenen sloop Daemen naar de kamer. Allerlei lauwe, gemengde luchtjes kwamen hem tegemoet, één overheerschend, dat van lysol.

Hij boog zich over zijn vrouw en zoende haar voorzichtig op den mond. Ze lachte. Moe bleef ze liggen, 't hoofd op 't kussen, de kort geknipte haren als een donkere aureool tegen 't heldere wit. Naast haar lag een klein, dik, gerimpeld, rood bolletje met een vochtig plukje haar op 't voorhoofd, zwart haar als van de moeder.

Plichtmatig kuste hij het babietje voorzichtig op de dikke, klamkoel aanvoelende wangen en half vragend, half mededeelend sprak hij tot de verpleegster, die aan de andere zijde van het bed glimlachend toezag:

— 'n Ferme kerel, hè?

— Prachtig — zei de zuster — sprekend zijn vader.

Hij keek haar wantrouwend aan. Hij vond het geen vleierende opmerking en vroeg zich af of ze gelijk had. 't Kind had de oogen nog gesloten, maar 't had een neus met een fikschen indruk op de rug...

— 't Indische bloed — bepiekerde hij — dat gaf altijd die in

elkander gedrukte neuzen... als sloeg 't nou toevallig bij 't kind z'n moeder over.

* * *

Er trad de eerstvolgende dagen een phase in van stilte en teederheid. Van Helden was ook gekomen om wat hij noemde zijn petekind te zien. Zoenen? Neen, jasses... daar deed hij niet aan, zoolang 't geen volwassen exemplaren van 't andere geslacht betrof.

Trotsch en verheugd hield hij 't kind in de hoogte. — Dat is nou mijn jongen — zeide hij tegen Daemen, die even lachte, maar dit een aanmatiging van gezag vond, welke hij van zijn chef nauwelijks mocht goedkeuren.

Onmiddellijk nam hij wraak en vroeg zuurzoet:

— Moet ik hem nu werkelijk gaan aangeven als Johannes? — terwijl hij den naam zoo langzaam en lijsig uitsprak, 'dat z'n chef 't onmiddellijk bemerkte en zeide: — Ben je gek! Ik heet Jan, daarmee afgeloopen. Wat jij, Millie?

Hij haalde zijn portefeuille voor den dag.

— Nou asjeblief — zeide hij, terwijl hij een chèque invulde en schreef.

Toen ging hij heen om zich in geen weken te laten zien... zelf misschien wat triest en eenzaam... waar zijn vrouw ergens in Europa was.

Het was Henk Daemen in alle opzichten vreemd en nieuw. Met de grootste belangstelling kwam hij telkens weer kijken wanneer het kind onder hevig verzet werd onderworpen aan een schoonmaak en reinigingskuur, met belangstelling beschouwde hij de verpleegster, wanneer die handig de baby verschoonde.

Al gauw wendde echter alles en toen Mildred eenmaal op de been kwam, wat nog al lang duurde, had hij een gevoel, alsof hij zijn heele leven vader was geweest en hij bekeek het bezit van het kind, alsof dat de meest gewone zaak ter wereld was.

— Verveelt het je niet, zoo 's avonds thuis te zitten — vroeg hij op een avond Mildred, terwijl die bezig was het kind te voeden.

— Welneén, — zeide ze met overtuiging — ik heb nu toch de baby. Maar het zal voor jou wel saai zijn.

— Ach neen — zeide hij nu, met minstens evenveel overtuiging — welneen...

— Toch moet het erg saai voor je zijn — zeide zij.

— Och...

— Neen — zeide ze — spreek me nu maar niet tegen. Ik ben 's avonds zoo vroeg moe en ga zoo vroeg naar bed, dat het voor jou niet anders dan vervelend kan zijn.

Heelemaal niet. Het is heel goed, dat je vroeg naar bed gaat.

— Maar niet prettig voor jou — pruilde ze.

— Ik lees de kranten... en een boek en zoo.

— Ga jij ook vroeg naar bed — stelde ze voor — en dan sta je ook heel vroeg op.

Daarin had hij niet veel lust. Het vreemde was, dat hij een haast onbedwingbare neiging begon te voelen, om er uit te vluchten... om al was het voor één avond te ontkomen aan dit bestaan, dat door zijn intense degelijkheid en rust hem onrustig maakte.

* * *

Er was den volgenden ochtend een brief bij de vele brieven, welke zoo iederen morgen een importeurskantoor worden binnengedragen, waarop de aanduiding privé prijkte. De brief was geadresseerd aan den heer Daemen, procuratiehouder.

Met gefronste wenkbrauwen maakte hij 't epistel open.

Of mijnheer niet een baantje vrij had voor een jongmensch, van goede getuigen voorzien. Zeven jaar in den handel werkzaam.

In den rechterbovenhoek was met een paperclip een apart papiertje vastgemaakt, een adres vermeldend ergens in Meester-Cornelis. Daaronder stond met sierlijk handschrift geschreven: Ik ben den geheelen dag thuis. Onderteekend: Toos H.

Met samengeknepen lippen las Henk Daemen den brief. Dat jongmensch, dat ze even later in haar officiëlen brief een neef noemde, was — populair gezegd — een lapje voor het bloeden... de groote zaak was, dat dit meisje opnieuw een contact trachtte tot stand te brengen.

Henk Daemen bleef dien dag tot heel laat op kantoor. Van Helden was al vertrokken. Die moest nog even den kamp in, naar een Chinees.

Henk vertrok met den kantoorwagen.

Werktuigelijk sloeg de chauffeur den gewonen weg in naar huis.

Daemen zat ernstig te piekeren. Zou hij niet liever even naar Meester-Cornelis rijden en het adres opzoeken, om dan eens even

eerlijk en bondig met haar te praten... haar te vertellen dat hij nooit vues op haar had gehad en ook niet van plan was, die te krijgen.

Toch... toch... hij had inderdaad wel erg de oogen gesloten gehad, toen ze nog bij hem op kantoor was. Ze had zichzelf als 't ware aangeboden... en hij had het nooit gemerkt... had nooit geweten, dat dit meisje wachtte tot hij haar nemen wilde. Hij dacht aan haar zooals ze altijd had geloopt door de kamers van het rommelige importeurskantoor... hoe de elegante beweging was geweest van haar slanke, mooie beenen.

Hij dacht aan haar zooals ze was, zooals hij haar eenmaal had gezien in het zwembad zich in heel de sierlijkheid van haar slanke, jonge gestalte rekkend op de springplank om even later het water in te springen. Een koele rilling ging langs zijn ruggegraat... een vreemde golf van verlangen spoot met zijn bloed door zijn polsen.

Heel de macht zijner sexueele behoeften, ingebed door die geschiedenis van gedwongen zijn der laatste maanden, concentreerde zich op die jonge... vrouw, die den „geheelen dag thuis was”.

Eigenlijk dacht hij met tegenzin aan haar. Hij was nu toch getrouwd... rustig en goed getrouwd... hij had een kind... een lieve vrouw, die in het huwelijk was omgedraaid als een blad aan een boom... en waarom kon hij dan zoo ongeduldig zijn en zoo geplaagd worden door de voorstellingen van zijn thans al te werkzamen geest.

Het liet hem de gansche week niet los en toen hij 's Zaterdagmiddags thuis kwam zag hij als tegen een berg op tegen den komenden Zondag vol van ledigheid.

't Vorderde met Millie niet hard. Zij bleef zwak en sukkelend en frêle, was heel gauw vermoeid en wijdde haar geheelen dag aan het kind, dat al haar zorgen eischte.

Hij zat rustig in de voorgalerij en dronk zijn koffie. Mijmerend gingen zijn gedachten rondom den heelen toestand van 't oogenblik. 't Was toch wel waar, wat-ie onlangs-es had beboomd... dat wanneer een vrouw een kind kreeg, de man zijn plaats moest inruimen voor het kind. Dan bestond hij niet meer voor de vrouw.

— Ik vind, dat je vanavond eens in de soos moest gaan kijken, zei Mildred terwijl ze zijn kopje opnam en het aan den jongen gaf om het weer te doen vullen met koffie.

— Och, wat moet ik er doen?

— Wel... kijk-es of je niet kunt biljarten met den een of anderen kennis. Vraag anders aan Van Helden of die geen lust heeft er heen te gaan, of bel die andere luitjes eens op, waar je vroeger zoo dik mee was. Hoe heeten ze toch weer? Van Dorssen en Brinkman...

Hij dacht ineens terug aan een gesprek, dat ze lang geleden eens hadden gehad, hij en Brinkman en Van Dorssen en Luuk Wassink, die nu al lang dood was... toen had — hij meende Wassink — het huwelijk vergeleken met die lampen, die de strandjutters ophingen... dan liepen de schepen op de kust... valsche lichten waren het. Huwelijken ook...

— Wil je me zoo graag uit huis hebben? vroeg-ie bitter, terwijl hij doorpiekerde over de vergelijking. Want zoo was het tóch op het oogenblik ook wel... dat er voor hem geen plaats meer was, in dit huis... dat het eenvoudig een valsch licht was geweest, al die liefde en gezelligheid in een huwelijk...

— Dat weet jij wel beter, Henk. Maar 't gaat er om, dat je er ook eens uit moet zijn. Je hebt niets anders dan je kantoor... en je huis... en weer je kantoor... en weer je huis.

Hij glimlachte tegen haar.

— Naderhand — zei ze, als ik weer heelemaal beter ben, dan gaan we weer samen er op uit. Dan is baby ook wat groter... en zijn we vrijer. Dan kunnen we weer dansen en zoo...

— Of we blijven — zeide hij, opzettelijk dubbelzinnig — samen thuis.

Ze lachte, omdat hij ook lachte. Toch voelde ze zich nog in het geheel niet zooals ze zich moest voelen. 't Was maar eieren en bouillon en alles wat „versterkend” heette.

Ze zwegen even beiden. Dan sprak hij weer door.

— Misschien ga ik dadelijk even in de soos kijken... zeide hij... 't zal anders wel een dooie boel zijn. Er is tegenwoordig daar ook niet veel te doen.

Het deed haar goed, dat hij ging en ze keek hem gelukkig na, toen hij rustig in een groote open taxi gezeten den tuin uitreed.

Er waren geen partners te vinden in de soos en hij bleef rustig zitten op het platje achter een borrel.

Wachtende taxi's buiten toeterden lange, saaie signalen, roepend om een vrachtje. Er gleed er een het hek van de sociëteit binnen, de cornet over het deurtje hangend, wenkend met den

duim omhoog: Djempol, toewaaaan. 't Was donker buiten, alleen de lantaarns van de sociëteit verspreiden een matig licht. Op het terras werd gedanst door vier paren.

Hij dwaalde naar binnen en keek naar het biljarten in de groote biljartzaal. Maar al gauw verveelden de drie partijen die er gespeeld werden hem, er zat niet de minste muziek in en al gauw dwaalde hij weer naar buiten, langzaam, als gedwongen de richting inslaand naar Senen... Kramat. Hij rekte zich eens uit, toen hij den hoek van Sipayersweg en Senen omging, tikte met zijn wandelstok, dien hij eigenlijk zonder erg had medegenomen, op het asfalt en haalde diep adem. Dan wenkte hij een taxi... vond dat hij maar eens de richting Meester moest uitrijden om te zien, waar Toos Hinse nu woonde.

Och... neen, niet om haar op te zoeken... en als hij haar al opzocht, wel dan zou hij eens ernstig en rustig met haar praten... zou haar vertellen, werkelijk en in vollen ernst, dat ze zich dat nu maar geheel uit het hoofd moest stellen. Dat hij getrouwd — en gelukkig getrouwd — was...

Hij dankte de taxi af, toen hij bij de zijgang van den Matramanweg was aangekomen, waar ze had geschreven te wonen.

Er brandde hier en daar langs den weg een kleine elektrische lamp van geringe kaarssterkte. Hij dacht nu niet meer over terugkeeren... hij zou haar opzoeken, zij het dat hij een benauwend brok in de keel had... en zou eens ernstig met haar praten... rustig en zelf-verzekerd.

Het denkbeeld dat er iemand zou kunnen zijn, deed hem slechts even aarzelen. Hij kwam met een volkomen eerlijke bedoeling... hij behoefde zich in het geheel niet te schamen...

Een Inlander, die aan den rand van den weg op een houten bankje achter een stopflesschenuitstalling van lekkernijen zat, wees hem op zijn vragen den weg. Men kende haar goed naar het scheen... en ver was het ook niet. Het viel hem niet mee: het was een houten huisje van gewitte planken. Veel plekken van het hout waren zwart omdat de kalk en het witsel er weer waren afgevallen. Die plekken waren als de wonden in een door de pokken geschonden gezicht.

Hij lichtte de groene krees op, voorzichtig... eerst het hoofd naar binnen stekend en aarzelend, dan trad hij in een voorgalerijtje, dat den aardbodem tot vloer had en waar in het midden

een rond tafeltje stond met marmeren blad, geflankeerd door twee ouderwetsche wipstoelen.

Zachtjes tikte hij tegen de ongeverfde deur. Toen er antwoord kwam zeide hij zijn naam. Hij hoorde Toos lachen, dan deed ze de deur open.

— Wat woon je hier beroerd — zeide hij, terwijl hij buiten bleef staan.

— Ik wachtte op jou — zei ze, terwijl ze zijn beide handen pakte en hem naar binnen trok. Met een haastige beweging van haar voet duwde ze de deur weer dicht.

— Nou ja — zeide hij... je weet zelf wel...

Hij zweeg, want ze had hem losgelaten en was achteruitgegaan. Het was donker in de kamer en hij hoorde haar haastige, zenuwachtige ademhaling. Dan tikte de schakelaar en een elektrische lamp straalde over alles. Eenvoudig was alles. Een divan met twee of drie kleurige kussens, wat sarongs aan de wanden... een kleed op den met matten bedekten vloer. Zij zelf was in pyama. Een zachte, zwarte pyama, waardoor iedere lijn van haar figuur zichtbaar was. Zij was jong en slank en mooi en haar tanden glansden en haar oogen lokten, toen ze de bovenste knoopjes van het pyamajasje losmaakte.

Met een hand om haar rug, draaide hij met de andere het licht uit en duwde haar neer op den divan in een hartstochtelijk nemen van wat geboden werd.

Een half uur later, toen hij moeizaam zich bukte om in den spiegel zijn das te strikken, vond hij haar goor — begreep hij niet, hoe hij in dit krot had kunnen komen... hoe hij zijn vrouw en zijn kind had kunnen vergeten.

Hij zag een klein zwart diertje omhoog klimmen tegen den klamboe. Hij bedacht hoe deze vrouw tot voor kort met twee mannen samen woonde... dat ze van meer anderen was geweest. Een wrang gevoel kwam omhoog in zijn keel, een vreemd, verstikkend gevoel van walging.

Hij haalde zijn portefeuille te voorschijn.

— Hoeveel krijg je van me?

Ze lachte een wat nijdig, dreigend lachje.

— Waar zie je mij voor aan? informeerde ze.

Hij haalde zijn neus op. Hij wenkte met het hoofd naar het bed, waar door elkaar de dekens en kussens lagen, waar het laken

geheel opzij was gewoeld en waar een gevlekte bultzak zichtbaar was geworden.

— Niks... zeide hij... niks... 'k wil je betalen.

— Bah — zeide ze... begrijp je niet, dat ik jou wel anders zal laten betalen?

Ze wierp het hoofd achterover en lachte.

Toen verdween hij weer, schuw langs de kanten van den smalen kampongweg loopend, met aarzelend zoeken soms van zijn wandelstok, of-ie met z'n duizelige hoofd niet in den slokan terecht kwam.

Aarzelend tastte hij nog even met de hand langs zijn jas, langs zijn kleeren, of alle knopen gesloten waren, of zijn boord netjes zat, of zijn dasspeldje niet was blijven liggen. En hij vocht tegen een sterke neiging om te vomeeren.

Toen hij heenging was Toos Hinse blijven zitten op den rand van het ledikant, de kimono dichttrekkend om haar naakte lijf. Ze rilde.

Ze lachte even...

Op het kleine nachtkastje terzijde van het bed lag het biljet van vijftientig gulden, dat hij daar had neergegooid, voordat hij weg ging. Ze stond op en deed het geld in het laadje. Het was niet de eerste maal dat ze geld aannam waarvoor ze zichzelf gegeven had.

Weer lachte ze, met even een bitteren trek om haar mond.

Dat zij dezen man clandestien tot zich had moeten trekken... terwijl zij — en dit was haar heilige overtuiging — alle rechten op hem had.

Nu was hij gekomen... voor de eerste maal... tegen zijn wil... en hij zou wéér terugkomen, moest weer terugkomen. Hij had haar adres goed onthouden... Hij vond het een krot... daarin had hij gelijk. Ze zou nog wel eens beter wonen... in een mooier huis, maar dan mèt hem... mèt hem.

Ze bleef staan voor het nachtkastje, omhoog kijkend in den schuin hangenden spiegel. Ze zag dat haar kimono open hing en zag de teere, zachte lijn van haar borsten, onbedekt. Ze strekte de armen uit en ademde diep, wellustig... zij had hem.

Toen nam ze een klein papiertje uit het nachtkastje en bezag dat peinzend... dat was, wat Hadji Moehamad haar had gegeven... een geheim middel, dat hem tot haar zou trekken... en dat tegelijk... den dood inhield.

De slaap des rechtvaardigen zou een onrustige sluimering zijn geweest in vergelijking met de volkomen rust waarvan haar slaap getuigde.

* * *

Heel zachtjes was Daemen thuis gekomen.

Maar de deur kraakte even en Mildred stak haar hoofd om het hoekje van haar kamer.

— Ben je daar?

— Neen — zeide hij met een flauwe poging om grappig te zijn.

— Zoo —

— Tja... het is wat laat geworden!

— Komt er niet op aan, boy — antwoordde ze — het is morgen Zondag, dan kun je fijn uitslapen.

— Ben je vroeg naar bed gegaan.

— Ja, ik voel me fijn uitgerust.

— Nou, ik niet. Ik ben erg moe.

— Ga dan maar gauw naar bed, welterusten. — Ze stak haar hoofd wat verder om den hoek van de deur, klaarblijkelijk met de bedoeling zich door hem te laten kussen. Hij voelde een warmen gloed naar zijn wangen opstijgen... de gedachte alleen, dat hij dit lieve, blanke vrouwtje zou zoenen met denzelfden mond, die nog geen kwartier geleden de lippen had gekust van... van...

Hij boog zich naar haar over.

— Het is maar — zeide hij, nadat hij haar vluchtig had gekust, — dat iemand die midden in den nacht uit de soos naar huis komt nu niet bepaald frissche geuren mee naar huis brengt.

— Neen — zei Mildred lachend — ik ruik whisky en tabak...

— Waarom wou je ook gezoend worden? antwoordde hij, op zijn beurt vroolijk, dat er, hoe onwaarschijnlijk het hem ook leek, er geen viezer, verdachter kamponggluchtjes waren getrokken in zijn haren en kleeren.

Hij ging naar bed, maar kon niet slapen.

Hij nam zich één ding, zenuwachtig peinzend, voor: dit was de eerste maal geweest, maar zeer stellig ook de laatste. Wanneer Mildred nu in 's hemelsnaam maar een beetje spoedig vooruitging.

Maar... plotseling brak het zweet hem aan alle zijden uit. Hij woude in zijn bed en het zweet voelde hij met groote druppels langs zijn voorhoofd loopen. Stel je voor, dat deze nachtelijke excursie... eenigerlei gevolgen voor hem had... Hij ging het bed

uit en liep langzaam naar de badkamer, welke tusschen hun kamers was gebouwd. Haastig gooide hij zijn pyama uit, nam dan de gajong en goot zich met volle, bijna wellustige grepen het water over hoofd en schouders, even rillend toen het koud neerstroomde langs zijn ruggegraat.

Het begon al licht te worden, toen hij weer in zijn slaapkamer kwam. Er begon leven en rumoer te heerschen. De vogels floten in de boomen, ergens zat een perkoetoet die langzaam zijn morgenliedje begon te zingen. De bedienden kwamen uit hun vertrekken. Deuren sloegen, men hoorde vroolijke stemmen, het neerplassen van water bij den put op het erf.

Het kind begon te schreien en met luid gerucht opende de oude baboe Mina de binnendeur om het kind te halen.

Toen viel Daemen voor een oogenblik in slaap. Maar in zijn slaap hoorde hij alles wat er gebeurde, traag en moeilijk zich omwendend telkenmale in zijn bed.

* * *

Eenige dagen later was er weer een briefje van Toos Hinse, een eenvoudig, haastig geschreven krabbeltje, waarin zij zoo vrij was mijnheer te herinneren aan haar voorgaand briefje, waarin zij een baantje vroeg voor een familielid. Een eenvoudig briefje, dat een ieder had kunnen lezen zonder eenige kwade vermoedens te koesteren. Rechts bovenaan zat met een paperclip een afzonderlijk briefje met een adres. Met de initialen T. H. er onder.

— Dat kan je begrijpen — lachte Henk voor zichzelf en met een triomfantelijken glimlach. Mildred was de laatste dagen zeer in krachten toegenomen en de dokter had beloofd niet meer terug te komen.

Het had Henk opgevrolijkt. Het was geen leven geweest... hij begon opgewekt te worden en vertelde aardigheden.

Neen, Toos Hinse mocht in haar nieuwe woning zien, wie zij wilde... zijn, Daemens', voetstappen zouden er nooit in gezet worden.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Langzaam wandelde Henk Daemen van de achtergalerij naar zijn kantoor, rechts van de voorgalerij. Z'n sloffen kletsten genoeglijk op de half-marmeren tegels, terwijl een goede sigaret een fijne rooklijn achter hem in de lucht teekende, waar hij liep.

In het kantoor brandde op de schrijftafel de kleine, groenglazen omkapte bureaulamp, die een grilligen lichtkring teekende over den vloeilegger op de schrijftafel.

Binnen den lichtkring lag op een stukje heldergroen laken, dat omlijst was door gewast hout en grootendeels bedekt door paperrassen en vloeilegger, een stapeltje brieven en kranten.

De post was geweest, terwijl ze aan tafel waren en hij had de brieven in zijn kantoor laten brengen.

Ineens was zijn genoeglijke zondagavondsche stemming verdwenen.

De bovenste brief was van... Toos Hinse.

Dat zoo'n brief op zoo'n rustigen Zondagavond plotseling moest komen om zijn kalm welbehagen te verstoren.

Hij dacht er over om het epistel ongelezen tot snippers te verscheuren en in de papiermand te gooien, doch — redeneerde hij weer — dat zou een bewijs te meer zijn voor zijn kinderachtige vrees.

Er begon een vreemd, koppig verzet in hem te groeien, te sterker nu hij wist, dat hij niet meer zuiver en onbevooroordeeld stond in het geding.

't Was het bekende soort brief, iets meer op den man af dan de beide eerdere. Hij overwoog wat hij moest doen, of hij haar geld zou geven, om haar af te koopen, overtuigd van het marchandeeren, dat deze vrouw mogelijk zou laten... die zichzelf nog verkocht. Tenslotte mocht zij brieven schrijven zooveel als zij wilde... tenslotte zou het haar gaan vervelen en zou ze hem met rust laten.

Het verveelde haar inderdaad al lang.

Een vreemde woede begon in haar te groeien welke tenslotte verwerd tot een wild en brandend verlangen. Ze kon zichzelf niet vergeven dat ze dien nacht hem bij zich had ontvangen... zichzelf aan hem had gegeven. Ze had hem bij zich moeten laten komen,

met hem spreken en zichzelf weigeren te geven, zijn verlangen aanwakkerend tot een koortsende hitte, tot hij tenslotte als willige prooi in haar handen zou vallen... deze man, dien ze begeerde boven alles ter wereld.

De eene week na de andere had ze gewacht met 't lijdelijke geduld der Indische vrouwen, zonder dat ze hem zag komen... Soms was ze er op uit gegaan, had een van haar oude vrienden opgezocht om zich passieloos en willoos te verkoopen met geen ander idee in 't brein, dan 't geld dat het haar weer zou opleveren... het geld, dat ze noodig had om er van te leven.

Maar voortdurend was in haar gedachten het mooie huis, waarin Daemen woonde met Mildred... moedeloos had zij zich daarvan een voorstelling gemaakt, een tot in de kleinste bijzonderheden heel duidelijke voorstelling, waarover ze uren lang kon liggen denken... waarnaar ze uren lang kon liggen verlangen. Er was niets van sexueel verlangen in dat gedachtenkringetje... die afdeeling des levens interesseerde haar maar zeer betrekkelijk en dan alleen nog, wanneer het Daemen betrof.

Het was de verwezenlijking van haar eenige droom van geluk, die Daemen haar moest bezorgen. Het was een idee fixe geworden nadat hij haar hand vastgehouden had tijdens dat gesprek op kantoor en ze voor 't eerst die zuiging had voelen gaan door haar bloed... thans liet het haar in het geheel niet meer los: coûte que coûte zou en wilde zij dien man hebben.

Maar hij kwam in het geheel niet en liet ook niets meer van zich hooren.

Toen er ook geen antwoord kwam op haar laatsten brief pakte zij haar barang en ging haar moeder weer opzoeken. Moeder woonde nog in 't zelfde huisje in de zijgang van Laan Raden Saleh. Donkie was komen inwonen en hobbelde wanneer ze niet „in haar dienst” was, zooals zij zelve het noemde, met haar kinderachtige pasjes door het huis, zich met alles wat er gebeurde bemoeiend.

Een advertentie in een krant hielp haar aan een baantje als typiste bij een grooten gramfoonhandel op Noordwijk... en 't leven was weer ingebed en liep zijn aarzelenden gang tusschen de hooge oevers der conventie naar de eindeloosheid van het vooruitbeschikte...

Brinkman haalde zijn schouders op. Hij kneep zijn eene oog dicht achter den dikken bril en loerde met het andere naar zijn wijnglas dat hij omhoog hield tegen 't licht van de matglazen omkapte lamp.

Van Dorssen keek glimlachend naar hem. Gaar type, die Brinkman, een stevige pientere Jood, die altijd deed of-ie gedallest was en die intusschen er hard over dacht om naar Europa terug te gaan en daar eigen zaken — export op Indië natuurlijk — te gaan doen. Van Dorssen kende-n'm dien garen, uitgeslapen sjaggeraar, die aan alles geld verdiende. Nou zat-ie daar door dien wijn heen te kijken... en geheid, dat-ie zat uit te rekenen hoeveel flesschen er van dien wijn zaten in één vat...

O, ja... Brinkman had ook geld verdiend aan wijn. Geld als water verdiend aan wijn. 't Was zoo eenvoudig. Je importeerde heele vaten overproductie van de groote kartels en liet ze hier bottelen. Dan kwamen die flesschen je te staan op een vijftig, misschien vijfenveertig centen. Dan een mooi kleurig etiketje er op, waarop in vredesnaam vooral niet mocht staan, dat het wijn was... neen, neen, obat. Obat Ini of Obat Itoe, nevermind, als het maar obat was. En dan verkoopen voor anderhalve pop. En of er dan wat brave Mohamedanen waren, die eigenlijk geen wijn mochten drinken, maar zoo graag Obat Badan dronken!

En als je nu erg uitgeslapen was, dan liet je nog veel mooier etiketten drukken met een Europeeschen titel er op. Je noemde het Chateau de Bernabon, of Chateau de Luzina... eventueel tjapte je, wanneer het voor port door moest gaan, de zaak met Rodriguez Romani of een anderen fantasienaam en het geldmakerijtje begon.

Ze waren eens gezellig uit met z'n tweeën, hadden een ete-rijtje gehad in het Hotel des Indes en zaten nu genoeglijk te kijken naar de op den dansvloer bewegende paren.

Gezapig spraken ze zoo nu en dan een beetje, dan weer rustig zittend, niets zeggend, zooals menschen dat kunnen doen, die elkander goed kennen. Dan behoeven ze elkaar niet meer te vertellen waarover en wat ze denken om de eenvoudige reden dat ze elkander zelden iets nieuws te vertellen hebben.

Brinkman keek op. Zijn kippige oogen spande-n-ie sterk in, wat je kon zien aan de fijne hanepootjes die er trokken rondom zijn al grijzende wenkbrauwen.

— Kijk-es even, Dorssie — zeide hij... daar heb je die... hoe heet-ie nou ook al weer? Juist, Daemen... met z'n vrouw. Dat

p.p.-tje van Van Helden. Weet je nog wel, dat we hier nog-es gezeten hebben met dien knaap en met Wassink... Tja... — er troebelde even iets in zijn oogen. — Jammer van dien jongen, die is nou ook al dood. Heeft ook niet veel plezier van z'n leven gehad.

Van Dorssen lachte even. — Herinner jij je nog, zei-ie — dat we 't toen hadden over trouwen? Wij vieren zouden nooit trouwen... en daar heb je nou Daemen... die is nou zelf ook al d'r in gefladderd. Weet je nog wel, die had het toen over die rôt-huwelijken hier in Indië... en die echtscheidingen. Hij zou nooit trouwen...

Brinkman haalde de schouders op. — Zoo gaat 't met al die kerels. Zòò'n mond, dat ze nooit zullen trouwen... dat ze niks van 't huwelijk moeten hebben, vooral niet in Indië... en ze zien een aardig snuitje, een aardig Indisch meisje en dan steken ze beide handen omhoog en zeggen: Kameraad... en voordat je drie kan tellen zijn ze getrouwd. Voordat je aan tien toe bent gewoonlijk al gescheiden ook... bah.

— Toch aardig meisje.—

— Tja... hm... zeide Brinkman.— Gaat wel. Engelsch nonnaa-tje. Dochter van een Indischman en een Engelsche... al eerder getrouwd geweest met een planter, daarna gescheiden... toen met deze... wonderlijk, zooals die zaken kunnen loopen.

— Ken je haar?

— Kennen en kennen is twee... ik weet dat ze vroeger niet al te deugdzaam was, voor ze trouwde. Nou sprak ik van de week Van Helden, die kolossaal dweept met Henk Daemen... en die vertelt me, dat ze tegenwoordig zoo ingetogen en rustig en liefelijk leeft als een kanarievogeltje in een kooitje. Je ziet de lui nergens meer... wonderlijke types.

— Waarom vindt je dat wonderlijk?

— Nou, ik ken Daemen. Dood-rustige jongen... werkelijk, kalm, niet gesteld op lawaai of lawijt, kalmpjes zijn gangetje gaande. Toen zijn ze getrouwd,... hoe hij er bij kwam dat juf-fertje te trouwen, dat geen al te degelijken naam had, snap ik niet, en hij draait om als een blad aan een boom. Ontzaglijk veel uitgaan, iederen Zaterdagavond in de Perroquet, iederen Zondag in Des Indes, iederen Dinsdagavond in S.S. Heel veel dansen en uitgaan en zoo. Nou schijnt het, dat zij wat geld heeft.

Toen kwam een kind. Die baby zal nou een maand of vier

zijn... maar Van Helden vertelt me, dat hij gelooft dat dat huwelijk nu wel den langsten tijd heeft geduurd. Zij is een complete huismusch geworden, en hij... nou, je zou Daemen niet herkennen. Die rust niet voor-ie de deur uit is, is thuis onrustig en je zou zeggen dat het huwelijk hem meer dan verveelt. Is dat eigenaardig of niet?

— Och, ik weet het niet. Ik heb hem nooit een type gevonden om te trouwen en nou hij toch getrouwd is, denk ik dat het huwelijk hem verschrikkelijk tegenvalt. Dan moet je je wel onaangenaam gaan voelen... kun je niet met de vrouw, waarmee je getrouwd bent en waarvan je blijkt toch niet honderd procent te houden, heele avonden samen zijn... neen, ik vind het nog al logisch verlopen.

— 'k Ben het niet met je eens. Ik vind Daemen juist een type om wèl getrouwd te zijn. Maar wat hem dan bezielt... wanneer tenminste Van Helden de dingen goed inziet, snap ik niet... uitgaan, uitgaan... uitgaan... die vrouw wordt nu al weer overal mee naar toe gesleept. Neen, 't is een uiterst gek verschijnsel, dat die jongen zoo is omgedraaid, terwijl zij... wel, zij draaide ook volkomen om. Zij doet niets liever dan thuiszitten en gaat om des lieven vredes wille maar uit. Toen ze pas getrouwd waren wilde zij altijd uit... nu hij...

— 't Is heel eenvoudig. Hij heeft door haar den smaak van 't uitgaan te pakken gekregen. Nu heeft zij een kind... wie weet is ze een geboren moeder... en daarin vindt ze nu haar heele bevrediging. Juist door dezelfde reden, samengaan met 't vele boemelen dat die twee vroeger deden, voelt hij zich niet meer thuis. Hij voelt dat in de eerste plaats het kind komt, hij in de tweede plaats... en dat kan hij niet zetten. Simple comme bonjour.

— 'k Weet het niet... zei Brinkman. 'k Kan voelen voor je verklaring dat het huwelijk hem tegenvalt, zooals het er zooveel tegenvalt... maar dat is toch nog geen reden om een soort schadevergoeding te zoeken in een leven, dat zich voor 75% buiten de deur beweegt...

't Begon stiller te worden op den dansvloer. De meeste paren waren verdwenen en er begonnen groote gapingen te vlekken in de leeger wordende pendoppo.

— We zullen maar-es opstappen — zei Brinkman en langzaam wandelden ze, na met den buigenden djongos te hebben afgere-

kend, dwars den dansvloer over. Even bogen ze voor het echtpaar Daemen... dan stonden ze buiten in de koelte van den tropischen nacht.

Tegen den diepen fluweelen hemel teekende zich in roetzwart het netwerk der waringins op het voorerf, hier en daar straalde er door heen een glanzend-gouden ster...

* * *

„Bel je me even op, hindert niet hoe laat, dringend. Van Helden” stond er op 't briefje, dat in de voorgalerij op de tafel lag, helderwit afstekend tegen het donkere zwart-geel van het kleedje.

Daemen stapte naar binnen en nam de telefoon.

Het duurde even voor hij aansluiting had.

— Zoo, ben jullie thuis. Nou, blijf dan even wachten, dan kom ik. Ik heb een perloe-perkara op te knappen. 'k Ben over tien minuten bij je. Bonjour.

Mildred wachtte in de voorgalerij.

— Wat was er?

— 'k Weet het niet, hij komt dadelijk hier, heeft iets perloes op te knappen. Blijf jij ook even wachten?

— Ja —

Zwijgend nu zaten ze in de voorgalerij, waar alleen de kleine lamp brandde, die ze aanlieten, den enkelen keer, dat ze samen uit waren.

't Duurde niet lang, toen kwam uit de verte 't zachte gesnor van den auto, helder klinkend door de nachtelijke stilte als het dreigend gezoem van een muskiet.

— 'k Ben benieuwd wat er aan de hand is...

— Ja — zei hij — geen flauw idee wat hij wil.

— Hallo... zit jullie daar. 'k Dacht wel, dat je laat zou thuis komen. Hoe is 't er mee, Mildred?

Ze knikte, dat alles goed was, hoewel ze er vermoeid uitzag met zware kringen onder de oogen.

Over den weg kwam 't geluid van een naderende sado.

Een hoefijzer van het paard zat los en ze hoorden 't geklepper van dien eenen hoef, telkens irriteerend terugkeeren.

Klippe-klap... tik-tik... klippe-klap... tik-tik... klippe-klap-Rechts-om, links-om, links-om, rechts-om, rechts-om, links-om, links-om, rechts-om.

Alsof ze 't gebeuren van iets verwachtten zaten ze alle drie naar buiten te kijken.

De sado kwam in 't licht van de lantaarn, die aan den overkant stond. Een roode gloed steeg Daemen naar 't gelaat — Achterin zag hij twee slanke beenen, glinsterend in zijden kousen... beenen, die hij zeer goed kende... 't was Toos.

Naast haar zat een oude Inlandsche vrouw, wier gelaat zij niet konden zien.

Klip-klappend verdween 't voertuig... Daemen verbeeldde zich, dat Van Helden hem even spottend aanzag.

— En wat is er? informeerde Daemen, zich over zijn verlegen zijn heenzettend.

— Wel... kun je morgen op reis gaan naar Soerabaja?

— Natuurlijk... als... als het noodig is.

— Voordat je nou toestemming aan je vrouw gaat vragen en voordat ik je ga vertellen, wat er precies aan de hand is, zal ik je eerst zeggen, dat het vermoedelijk wel een week of drie zal duren voor je weer terug bent.

Daemen knikte nadenkend.

— Wanneer 't voor 't belang van de zaak is — zei Mildred onmiddellijk — dan moet hij natuurlijk gaan. Al moet ik dan ook een week of drie alleen zijn. Meegaan gaat natuurlijk niet... nu, zoo met de baby.

— 'k Zal je vertellen wat 't is... — hij greep naar zijn dikke actentasch welke hij had meegebracht en haalde daaruit een stapel paperassen, afschriften van brieven, journalen en staten, afrekeningen en opgaven, welke hij Daemen voorlegde — ik heb den indruk dat we op Soerabaja leelijk bestolen worden. De agent daar is niet heelemaal te vertrouwen, dunkt me. —

Ze liepen samen de staten door.

Daemen hoorde, hij bekeek de papieren ernstig en nauwkeurig en schudde nu en dan glimlachend het hoofd.

— Waarom lach je? vroeg Van Helden, wien dit hinderde.

— Och, zoo maar.

— Wees openhartig. Waarom trek je tegen die paperassen een gezicht alsof je er meer van weet?

— Ik weet van deze zaken niets in het bijzonder.

— Nou, grinnik dan niet.

— Maar wel weet ik, dat mij sedert een maand of zes opvalt, dat de bedragen niet meer met elkander kloppen, dat de uitgaven

worden opgedreven en... enfin, ik heb het gevoel alsof er iets aan de hand is.

— Dat helpt me niet veel. Er moet doodeenvoudig een eind aan komen.

— 't Lijkt me anders nogal lastig.

— Het moet. Anders ga ik er zelf naar toe en dan...

— Dat kunt U niet.

— Dat kan ik wel. Maar in elk geval: het is een mooie zaak voor jou om op te knappen. Ik heb een volmacht voor je uitgeschreven en je gaat er morgen heen en haalt ze er onderuit...

— Ik zie hier al wel enkele cijfers die me ongelooflijk brutaal gefingeerd lijken. Ik zal er een eind aan maken.

— En waaraan nog meer?

— Aan alles wat buitensporig is, of als zoodanig wordt berekend. Geloof U me maar, ik ben mans genoeg om deze affaire op te knappen.

— Goed, dus ik mag het aan jou overlaten?

— Laat het verder aan mij over. Ik zal in den trein de stukken nog wel nader bekijken...

Ze praatten nog lang en stelden in het ruwe en bij benadering eenige cijfers vast die Daemen tot algemeenen grondslag konden dienen.

— Als ik U niet eer zie... tot over een week of vier, zullen we maar zeggen.

— Adieu... en succes. Telegrafeer me zooveel als noodig is... ik vind telegrammen en telefoontjes duidelijker en gemakkelijker dan brieven.

Daemen knikte. Hij kende zijn baas. Altijd haastig en de zaken met een vlot tempo afdoen...

— Je zult het wel erg stil hebben al dien tijd, zei Henk tot Millie toen ze dien nacht om drie uur de koffers gepakt hadden en zouden gaan slapen.

— Bekommer je maar niet om mij — lachte ze — baby geeft me de handen vol en een maand vliegt om, wanneer je het druk hebt.

— Ga je mee, morgenochtend?

— Ja, dat moet maar even. Dan moet Mina maar voor baby zorgen.

— Dat kan wel.

Hij bleef zitten, z'n eene been onder zich op den divan en zag

naar Mildred, die met kleine rimpeltjes in 't voorhoofd stond na te denken of er nog iets aan zijn koffer ontbrak.

Een krullend vlokje haar hing over haar overhoofd, wat vochtig geworden door de warmte. Hij zag haar slanke figuurtje, dat door de geboorte van baby niet in het minst had geleden, scherp afgeteekend tegen het ragfijne zachte blauw van de zijden pyama en liep op haar toe.

Langzaam nam hij haar in zijn armen, achter haar staande, de handen onder haar armen door en drukte haar achterover.

Hij keek haar lang in de diepe oogen en drukte haar dan aan zijn borst.

— Lieve! — zeiden ze beiden tegelijk, terwijl ze haar armen om zijn hals sloeg en haar mond den zijnen zocht...

Lang bleef Henk uit het raampje hangen en wuifde naar de tengere, sierlijke gestalte op het perron. Een glimlach krulde zijn lippen. Daar stond zijn vrouw, zijn eigen vrouw... en hij ging naar Soerabaja met een mooie opdracht, die toonde hoeveel vertrouwen Van Helden in hem stelde. Zijn eigen mooie vrouwtje. Hij dacht terug aan den nacht, hoe ze tenslotte moe in slaap waren gevallen in haar bed... in haar kamer, voor 't eerst sedert de geboorte van de baby... en geen oogenblik gingen zijn gedachten naar die andere vrouw... daar in Weltevreden... die eenzaam was.

* * *

De eerste acht dagen gingen voor Mildred zeer snel om. Ze had zich plotseling herinnerd dat ze een heelen achterstand had in allerlei werkjes voor haarzelf en het huishouden en dat ze ook wel eens kon beginnen met nieuwe kleertjes voor de baby, die zoo snel groeide en al gauw grootere kleertjes moest hebben.

Zij en de djait hadden handen vol werk en ze vond het eigenlijk wel plezierig dat ze de handen geheel vrij had en net zoo veel kon doen als ze wilde.

Maar terwijl ze zoo rondom in de drukte zat, kwam er iets heel onaangenaams tusschen.

Het was een prachtige, heldere morgen. Dichtbij de meid, die op de mat met gekruiste beenen zat en handig de naaimachine liet rikketikken, zat ze in haar grooten rieten stoel en verstelde wat kleertjes van de baby. Van tijd tot tijd zeide ze iets tot de djait, die dan met een enkele opmerking antwoordde, of haar het verlangde aangaf.

— Wat scheelt zij? — informeerde Mildred met een hoofdbeweging naar de bijgebouwen.

— Brangkali sakit — antwoordde de baboe.

— Wat vervelend — zeide Mildred — nu schoot ik net zoo goed op met mijn werk en nu zal ik zelf weer naar de keuken moeten gaan.

Ja, kokkie was ziek. En om vooral te demonstreeren hoe hevig ziek zij was, had ze hare haren niet opgemaakt netjes in een kondelh zooals gewoonlijk, doch zwierden ze om haar hoofd. Ze had haar oudste baadje aangetrokken met slechts één mouw erin. Zoo kwam ze strompelend naderbij uit de bijgebouwen met den eenen, blooten, bruinen arm over den buik gekrampt en heel langzaam. Alsof ze niet meer verder kon, viel ze neer op een der steenen treden welke van de achtergalerij leidden naar den emper waaraan goeding, keuken en bediendenkamers lagen en verklaarde, dat ze sakit kras was... ernstig ziek... dat ze niet wist wat het was, maar dat ze zich niet sterk voelde en slap en machteloos was. Of mevrouw het goed zou vinden haar tien gulden voorschot te geven en verlof om voor een dag of acht, negen naar den oedik te gaan, dan zou ze zorgen dat er een ganti kwam, een plaatsvervangster, die ook héél goed kon koken... en betrouwbaar was.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Henk Daemen schrikte geweldig en werd doodsbleek.

Hij zat in de voorgalerij van zijn kamer op de eerste verdieping van het Oranjehotel en strekte behaaglijk zijn lange beenen op den lekkeren ouderwetschen langen stoel met uitslaande voetsteunen.

Zijn werk was keurig gegaan en op zijn uitvoerig telegram van een dag tevoren aan Van Helden was als antwoord geseind dat deze ten volle was ingenomen met zijn actie, welke culmineerde in een groote personeelsswisseling op het Soerabajakantoor.

Verscheidene belangrijke fouten in het beheer van het agentschap had hij met grooten spoed weten op te lossen en de voornaamste duistere punten in het beheer van het kantoor had hij naar voren gehaald en geconstateerd. Over een week zou hij geheel klaar zijn en weer naar huis kunnen gaan.

Genoeglijk in zijn stoel liggend dacht hij aan het groote succes dat hij had gehad, hier optredend als vertegenwoordiger der directie en daarom met groote onderscheiding behandeld.

Toch verlangde hij wel een klein beetje naar huis. Hij miste de goedmoedige rust van zijn welgeordend bourgeoisleven en was prikkelbaar wanneer hij door de hoteljongens niet op zijn wenken werd bediend.

„Mildred ernstig ziek stop kom onmiddellijk vanhelden”.

Daar zat hij nu op neer te staren, op 'dit nieuwe, zoo juist ontvangen telegram, doodelijk verschrikt en bleek. Zijn oogen waasden weg in een vreemden nevel van ontzetting en diepe lijnen groefden opeens om zijn nerveuzen mond.

Vanmorgen was er nog een brief van haar geweest — gisteravond bezorgd, toen hij al sliep... en nu opeens dat telegram... Het was onbegrijpelijk.

Hij stond op en liep zijn kamer binnen, waar hij de telefoon ter hand nam en het kantoor aanvroeg. De sub-agent was nog aanwezig en hij vroeg dezen even iemand uit te zenden om een eersteklasbiljet te koopen voor morgen, via Bandoeng naar Weltevreden. Over anderhalven dag zou hij dan thuis kunnen zijn.

— Wist U nergens van? informeerde de jongeman, die sub-agent was, met een medelijdenden klank in zijn stem.

— Ik wist van niets... en hij vertelde in een vreemd-vertrouwelijke stemming van den brief, die hem dien morgen had bereikt en waarin nog geen sprake was van ziekzijn of ongesteldheid.

— Waarom belt U Weltevreden niet even op? Dan weet U precies hoe het er mee is...

— Ja, dat kon ik doen... enfin, stuurt U me dadelijk even mijn ticket, dan zie ik wel verder.

Hij legde het toestel op den haak en ging terug naar de voor-galerij. Een vreemde angst weerhield hem om Weltevreden op te bellen, een angst voor dingen, die zouden kunnen gebeurd zijn... die wellicht in aantocht nog waren.

Maar hij vond geen rust, zat dien avond nog laat in de voor-galerij van het hotel, dwaalde toen in zijn eentje langs Toendjoengan en Simpang, taxi-de langs den Oedjoeng.

Voortdurend dwaalden zijn gedachten rondom het telegram en de beteekenis daarvan... gewoonlijk werden in telegrammen de dingen nogal overdreven... wellicht wilde Van Helden geen enkele verantwoordelijkheid dragen voor zijn zieke vrouw, terwijl hij voor de zaak op reis was... Van de tien keer dat iemand zoo'n dreigend telegram kreeg, liep het acht malen goed af...

Zenuwachtig stapte hij uit de taxi, liep naar zijn kamer en trachtte wat te lezen in een groengekleurd blad, dat op zijn kamer lag, „Beleefd aangeboden door de Directie van het Oranjestad Hotel”.

’t Handelsblad legde hij ter zijde, tot hij een prullig Engelsch detectieverhaaltje uit zijn koffer haalde en daarover in slaap viel in de voorgalerij, waar hij om vijf uur werd gewekt door den jongen.

In den trein duffte hij wat, telkens wakker schrikkend, sliep ook toen hij in Bandoeng aankwam. Een jongen van ’t Preanger wachtte hem op met een telegram.

„Daemen, Preangerhotel, Bandoeng. Toestand uiterst critiek kom onverwijld vanhelden”.

Een kwartier nadat hij in het Preangerhotel was aangekomen was hij al weer op weg in een grooten Hudson, welken hij had laten huren.

Zacht deinend gleed de kolossale wagen achter de trillende phares aan over den kronkelenden weg tusschen de bergen.

Een jakkerende rit. Een gesprongen band. Zoeken naar gereedschap en daarna wachten op een anderen wagen om een pomp te leenen, toen bleek dat de reserveband ook niet opgepompt was.

Toen nog een keer bandenpech. Acht uur den volgende morgen aan in Weltevreden.

Uit de verte keek hij al met sterk-kloppend hart naar zijn huis. Dan greep hem even de vreemde verbazing, dat het er nog stond, precies zooals hij het had achtergelaten... de krees gezakt voor 't scherpe zonlicht. Er was zelfs geen bediende op het voorerf.

Hij schrikte toen hij twee auto's terzijde van het huis op het erf zag staan, maakte het portier open en zette zijn voet op de treeplank om zoo snel mogelijk uit den automobiel te springen. De bedienden, die achter nederig hurkten, kwamen ontsteld aanhollen, toen hij daar het erf opreed met de oogen wat groot en bol door den schrik.

Toen hij Van Helden zag, begonnen zijn beenen te trillen en was het of hij niet uit den wagen kon komen. Hij greep, zoodra hij was uitgestapt, Van Heldens uitgestoken hand, die deze knelde als in een schroef.

— Van Helden — zei hij schor... van Helden... is ze dood?

— Neen, nog niet... zij leeft nog... zij leeft nog... maar ze is opgegeven, de doktoren geven geen hoop meer... kom mee...

Van Helden zei het met een strak gezicht, toonloos en met de groote moeite van een man, die niet huilen wil omdat hij dat onmannelijk vindt en die toch zoo graag zou uitsnikken al die wrange dingen die in zijn trieste ziel omhoog woelen.

Twee gestalten in het wit stonden bij het bed, de doktoren, met ernstige, strakke gezichten. Ze gingen iets terzijde toen hij schuifelend en wankelend binnenkwam... dan zag hij achter de opgenomen klamboe een smal, bleek kindergezichtje waarom heen als een ring een overvloed van gitzwart haar, een paar oogen, waaruit haast alle licht weg was. Groote, blauwe oogen, die nu als met een vlies overtrokken waren en leken op het blauw van Delftsch porcelein. En toen hij zich, bevend, zoo bevend, dat hij zich aan een der stijlen van het bed moest vasthouden, vooroverboog, zag hij in het smalle, weggetrokken gezichtje, dat eerst een poging deed om tegen hem te glimlachen, de diepe lijnen gesneden van een ontzettende fysieke smart, van een lichamelijk lijden dat weinigen kennen. De lijnen van smart in een jong gelaat...

Hij wist niet wat hij zei.

Hij dacht niet bij wat hij zei. Hij noemde haar naam maar, telkens, zacht, met een teedere intonatie... voortdurend herhalend en slikkend en snikkend.

En hij zag den armen vermoorden glimlach om den teederen mond, die telkens opkwam en stierf in de lijnen van leed en benauwdheid, die als een grotesk masker van lijden op 't jonge gezicht lagen. Dan zag hij de beslagen oogen plotseling volloopen met groote opwellende tranen... langzaam en de oogen glinsterend geworden door geluideloos geschreide tranen, tot hij haar hoofd, voorzichtig als de moeder van een stervend kind het zou doen, opbeurde, den breeden arm schuivend onder het kruivende, krullende haar.

Zachtjes zoende hij haar op het koud-aanvoelend voorhoofd, dat strak was en droog, terwijl zijn tranen langzaam trilden langs zijn wangen en wegliepen langs zijn kin, tot ze als parelen bleven hangen in haar zwarte haar.

Hij zag niet meer... en wist niet meer en leed niet meer, maar snikte zonder geluid... en voelde niet, dat het een arm, dood, jong lichaam was, dat hij in zijn armen hield... waarvan het ingeslapen hoofd zoo zwaar in zijn armen lag.

Dan dacht hij weer... en hield de schokkende snikken in om haar niet te storen... terwijl Mildred niet meer te storen was.

In de kamer naastaan begon het kind te schreien. Niet luid en wild zooals vele Indische kinderen, maar klagend en droevig als een verdwaald diertje.

Van Helden was de kamer uitgegaan met diepe, trillende lijnen, die van zijn mond naar beneden om zijn kin liepen en met een diepen, rooden gloed in zijn oogen. Hij trachtte de schreiende baby te sussen... voorzichtig en met dien angst voor geluid die in een sterfhuis als een doem om alles hangt.

De dokter trad naar voren, terwijl de in consult geroepen medicus op de teenen het vertrek verliet en zijn auto wenkte, die geluidloos voorreed.

— Het is... de dokter slikte... het is afgeloopen... zeide hij toen.

Van Helden trad weer binnen, zijn gezicht streng en als uit steen.

— Kom mede — zeide hij, terwijl hij Daemen bij den pols greep. Samen gingen ze het vertrek uit.

Daemen nam zijn zakdoek weg van zijn oogen, waarom felle, roode randen brandden en terwijl hij door het grijze vlies, dat zijn tranen voor zijn oogen brachten, de wereld zag als door een grijzen doek, ging hij mee naar de kamer waar zijn kantoortje was ingericht.

— Dood — nokte hij... dood... en geen woord meer.

— Woorden dienen hier niet — zei Van Helden strak... dat zijn bijzaken... woorden zijn woorden... maar ze is dòòd... dòòd... en dat is het erge voor jou en je arme kind.

Hij snikte zoodat Van Helden even zweeg.

— Het beteekent voor mij òòk veel — zeide Van Helden dan.

Henk antwoordde niet. Hij beet op den rand van zijn zakdoek.

— Kun jij voor alles, wat nu moet gebeuren, zorgen?

— Neen... ik kan niet denken... wat moet er gebeuren? Wát... zij is dood.

— Dan zal ik het doen.

Van Helden zette hem in een stoel in zijn kantoor, dan ging hij weer naar de sterfkamer waar hij even de witte hand van de gestorvene in de zijne nam.

Toen knielde hij neer nevens het bed met het koude handje tegen zijn voorhoofd en bad.

Voor de eerste maal in zijn leven bad hij, zonder woorden en zonder een God tot wien hij dit gebed richtte...

Toen nam hij zijn hoed en reed weg met den kantoorwagen om voor de advertenties en voor de begrafenis te zorgen met denzelfden spoed, als welken hij bij zijn zaken betrachtte.

* * *

Nog geen vierentwintig uren was Henk Daemen terug in de stad of hij reed met een marmerwit gezicht achter den grooten lijkauto, welke zijn vrouw naar Laanhof bracht.

Er was een lange stoet auto's... er waren veel bloemen...

Menschen, die hun morgenwandeling maakten, bleven even staan en keken.

Dames kwamen in teagown naar voren loopen en stonden bij den ingang van hun tuin en zagen hoe een mensch werd heenge dragen. Schoolkinderen, wier vaders in 't zwart der rouw in een der auto's zaten, stonden stil en riepen een groet.

Daemen leunde zoo ver mogelijk achteruit, den rand van zijn hoogen hoed diep in de oogen gedrukt.

Bij het kerkhof stapte men uit. Achter de met bloemen bedekte baar stelden de deelnemenden zich op, meewarig kijkend naar de slanke gestalte in 't zwart, die het voorwerp van hun deelneming was. Oppervlakkige kennissen allen... menschen, die hun levens voorbij waren gegaan en eenmaal een groet brachten aan den dood.

De dragers tilden de baar met de kist op hun schouders, dan begon de laatste gang door de smalle lanen van het kerkhof, waar grijzende, witte zerken onder verregende, afgrijpselijke daakjes wit vlekten tusschen het groen.

Bij een kuil klommen Inlandsche gravers op en neer. Zij legden de planken recht en de touwen klaar.

In een wijden halven cirkel stonden de belangstellenden rondom Daemen, die alleen stond, den hoed in de hand, met twee passen achter hem Van Helden. Tusschen de steile wanden van vet-tige roode aarde daalde toen langzaam de gevlamd-houten kist, waarop twee groteske engeltjes een krullend lintje vasthielden. Wansmaak, die iedere begrafenis in Indië ontsiert.

De Inlanders, die in den grafkuil zorgden dat de kist recht daalde en niet op zijn kant in 't modderig laagje vuil op den bodem zou terechtkomen, werkten zich met katachtige bewegingen uit het graf.

En al star kijkende in dit graf, waar een dood lichaam lag, dat naar hij wist van zijn vrouw was en dat hij niet meer kende, nam hij met bevende vingers een handvol rozenbladeren van de schaal, welke een sjofel in 't zwart gekleede Europeaan hem voorhield en liet die neerdwarrelen op het deksel.

Toen deden ook anderen dat. Hij was een paar passen teruggegaan en knipte werktuiglijk een pluisje van zijn hoogen hoed. Sommigen deden de rozen vallen met 't ernstig gebaar van hen, die gewoon zijn om formaliteiten te vervullen als een droeven plicht... anderen met de onverschilligheid welke duidelijk uitsprak: dood is dood... en weer anderen wierpen de bloemen stuk voor stuk naar beneden, alsof ze op een speciaal plekje op het deksel mikten en hun handeling een hoogere beteekenis wilden geven.

Toen kwam als laatste Van Helden, die de schaal in de hand nam en alles tegelijk op de kist wierp als een regen van rose en witte blaadjes... als een laatste offer van wat schoon en welriekend was en bestemd om in dit smerige, roode, aarden gat mee te sterven en te vergaan.

Van Helden bedankte met een enkelen zin... toen gingen ze.

Alles haastte zich naar huis om zoo gauw mogelijk den roep van het drukke leven te beantwoorden en het zwarte pak uit te werpen... waarover ze in alle auto's zaten te foeteren, omdat 't zoo warm was en zoo onpractisch in dit klimaat.

Dien dag bleef Van Helden bij Daemen in het sterfhuis, waar aarzelend de bedienden gingen en 't kind droevig schreide.

— Wat ben je van plan? vroeg hij.

— Ik weet het nog niet...

— Je moet gauw decideeren.

— Waarom en wat?

— Om het kind vooral... om het huishouden...

En toen Daemen bleef zwijgen: — Wil ik een juffrouw zoeken? Iemand „op leeftijd”, fatsoenlijk en geschikt en zoo...

— Alstublieft. Doe maar zooals U wilt.

— Of prefereer je den boel op te breken?

— En dan?

— Wel, bij de een of andere familie gaan inwonen...

— Ik weet het nog niet — verzuchtte hij dramatisch — ik geloof dat ik maar hier blijf... het is hier zoo vol herinneringen...

— Goed — zeide Van Helden — blijf dan hier, — hij stond op — dan zal ik gauw iemand trachten te vinden.

Dien avond kwam Van Helden weer.

Daemen was bezig een kast na te kijken.

— Ik heb moeite gedaan voor iemand, die het huishouden zal doen.

— Zij zal haar nooit kunnen vervangen.

— Dat hoeft niet. Men kan van iemand, die een bescheiden maandelijksch salaris verdient, niet verwachten...

— Zoo netjes en ordelijk. Keurig is alles... keurig...

— Zeker.

— Ik kan het niet gelooven... het is alsof ik droom. Eergister sliep ik nog in Soerabaja... Hanse troostte me nog... 't Zou zoo'n vaart niet loopen...

— Dacht je dat ook?

— Och ja... men denkt graag wat men hoopt.

Van Helden moest hem gelijk geven, hoewel hij zich moeilijk kon voorstellen, dat Daemen hem in staat had geacht lichtvaardig alarmeerende telegrammen te verzenden.

Van Helden begon vluchtig de kranten in te zien, terwijl Daemen bezig bleef, een kasboek nakeek, dat in de kast lag, een spaarbankboekje doorzocht.

Plotseling zag Van Helden op, zoo sterk onder een onmiddellijken indruk, dat Daemen het voelde en hem aanzag.

— Wat is er?

Van Helden gaf geen antwoord. Hij keek nog eens aandachtig in de krant.

— Je hebt den dokter nog gesproken, hè?

— Ja, waarom.

— Wat zei hij, dat haar had gescheeld?

— Buikziekte. Een acute buikziekte. Een soort dysenterie.

— Hm... het is haast ongelooflijk.

— Hoe bedoel je, Van Helden?

Langzamerhand waren ze elkaar geheel gaan beschouwen als vrienden en de verhouding van chef tot ondergeschikte was op den achtergrond geraakt.

— Had jij niet iets persoonlijks... eh... iets intiems met anderen?

Hij keek voor zich met gefronste wenkbrauwen en Daemen, die niets van dit brokstuk conversatie begreep, ging tegenover hem zitten en keek hem strak aan.

— Zeg... Daemen... een gewetensvraag... Was er tusschen jou en dat achterlichtje van Millie... met Toos Hinse... werkelijk niets? Nooit iets geweest ook? Niets geworden, terwijl Mildred nog leefde?

Daemen kreeg een brandende kleur. Toen, plotseling begrijpend, wat deze vraag, zoo plotseling en op dit oogenblik gedaan, betekende, werd hij zeer bleek.

— Wind je niet op — zeide Van Helden, die zijn ontsteltenis zag... zeg het zooals het is, Henk, tegen mij kun je dat waarachtig wel doen.

Maar Daemen schudde reeds, terwijl hij nog sprak, stellig ontkennend het hoofd.

— Het is niet waar... zeide hij... bij God, het is niet waar. Hoe kom je ineens op zulk een ongelukkig idee?

— Hierdoor.

Van Helden reikte hem de krant over met zijn grooten duim op een bepaalde plaats.

Het was de mededeeling dat volgens loopende geruchten, welke de redactie niet had kunnen controleeren, een jonge gehuwde dame tijdens de afwezigheid van haar man voor zaken, door wraakzuchtige Inlandsche bedienden zou zijn vergiftigd.

— Het is een laagheid... zei Van Helden, — zoo iets te schrijven.

Daemen keerde de krant om en keek naar den kop. — 't Is dat

schandaalblaadje — zeide hij — tropenjournalistiek... maar het is nonsens...

— Ik weet het... ik ben daar nog zoo zeker niet van.

Geruimen tijd keken zij zwijgend naar buiten.

— Het is een laagheid — herhaalde Daemen nu Van Helden's woorden.

— Och — zeide Van Helden — laten we er niet verder op door gaan. Er staat geen naam bij, geen datum, geen plaats... hoogstwaarschijnlijk doelt het dan op iets heel anders.

— Als dat mogelijk was...

— Het is welbeschouwd dwaasheid er nu dadelijk over te oordeelen. Ik zal er morgen wel naar informeren bij een van de redacteuren, dien ik ken. Toch komt mijn eerste indruk me heel pertinent voor.

Zoo pratend trachtte hij Daemen weer van het noodlottige denkbeeld af te brengen en toen hij heenging, had hij de overtuiging, dat dit hem was gelukt.

Maar Daemen's houding had hem bedrogen.

Nauwelijks was hij weggereden of Daemen ging zijn kamer binnen en liep die wild op en neer, met de handen aan het hoofd en zachtjes wanhopend bij zichzelf herhalend: Ook dat nog, ook dat nog.

Hij sliep niet, dien heelen nacht. Van zijn kamer ging hij naar de achtergalerij, liep daar gejaagd heen en weer, viel in een fauteuil, zat vijf minuten en keerde naar zijn slaapkamer terug, achtervolgd door dreigende gedachten en schrikbeelden.

Eenmaal schonk hij zich een whisky-soda in, staande bij de ijskast, om, toen hij het glas naar de lippen wilde brengen, het plotseling weg te slingeren, den tuin in...

— Vergift — tolde een krankzinnige gedachte door zijn hersens.

Toen het dag werd keerde met het licht de kalmte terug en drong hij, redeneerend met zich zelf, het denkbeeld zich op, dat hij een verkeerden indruk had gehad...

Hij ging eens zien naar het kind, dat nu rustig sliep. Hij liep het erf op.

Bij den put stond een oude, Inlandsche vrouw met grijze haren. Hij kende haar niet.

Ze hief iedere maal de gerimpelde handen en armen met den aan het touw slingerenden emmer boven haar hoofd en liet het

water over het magere lichaam loopen, waaromheen een strak gespannen slendang iedere beweging volgde.

— Wie ben jij?

Ze draaide zich langzaam naar hem toe, in elkander duikend en de slendang hooger dichttrekkend om de verwelkte borsten.

— Saja kokkie, toewan — zeide ze met een temerige, Bata-viasche a.

Een huivering liep hem langs den rug, hij voelde zich bleek worden. Strak keek hij de vrouw aan, die weer den emmer vierde in den put.

— Hoe lang ben jij hier?

— Ik ben een ganti, toewan. De andere is twee dagen nadat U weg is gegaan ziek geworden en als zij beter is, komt ze terug. Ik neem het voor haar waar.

Zonder iets meer te zeggen liep hij terug naar binnen.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Ergens op het kerkhof te Petamboeran, Laanhof, staat een glansde marmeren steen, waarop een eenvoudig grafschrift vermeldt, dat daar rust Mildred Prentice Daemen — Lambert, geboren te Bloemfontein, gestorven te Batavia...

Bij dezen steen stonden twee mannen, een, een geprononceerd Semietisch type, de ander blond, een Germaansch type met hoog voorhoofd en blauwe oogen.

— Dat wij daar nou op een kerkhof staan... om naar een grafsteen te kijken van een vrouw — zeide Brinkman, en Van Dorssen hield even het hoofd scheef en keek hem aan.

— Nou ja... zeide hij... 't is... och... laten we maar doorloopen, naar Wassinks graf...

— 't Is gek... zeide Brinkman... allebei hebben we ze zoo'n beetje gekend... allebei zijn ze wonderlijk aan hun eind gekomen.

Ze liepen verder. Het grind kraakte onder hun voetstappen.

* * *

Een zware blonde man kwam aan met een Indisch vrouwtje aan den arm.

— 'k Ben blij, dat ik jou nog heb — zeide hij, terwijl hij haar arm vaster drukte.

Ze keek schichtig naar den steen.

Ze was een mooi type van haar ras. Groote, donkere oogen in een koelit-langsepkleurig gezicht, een jongensachtig figuur met lange heupen en beenen, slank en lenig.

— 'k Heb haar eigenlijk niet gekend — zeide ze, terwijl ze even huiverde.

— Och, ik wel — zeide Van Helden, terwijl hij zijn hand op de hare legde, die teer en slank en lang op zijn mouw lag en niet veel afstak tegen het beige van zijn palmbeachjasje.

— Och — herhaalde hij — ik wel. 'k Heb veel met hen omgegaan, toen jij in Zwitserland was.

Zijn gedachten gingen even terug naar dien eersten tijd na den dood van Mildred, toen Daemen met den dag zenuwachtiger werd, tot tenslotte het kind te sterven kwam en Daemen terugging naar Europa, onder de obsessie dat zijn dood in Indië hem wachtte.

Hij was niet rijk. Een zestig duizend gulden wellicht had hij gehad toen hij wegging.

Toen had hij zijn ontslag gevraagd en direct daarna had Van Helden naar Zwitserland geseind, dat zijn vrouw terug moest komen.

— Zou het... zei Van Helden aarzelend... zou het nu inderdaad waar zijn, dat dat kan... dat goena-goena...

Bits viel ze hem in de rede. Ze liet zijn hand los en zag hem aan.

— Begin je er weer over — zeide ze — alweer. Ik wil niets hooren over goena-goena en stille kracht... ik wil er niets van hooren, hoor je dat... ik kan het niet hooren.

In het laantje naastaan bleven twee mannen staan.

Van Dorssen zag Brinkman aan. Hij wenkte met het hoofd.

— Dat is de gewezen vrouw van Wassink — zeide hij... ze wil niets hooren van goena-goena en stille kracht...

Brinkman lachte bitter.

* * *

In een huis in Gang Chassé woont een vrouw. Zij is nog niet oud. Haar gezicht draagt de sporen van een leven dat niet onbewogen verging. Heur haren zijn zwart en haar figuur is jong.

Soms als de avond is gekomen, wanneer de wind zachte liedjes van verlatenheid zingt in de ruischende toppen der altijd groene Indische boomen, staat zij aan de deur in een bont gekleurde Chineesche kimono, die haar slanke, sterke jongensbeenen bloot laat en veel van den hals laat zien.

Dan rijdt er een automobiël de gang in. De lichten zoeken langs de huizen en in de auto zit een man met een brok in zijn keel.

De vrouw blijft staan.

— Maeo pigimana — vraagt de chauffeur.

— Nonna Toos sadya — zegt de mijnheer.

De mijnheer haalt moeilijk adem. De auto stopt voor het huis en de mijnheer klimt er uit. Hij betaalt wat schichtig te veel geld aan den chauffeur. De chauffeur grijnst en rijdt weg.

— Ben je thuis — zegt de mijnheer bête.

— Dat zie je — zegt Toos Hinse.

— Mag ik binnenkomen?

Ze gaat hem heupwiegend voor.

In haar kamer doet ze haar kimono uit en staat ze in al hare

slankheid, slechts omhuld door de zijden schaduw van een duur chemise vóór hem.

Ze hebben het over den prijs. Er wordt gehandeld.

Tien minuten later walgt de man.

Hij staat voor den spiegel en strikt zijn das en kijkt langs zijn kleeven naar beneden of hij weer geheel zoo gekleed is, dat niemand hem zal aanzien op straat.

Dan ziet hij een portret in den spiegel steken.

Het is een blonde jongeman met een frisch Hollandsch gezicht.

— Wie is dat? zegt hij.

— Mijn man — zegt zij.

— Ben jij dan getrouwd?

Ze ontwijkt een rechtstreeksch antwoord en zegt: Hij is in Holland.

Ze doet de lade van de waschtafel open en legt het briefje van tien er in. Het gaat haar goed. Zij is zeer in trek.

De mijnheer rijdt weg en wuift even, eenigszins aarzelend.

Zij blijft weer staan aan den ingang van den tuin. Verderop in de laan staan andere vrouwen. Die spreken vaak over haar... zij weten veel en raden nog meer...

* * *

En op het kerkhof Laanhof blinkt in den glans van de weeke maan het zacht-glanzende marmer van een grafsteen.

In de palmboomen gaat de wind zachtjes. Bladeren ritselen en soms dwarrelt een dor blad neer.

Dat ritselt in de lanen en over de steenen en dwaalt rond als een dolende ziel boven al die doode lichamen.

De verre gewijde stilte van den nacht is over alles en geen stem klinkt.

* * *

Goena-goena?

Er ritselt iets in de boomen.

Stille kracht?

Er ritselt iets in de boomen.

Maar Indië is het land van den eeuwigen zomer en van de zon...

Goena-goena? Stille kracht?

Een kerkhof bij maanlicht in Indië.

En als doode zielen, die geen rust vinden, gaan de bladeren over het kerkhof in een krankzinnige wals...

En de wind zingt...

En de stoeten die hun dooden begraven, komen in den morgen en in den middag en in den voor-avond, wanneer het licht van de zon te sterven ligt op de kimmen.

En de menschen gaan naar het leven tot de dood hen wenkt.

In de benedenstad rinkelen de telefoons en worden de zaken gedaan en in de huizen wonen de echtparen en de kinderen.

En in Gang Chassé rijden de auto's aan...

En de dagen vergaan.

En een enkelen keer staat er iemand bij een graf op Laanhof... en zegt peinzend tot een metgezel... wat zei men indertijd toch van die mevrouw Daemen.

Dan haalt de metgezel de schouders op en spreekt van goena-goena.

En er ritselt iets in de boomen.

EINDE

Drukwerk

ANTIQUARIAAT MINERVA
ZEESTRAAT 48-DEN HAAG

1950

1930~~7~~

Batavia~~7~~; heiden

Koff

~~groot~~

~~debaal~~

~~1934~~

GOENIA
GOENIA

INDISCHE
ZEDENROMAN

DOOR CAESAR KIJDSMEIR JR.

